

Nasza szkoła

Podręcznik do szkoły podstawowej

Maria Lorek, Monika Zatorska

klasa 3

część 1a

Adaptacja dla uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi

Agnieszka Bajewska-Kołodziejak, Magdalena Baranowska, Katarzyna Cichocka-Segiet,
Emilia Danowska-Florczyk, Piotr Mostowski, Paweł Rutkowski, Małgorzata Skuza, Krystyna Ziątek

PORADNIK DLA NAUCZYCIELA

WSTĘP

Szanowni Państwo,

mamy przyjemność przekazać Państwu materiały zaadaptowane dla uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. W klasie trzeciej do każdej pory roku zostały przypisane dwie książki – nauczanie zintegrowane i tom matematyczny. Podział ten odzwierciedlają też nasze poradniki.

Mimo rozbicia treści na osobne książki nasza adaptacja zachowała swoją strukturę. Książka, którą trzymają Państwo w rękach, ma służyć jako przewodnik i ułatwić korzystanie z zestawu materiałów. Sam zestaw składa się z następujących elementów:

- » tomu zaadaptowanego. W porównaniu z wersją podstawową zostały zmodyfikowane treści poleceń. Większość ilustracji została również zmieniona z uwagi na zwiększenie ich czytelności.
- » materiałów w polskim języku migowym (PJM). Na dołączonej płycie znajduje się multimedialna wersja adaptacji. Filmy z tłumaczeniami zawierają wszystkie treści podręcznikowe, ponadto opisy wybranych ilustracji, bajki, opowiadania oraz treści nawiązujące do codziennych sytuacji w życiu głuchej dziecka.
- » zeszytu piktogramowego, w którym zostały umieszczone tabele z piktogramami PCS (*Picture Communication Symbols*) do poszczególnych lekcji z elementarza. W klasie drugiej dodaliśmy też wybrane polecenia zapisane znakami PCS. Mamy nadzieję, że dzięki temu korzystanie z adaptacji będzie jeszcze łatwiejsze – wszystkie symbole (zarówno użyte w tablicach tematycznych, jak i poleceniach) znajdują się w jednym miejscu.
- » niniejszego poradnika dla nauczyciela, w którym zawarto wskazówki metodyczne do wszystkich lekcji, skrócone wersje czytanek oraz dokładny opis dokonanych zmian.

W tym miejscu bardzo serdecznie chcielibyśmy podziękować firmie DynaVox Mayer-Johnson za udzielenie nam licencji na wykorzystanie znaków z systemu PCS.

Najważniejszą zasadą przy tworzeniu poradnika dla nauczyciela było nastawienie na jego zastosowanie w codziennej pracy w klasie. Nacisk położyliśmy więc na uwagi praktyczne i ćwiczenia, którymi można wzbogacić lekcje. Oprócz tego wprowadziliśmy podział na poszczególne moduły, aby jeszcze szybciej

i wygodniej mogli Państwo odnajdować najistotniejsze informacje. Nowy układ przedstawia się następująco:

- » zaadaptowane strony – dzięki nim nie muszą mieć Państwo przed sobą dodatkowo drugiej książki, wszystkie materiały do lekcji można przejrzeć w jednym miejscu;
- » teksty poleceń przed adaptacją – umożliwiają łatwe sprawdzenie oryginalnej formy pytań i wprowadzonych zmian;
- » adaptacje graficzne – wyszczególniono najważniejsze zmiany w ilustracjach w porównaniu z tomem oryginalnym;
- » Na co szczególnie zwrócić uwagę? – w postaci listy zaznaczono zagadnienia z danej lekcji, które wymagają szczególnej uwagi w pracy z dziećmi ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi; są to punkty, które być może będą wymagały dodatkowych wyjaśnień i ćwiczeń;
- » przykładowe ćwiczenia dodatkowe – lista aktywności rozszerzających ćwiczenia z oryginalnego podręcznika; to propozycje, które bezpośrednio odpowiadają zidentyfikowanym trudnościom, stanowią dodatkową inspirację do zajęć;
- » piktogramy – zamieszczony spis symboli z tablicy znakowej oraz wypisane polecenia zadane za pomocą piktogramów mają ułatwić planowanie lekcji i wzbogacanie zasobu leksykalnego ucznia. Ponadto wprowadziliśmy uwagi na temat budowy niektórych znaków-złożeń oraz garść porad praktycznych o tym, jak najefektywniej korzystać z komunikacji symbolami PCS.

Życząc owocnej pracy, zapraszamy do korzystania z naszych porad i sugestii

Agnieszka Bajewska-Kołodziejak
Magdalena Baranowska
Katarzyna Cichońska-Segiet
Emilia Danowska-Florczyk
Piotr Mostowski
Paweł Rutkowski
Małgorzata Skuza
Krystyna Ziątek

UWAGI OGÓLNE DO PRACY Z UCZNIAMI ZE SPECJALNYMI POTRZEBAMI EDUKACYJNYMI (SPE) W KLASIE III

Klasa III zamyka etap nauczania początkowego. Oczekuje się, że kończący ją uczeń ma opanowane techniki szkolne, dysponuje pewnym zasobem wiedzy o najbliższym otoczeniu, umie pracować w grupie i samodzielnie, właściwie odnajduje się w relacjach rówieśniczych. W wypadku uczniów ze SPE nie zawsze jest możliwa realizacja wszystkich wymienionych celów. Z tego (między innymi) powodu dopuszcza się wnioskowanie przez rodziców takich uczniów o wydłużenie etapu nauczania o jeden rok. W uzasadnionych przypadkach warto korzystać z tej możliwości, biorąc pod uwagę zarówno stopień opanowania wiedzy i umiejętności (efektywne korzystanie z inaczej zorganizowanego nauczania na następnym etapie), jak i relacje ucznia z pozostałymi dziećmi (jeśli udało się wytworzyć relacje wspierające dziecko z niepełnosprawnością, to koszty ich zerwania mogą przewyższać korzyści z dodatkowego czasu nauki).

Niezwykle ważne na samym początku współpracy jest przygotowanie rady pedagogicznej, rodziców i zespołu klasowego, do którego uczeń ze SPE będzie uczęszczał. Pomocne mogą się okazać spotkania, warsztaty, animacje, dyskusje, służące wyjaśnieniu wszelkich wątpliwości dotyczących przyszłej współpracy. Możliwość zadania pytań nurtujących uczniów i rodziców oraz uczciwe i otwarte odpowiedzi rozwiewające wątpliwości pozwolą na budowanie atmosfery tolerancji, szacunku i współodpowiedzialności.

Wychodząc naprzeciw potrzebom uczniów, warto pamiętać o stworzeniu odpowiednich warunków sprzyjających procesowi edukacji i integracji. Przykładem może być właściwe przygotowanie sali lekcyjnej, np. usunięcie zbędnych, rozpraszających bodźców wzrokowych, słuchowych, wyznaczenie miejsca do odpoczynku czy odreagowania emocji, opracowanie planów aktywności, planów dnia, tablic motywacyjnych, które poprawią funkcjonowanie ucznia w przestrzeni szkolnej. W szkołach masowych realizujących idee edukacji włączającej dużym wsparciem będzie zatrudnienie asystenta dziecka ze SPE, który ułatwi integrację z rówieśnikami i wspólnie z nauczycielem dostosuje wymagania edukacyjne do indywidualnych możliwości ucznia.

Podstawową trudnością w realizacji programu przez uczniów ze SPE jest ich wolniejsze tempo pracy, co wraz z potrzebą większej liczby powtórzeń dla przyswojenia i utrwalenia wiedzy i umiejętności skutkuje niemożnością opanowania całego materiału klasy III. Dotyczy to zwłaszcza uczniów z niepełnosprawnością intelektualną (NI) oraz z mózgowym porażeniem dziecięcym (MPD), ale dotyczy również inne dzieci z obniżonymi kompetencjami językowymi, a więc niemówiące, niedosłyszające, z zaburzeniami mowy. Niejednokrotnie nauczyciel musi dostosowywać wymagania do możliwości ucznia, rezygnować z niektórych treści i akceptować opanowanie umiejętności na poziomie niższym niż w przypadku uczniów pełnosprawnych. Na początku pracy bardzo ważna jest diagnoza poziomu funkcjonowania ucznia i postawienie mu wymagań na miarę jego możliwości, tak aby nie były one ani zbyt proste, ani zbyt trudne. Zadania nieodpowiednio dobrane mogą zniechęcić ucznia do pracy i spowodować jego wycofanie. Poczucie odniesienia sukcesu stanowi zaś motywację do dalszej pracy zarówno dla dziecka, jak i nauczyciela. W ocenianiu, oprócz wymiernych wyników, należy wziąć pod uwagę zaangażowanie, możliwości i wkład pracy ucznia.

Dzieci z wadą słuchu potrzebują wielu ćwiczeń językowych w celu poszerzenia i utrwalenia słownictwa. Poważnym proble-

mem jest ograniczone korzystanie z pojęć w polskim języku piśmianym. Na poziomie klasy III uczniowie sprawnie wypowiadają się w języku migowym, natomiast z dużą trudnością komunikują się w piśmie. Dzieci czują lęk przed samodzielnym pisanem z powodu licznych błędów gramatycznych. Pomocne jest podawanie poprawnych form w trakcie ćwiczeń w wypowiedaniu się. I tak przykładowo: wykorzystanie wyłącznie materiału z części 1A i B podręcznika *Nasza szkoła* i nauka reguł ortograficznych (np. rz po b, ch, g..., a ż po l, ł, m...) nie pomogą uczniowi ze SPE pisać poprawnie. Lepsze wyniki otrzymamy dzięki dodatkowym ćwiczeniom przepisywania, odgadywania, uzupełniania oraz zabawom ortograficznym (domina, loteryjki), w których uczeń ma szansę wielokrotnie zobaczyć poprawnie napisany wyraz i go zapamiętać (dlatego też w *Zeszytach piktogramów* reguły zostały w miarę możliwości zobrazowane). Uczniowie niesłyszący zwykle nie popełniają błędów ortograficznych, gdyż opanowanie przez nich języka w formie pisanej oparte jest na obrazie graficznym słowa. Dla ucznia niesłyszącego lekcje poświęcone opanowaniu reguł ortografii są doskonałą okazją do budowania lub poszerzania słownika. Stanowią również szansę na dostrzeżenie różnic znaczeniowych wyrazów, np. zdrobnień, zgrubień (por. *dróżka* – *droga*). Natomiast z uwagi na uszkodzenie słuchu uczniowie mają trudności z przyswojeniem zasad gramatyki polskiej. Pracując z tą grupą, nauczyciel powinien poświęcić sporo czasu na realizację ćwiczeń gramatycznych – pomocna w tym zakresie będzie publikacja towarzysząca *Nasz język polski*.

Wyzwaniem dla dziecka ze SPE, z niewielkim zasobem słownictwa podstawowego, będzie też nauka nazw rodzajów skał (np. *magmowe, osadowe*) i ich przykładów (np. *bazalt, granit, wapień*). Takie treści dlatego warto wzbogacać ciekawostkami, np. informacjami, że Ziemia jest zbudowana ze skał, a piasek to też skała, tylko pokruszona. Trudność sprawiają też dzieciom pojęcia bardziej abstrakcyjne, odnoszące się do relacji, np. relacja rodzicielstwa (fakt, że mama jest córką babci), pojęć większości i mniejszości – wymagają one dodatkowych wyjaśnień i przykładów.

Wielu uczniów ze SPE, np. z zaburzeniami ze spektrum autyzmu, wykazuje trudności w odczytywaniu, rozumieniu i przekazywaniu stanów emocjonalnych i relacji społecznych. Planując zajęcia, wskazane jest przeprowadzenie szeregu ćwiczeń z rozpoznawania, nazywania i okazywania emocji w sposób ogólnie akceptowany, a następnie wykorzystanie tych umiejętności w czasie zajęć lekcyjnych.

Poziom kluczowej w edukacji umiejętności czytania, a zwłaszcza czytania ze zrozumieniem, u uczniów ze SPE z wielu powodów często odbiega od poziomu czytania u dzieci pełnosprawnych. Zawsze warto dążyć do doskonalenia tej umiejętności, jednak dostosowując wymagania tak, by nie zniechęcić ucznia do dalszych ćwiczeń i dać mu poczucie sukcesu. Dłuższe teksty i lektury dziecko może poznawać przez audiobooki, słuchanie lektora, oglądanie filmów z lektorami języka migowego albo z listą dialogową. Krótkie teksty uczeń powinien czytać samodzielnie w całości lub w wybranych fragmentach. Jako ćwiczenia sprawdzające rozumienie tekstu warto stosować np. rozpoznawanie znaczeń utrwalonych wyrazów lub dobieranie etykiet z wyrazami i prostymi zdaniami. Jeśli pisanie ręczne jest niemożliwe lub utrudnione, to wskazane jest posługiwanie się laptopem lub tabletem. Wypowiadanie się dziecka ze SPE także powinno być wspierane przez nauczyciela częstymi zachętami i modelowaniem wypowiedzi. Zeszyty piktogramowe zawierają polecenia i pytania w formie zdań piktogramowych oraz tablice do formułowania

zdań i odpowiedzi, które mogą być wykorzystane do modelowania wypowiedzi dziecka, również (ale nie tylko) pozbawionego możliwości korzystania z mowy głosowej. Warto też zachęcać dziecko, by budując pełne wypowiedzi, korzystało z tablic nie tylko z symbolami, lecz także z pełnymi zdaniami (przez przedstawienie szyku znaków w zamieszczonych poleceniach). Takie wykorzystanie poleceń piktogramowych umożliwi uczniom podejmowanie prób formułowania pełnej odpowiedzi zdaniem, a dodatkowo unaoczni dziecku strukturę języka, którym się posługuje.

Czytanie ze zrozumieniem stanowi dla ucznia niesłyszącego poważną trudność ze względu na ograniczoną bazę pojęciową. Pomocą w realizacji tego zadania są także dołączone do podręcznika płyty z nagraniami w PJM. Oczywiście nie mogą one zastąpić czytania całości lub wybranych fragmentów tekstów z podręcznika lub tekstów zaadaptowanych (w poradniku). Nagrania mogą być wartościowym uzupełnieniem lub dodatkowym wyjaśnieniem treści niezrozumiałych. Aby zachęcić uczniów do czytania, warto posługiwać się tekstami innymi niż podręcznikowe, np. komiksami. Ciekawą propozycją ćwiczeń jest obrazowanie przeczytanej treści za pomocą rysunków.

Uczniowie ze SPE na ogół przychodzą do szkoły z deficytami w zakresie umiejętności społecznych, szczególnie dotkliwymi u uczniów z zaburzonym rozwojem komunikacji. Aktywne włącze-

nie w grupę rówieśniczą sprzyja niwelowaniu deficytów społecznych, jednak nie dzieje się to samoistnie – wymaga innych działań nauczyciela w placówce specjalistycznej, a innych w szkole masowej czy w klasie integracyjnej. Rzeczywiste włączenie dziecka z niepełnosprawnością we wszystkie aktywności klasy może być trudne, ale jest kluczowe dla jego rozwoju. Proces ten musi być też mądrze wspierany, np. powierzenie dziecku z NI zadań koordynatora grupy w określonym działaniu buduje jego samoocenę i sposób postrzegania go przez inne dzieci, ale powiedzie się tylko po należyтым przygotowaniu. Uczniowie z niepełnosprawnością powinni uczestniczyć we wszystkich aktywnościach projektowych, wycieczkach, imprezach, występach. Jednocześnie, rozumiejąc ich obiektywne trudności (np. w kontrolowaniu emocji przez osoby z MPD), dążymy do wyeliminowania zachowań, które nie są akceptowane, by ułatwić im przyszłe relacje społeczne.

Każde dziecko posiada właściwy sobie potencjał możliwości, dlatego trzeba szukać indywidualnych dróg, które pomogą mu stać się osobą samodzielną i przystosowaną społecznie na miarę swoich możliwości. Poszukiwania te to długi proces, w którym porażki przeplatają się z sukcesami. Praca z dzieckiem o SPE wymaga cierpliwości, zaangażowania i spokoju, a na pierwsze efekty terapii przychodzi czasem bardzo długo czekać. Każdy sukces dziecka jest jednak powodem do dumy.

Natalia Usenko
Pierwszego września

Pierwszego września
 nigdzie nie widać jeszcze jesieni.
 Wciąż kwitną kwiaty, słońce przygrzewa,
 świat się zieleni.
 Tylko zwierzęta, ptaki i grzyby
 hen, w ciemnym lesie,
 wiedzą, że lato właśnie przemija,
 zbliża się jesień.

Pierwszego września
 małe pierwszaki do szkoły spieszą.
 Będą uczniami!
 Trochę się boją, a trochę cieszą...
 Ktoś z trzeciej klasy biegnie tuż obok
 i macha w biegu –
 miło po lecie jest znowu spotkać
 swoich kolegów.

Pierwszego września
 snują wspomnienia mama i tata.
 Szkoła... liceum...
 Kiedy minęły te wszystkie lata?

Pierwszego września
 prababcia marszczy brwi niespokojnie.
 Myśli o bliskich, którzy polegli
 na strasznej wojnie.

Pająki nitki babiego lata
 na łąkach plotą,
 a wrzesień wszystkim rozdaje śliwki.
 I jesień żółta...

1. Wymień osoby występujące w wierszu. O czym one myślą?
2. Które fragmenty wiersza zostały zilustrowane?
3. Przygotujcie prace na temat „Mój pierwszy wrzesień”. Zróbcie wystawę.
4. Przeczytaj ostatnią zwrotkę wiersza. Co jeszcze może rozdawać wrzesień?

4 **PIERWSZEGO WRZEŚNIA** 5

Strona: 4

Strona: 5

Teksty poleceń przed adaptacją:

1. Z czym kojarzy się pierwszy wrzesień osobom przedstawionym w wierszu?
2. Porównajcie wiersz z ilustracją. Które fragmenty wiersza zostały zilustrowane?
3. Przedstawcie dowolną techniką plastyczną temat „Mój pierwszy wrzesień”. Zróbcie wystawę.
4. O czym opowiada ostatnia zwrotka wiersza? Zastanówcie się, co jeszcze może rozdawać wrzesień. Ułóżcie na ten temat kolejne zwrotki wiersza. Napiszcie je.

Adaptacje graficzne:

- » usunięto wybrane elementy ilustracji (drzewa, krzaki, cienie)
- » zmieniono wielkość wybranych elementów ilustracji (ramka z poleceniami)

Na co szczególnie zwrócić uwagę?

- » historyczne znaczenie daty 1 września
- » znaczenie daty 1 września dla różnych osób
- » określenie emocji związanych z tą datą
- » oglądanie nowych podręczników, zeszytów, przyborów szkolnych (wspólne stworzenie listy przyborów niezbędnych w trzeciej klasie)
- » opis pór roku ze szczególnym uwzględnieniem lata i jesieni
- » przypomnienie nazw miesięcy

Proponowane ćwiczenia dodatkowe:

- » wykonanie metryczki wiersza – autor, tytuł, liczba zwrotek
- » omówienie treści każdej zwrotki, układanie pytań i odpowiedzi do zwrotek wiersza
- » opowiadanie o ilustracji obok wiersza, nazywanie czynności, które wykonują dzieci; opisywanie emocji widocznych na ilustracji i pisanie zdań
- » opowiadanie o własnych przeżyciach związanych z pierwszym dniem w szkole
- » wykonanie plakatu porównawczego dotyczącego 1 września (czasy wojny a współczesność)
- » przyporządkowanie nazw miesięcy do nazw pór roku
- » określenia dotyczące uczniów (np. uczniowie klas pierwszych – *pierwszoklasiści, pierwszaki*; analogicznie uczniowie innych klas)
- » rozmowa na temat praw i obowiązków ucznia; spisanie kodeksu klasy trzeciej
- » wykonanie prac plastycznych – każdy uczeń ma za zadanie zilustrować jedno prawo i/lub jeden obowiązek uczniowski; z wykonanych prac może powstać książeczka – obrazkowy kodeks klasy trzeciej

Piktogramy:

- » **tablica:** *dziadkowie, dzieci, iść do szkoły, jesień, radosny, Kiedy?, kolega/koleżanka, koniec, Kto?, lato, pierwszego września, początek, przestraszony, radosny, rodzice, smutny, spotkanie, śmierć, uczeń, uczyć się, witać się, wojna, wspominać*
- » **polecenia:** *O czym myślą osoby z wiersza?*

Paweł Beręsewicz

Pod starym dębem

Kończyły się wakacje. Włosy dzieci spłowiwały od słońca i zwichrzone od letniego szaleństwa zajądły resztek wolności. Zbliżał się wrzesień – powrót grzebiem i wstążek. Trzeba się było wybawić na zapas, żeby starczyło do następnego lata.

Tylko dorosli byli jacyś dziwni. Szeptali coś po kątach, jakby mieli sekrety, którymi nie chcieli się dzielić. Wprawne dziecięce uszy łowiły strzępki tych rozmów, a w nich słowa: wojna, wojny, wojna, na wojnie... Chłopcom aż oczy brzęczały od tych wykradzionych tajemnic, a potem aż do wieczora trwały struganie dził z patyków i wiązanie ciężów na leszczynowych lukach.

Tata Krysi był majstreem budowlanym. On akurat nie miał czasu na szepcanie po kątach.

– Trzecią klasę zaczniesz już w nowej szkole – obiecał córce na wiosnę i teraz od rana do wieczora uwijał się na budowie. Nawet jeszcze w nocy przed rozpoczęciem roku coś tam sprawdzał, przesuwiał i dokręcał. Zdążył dosłownie w ostatniej chwili.

Kiedy rano wracał do domu, żeby się przebrać przed uroczystością otwarcia, dziwny warkot zatrzymał go w pół kroku. Po błękitnym, wrzesniowym już niebie sunął czarny klucz samolotów. W pewnej chwili z jednego z nich coś wypadło. Początkowo wyglądało jak kropczeka, potem rosło w oczach, a tuż nad ziemią przybrało kształt podłużnej pigułki. Spadło na szkołę albo gdzieś bardzo blisko. Huknęło i zatrzęsła się ziemia. Kiedy rozwiął się dym i kurz, nowiutki budynek nie miał dachu i okien. Tata Krysi zacisnął pięści i spojrział za odlatującą maszyną, jak tylko majster od budowania umie patrzeć na majstra od burzenia. Pilot nie zwrócił na to uwagi.

Tego dnia skończyło się szepcanie po kątach. Zburzonej szkoły, spalonych domów i łez w niektórych oczach nie dało się już ukrywać przed dziećmi. „Mamy wojnę” – trzeba było im powiedzieć. „Bronimy się. Musimy być dzielni”. A dzieci były nie tylko dzielne, ale i sprytnie. Krysia na przykład wyblagała u mamy stary słoik po ogórkach. Włożyła do niego swój największy skarb owinięty w gazetę i ukryła pod dębem przy domu.

– Poczekał tu grzecznie parę dni – szepnęła, przydeптując ziemię, – Tu będzie najbezpieczniej. Odkopię cię, jak to się wszystko skończy.

* * *

– Synku, ruszyłeś się od tego komputera i trochę pomógł! – zawołała mama. Rodzice wybudowali właśnie nowy dom i teraz porządkowali ogródek.

– Znowu? – jęknął, ale poszedł.

Zadanie dostalem ambicie: wykopac osty spod dębu przy płocie. Ziemia była tak twarda, że musiałem skakać na szpadel. Przy którejś kolejnej próbie coś zagrzęzło, więc kucnąłem i pogrzebałem rękami. „Skarb!” – przemknęło mi przez myśl. Wygrnałem jeszcze kilka garści ziemi i wydobylem na światło dzienne sporej wielkości słoik. Podważyłem wieczko i wytrzymałem na dłoń papierowe zawiniątko. Była w nim mała porcelanowa lalka, ubrana w suknię balową. Ostrożnie położyłem zabawkę na ziemi, a obok rozprostowałem gazetę, z której ją odwinąłem. Była pośliska i pachniała starością. Przeczytałem, że wydano ją w piątek pierwszego września 1939 roku. „Niemcy podstępnie zaatakowali Polskę!” – krzyczały wielkie litery tytułu. Czyżby ten „skarb” leżał pod ziemią aż tak długo? Poszedłem chłód na plecach, jakby niepokój z tamtych pierwszych dni wojny przechował się w słoiku w nienaruszonym stanie. „Ciekawe, czyja to lalka?” – pomyślałem. „Na pewno jakiegoś dziewczymy. Czyżby mieszkała tu przed nami? Dlaczego nie odkopała słoika? Zapomniała? Nie mogła znaleźć?” A może... wolałem nie szukać innych powodów.

1. Kiedy dzieje się akcja pierwszej części opowiadania? Kiedy dzieje się akcja drugiej części opowiadania? Co łączy dwie części opowiadania?
2. Czy podobało ci się opowiadanie? Co o nim myślisz?
3. Wskaż w tekście wyrazy, których nie rozumiesz. Sprawdź ich znaczenie w słowniku.
4. Życie waszych rówieśników w czasie II wojny światowej opisuje Joanna Papużyńska w książce pod tytułem „Asunia”.

1 IX 1939 roku na Polskę napadły hitlerowskie Niemcy. Rozpoczęła się II wojna światowa. **17 IX** do agresji na Polskę przystąpił Związek Radziecki. Wojna ogarnęła prawie cały świat i trwała do **1945 roku**. Zginęły miliony ludzi. Wiele miejscowości zostały zniszczone, między innymi Warszawa, Gdynia, Jasło.

Strona: 6

Strona: 7

Teksty poleceń przed adaptacją:

1. Kiedy dzieje się akcja pierwszej części opowiadania, a kiedy drugiej? Co łączy dwie części opowiadania?
2. Porozmawiajcie o wrażeniach po przeczytaniu opowiadania.
3. Znajdźcie w tekście wyrazy, których nie rozumiecie. Poszukajcie ich znaczenia w słowniku języka polskiego lub słowniku wyrazów obcych.
4. Jeśli chcecie się dowiedzieć, jak wyglądało życie waszych rówieśników w czasie II wojny światowej, możecie przeczytać książkę Joanny Papużyńskiej pod tytułem „Asunia”.

Adaptacje graficzne:

- » zmieniono układ wybranych elementów ilustracji (ramki z tekstem)

Na co szczególnie zwrócić uwagę?

- » czytanie/słuchanie długiego tekstu
- » samodzielne przeczytanie notatki na temat II wojny światowej
- » położenie Polski w Europie
- » różnice w wyglądzie szkoły dzisiejszej i tej sprzed lat
- » wyjaśnienie, dlaczego należy pamiętać o wydarzeniach i bohaterach II wojny światowej
- » podkreślenie znaczenia pokoju na świecie

Proponowane ćwiczenia dodatkowe:

- » tworzenie słowniczka nowych/trudnych słów
- » pisanie planu pierwszej i drugiej części opowiadania
- » samodzielne (lub z podziałem na role) czytanie wybranych fragmentów opowiadania
- » sprawdzenie rozumienia tekstu przez różne ćwiczenia: uzupełnianie zdań z lukami, porządkowanie zdań zgodnie z kolejnością wydarzeń, układanie pytań do wybranych fragmentów tekstu
- » próba odpowiedzi na pytanie, jak możemy uczcić pamięć osób walczących za wolność Polski
- » złożenie kwiatów, zapalenie zniczy w miejscu upamiętniającym wydarzenia II wojny światowej
- » zorganizowanie w klasie wystawy poświęconej II wojnie światowej (wycinki z gazet, stare zdjęcia z albumów rodzinnych, spisane na plakatach najważniejsze informacje)
- » zaproszenie na rozmowę weterana, uczestnika II wojny światowej,
- » śpiewanie pieśni patriotycznych, np. „Płynie Wisła, płynie”

Piktogramy:

- » **tablica:** bomba, budować, chłopiec, dąb, dzieci, dziewczynka, gazeta, kopać, lalka, Niemcy, owijać, plakać, Polska, rok, samolot, słoik, szkoła, tata, wkładać, wojna, zburzyć, znaleźć
- » Aktualny rok wymaga uzupełnienia. Ostatni rząd znaków w tablicy odnosi się do teraźniejszości, pozostałe trzy – do przeszłości.
- » **polecenia:** Co łączy dwie części opowiadania?, Czy Tobie podobało się opowiadanie?, Co myślisz o opowiadaniu?, Wskaż w tekście wyrazy, których nie rozumiesz

Paweł Beręsewicz
Pod starym dębem

Kończyły się wakacje. Włosy dzieci spłowiwały od słońca i zwichrzone od letniego szaleństwa, zażywały resztek wolności. Zbliżał się wrzesień – powrót grzebieni i wstążek. Trzeba się było wybawić na zapas, żeby starczyło do następnego lata.

Tylko dorośli byli jacyś dziwni. Szeptali coś po kątach, jakby mieli sekrety, którymi nie chcieli się dzielić. Wprawne dziecięce uszy łowiły strzępki tych rozmów, a w nich słowa: wojna, wojny, wojną, na wojnie... Chłopcom aż oczy błyszczały od tych wykradzionych tajemnic, a potem aż do wieczora trwały struganie dził z patyków i wiązanie cięciw na leszczynowych łukach.

Tata Krysi był majstrem budowlanym. On akurat nie miał czasu na szeptanie po kątach.

– Trzecią klasę zaczniesz już w nowej szkole – obiecał córce na wiosnę i teraz od rana do wieczora pracował na budowie. Nawet jeszcze w nocy przed rozpoczęciem roku coś tam sprawdzał, przesuwał i dokręcał. Zdążył dosłownie w ostatniej chwili.

Kiedy rano wracał do domu, żeby się przebrać przed uroczystością otwarcia, dziwny warkot zatrzymał go w pół kroku. Po błękitnym, wrzesniowym już niebie sunął czarny klucz samolotów. W pewnej chwili z jednego z nich coś wypadło. Początkowo wyglądało jak kropeczka, potem rosło w oczach, a tuż nad ziemią przybrało kształt podłużnej pigułki. Spadło na szkołę albo gdzieś bardzo blisko. Huknęło i zatrzęsała się ziemia. Kiedy rozwiął się dym i kurz, nowiutki budynek nie miał dachu i okien. Tata Krysi zacisnęła pięści i spojrzała za odlatującą maszyną, jak tylko majster od budowania umie patrzeć na majstra od burzenia. Pilot nie zwrócił na to uwagi.

Tego dnia skończyło się szeptanie po kątach. Zburzonej szkoły, spalonych domów i też w niektórych oczach nie dało się już ukrywać przed dziećmi. „Mamy wojnę” – trzeba było im powiedzieć. „Bronimy się. Musimy być dzielni”. A dzieci były nie tylko dzielne, ale i sprytnie. Krysia na przykład wyblagała u mamy stary słoć po ogórkach. Włożyła do niego swój największy skarb owinięty w gazetę i ukryła pod dębem przy domu.

– Poczekaj tu grzecznie parę dni – szepnęła, przydeptując ziemię. – Tu będzie najbezpieczniej. Odkopię cię, jak to się wszystko skończy.

– Synku, ruszyłeś się od tego komputera i trochę pomóż! – zawołała mama. Rodzice wybudowali właśnie nowy dom i teraz porządkowali ogródek.

– Znowu? – jęknąłem, ale poszedłem.

Zadanie dostałem ambitne: wykopać osty spod dębu przy płocie. Ziemia była tak twarda, że musiałem skakać na szpadel. Przy którejś kolejnej próbie coś zagrzytało, więc kucnąłem i pogrzebałem rękami. „Skarb!” – pomyślałem. Wykopałem jeszcze kilka garści ziemi i wydobyłem sporej wielkości stoik. Podważyłem wieczko i wytrząsnąłem na dłoń papierowe zawiniątko. Była w nim mała porcelanowa lalka, ubrana w suknię balową. Ostrożnie położyłem zabawkę na ziemi, a obok rozprostowałem gazetę, z której ją odwinąłem. Była pożółkła i pachniała starością. Przeczytałem, że wydano ją w piątek pierwszego września 1939 roku. „Niemcy podstępnie zaatakowali Polskę!” – krzyczały wielkie litery tytułu. Czyżby ten „skarb” leżał pod ziemią aż tak długo? Poczulem chłód na plecach, jakby niepokój z tamtych pierwszych dni wojny przechował się w słoiku w nienaruszonym stanie. „Ciekawe, czyja to lalka?” – pomyślałem. „Na pewno jakiejś dziewczyny. Czy mieszkała tu przed nami? Dlaczego nie odkopała słoika? Zapomniała? Nie mogła znaleźć?” A może... wolałem nie szukać innych powodów.

1. Kiedy dzieje się akcja pierwszej części opowiadania? Kiedy dzieje się akcja drugiej części opowiadania? Co łączy dwie części opowiadania?

2. Czy podobalo ci się opowiadanie? Co o nim myślisz?

3. Wskaz w tekście wyrazy, których nie rozumiesz. Sprawdź ich znaczenie w słowniku.

4. Życie waszych rówieśników w czasie II wojny światowej opisuje Joanna Papuzińska w książce pod tytułem „Asunia”.

1 IX 1939 roku na Polskę napadły hitlerowskie Niemcy. Rozpoczęła się II wojna światowa. W IX do agresji na Polskę przylączył się Związek Radziecki. Wojna ogarnęła prawie cały świat i trwała do 1945 roku. Zginęły miliony ludzi. Wiele miejscowości zostało zniszczonych, między innymi Warszawa, Gdynia, Jasło.

6 **POD STARYM DĘBEM** 7

Strony: 6–7

Tekst zaadaptowany:

Pod starym dębem

Kończyły się wakacje. Zbliżał się wrzesień – powrót grzebieni i wstążek. Trzeba się było wybawić, żeby starczyło do następnego lata.

Tylko dorośli byli jacyś dziwni, szeptali coś po kątach. Dzieci słyszały fragmenty i tych rozmów, a w nich słowa: wojna, wojny, wojną, na wojnie... Chłopcom aż oczy błyszczały od tych tajemnic, a potem do wieczora strugali dziły z patyków i wiązali cięciwy na leszczynowych łukach.

Tata Krysi był majstrem budowlanym. On nie miał czasu na szeptanie po kątach.

– Trzecią klasę zaczniesz już w nowej szkole – obiecał córce na wiosnę i teraz od rana do wieczora pracował na budowie. Nawet jeszcze w nocy przed rozpoczęciem roku coś tam sprawdzał, przesuwał i dokręcał. Zdążył w ostatniej chwili.

Kiedy rano wracał do domu, żeby się przebrać przed uroczystością otwarcia szkoły, nagle zatrzymał go dziwny warkot. Po błękitnym, wrzesniowym niebie leciał czarny klucz samolotów. W pewnej chwili z jednego z nich coś wypadło. Początkowo wyglądało jak kropeczka, potem rosło w oczach, a tuż nad ziemią przybrało kształt podłużnej pigułki. Spadło na szkołę albo gdzieś bardzo blisko. Huknęło i zatrzęsała się ziemia. Kiedy rozwiął się dym i kurz, nowiutki budynek nie miał dachu i okien. Tata Krysi zacisnęła pięści i spojrzała za odlatującą maszyną. Zburzonej szkoły, spalonych domów i też w oczach nikt nie ukrywał przed dziećmi.

„Mamy wojnę” – trzeba było im powiedzieć. „Bronimy się. Musimy być dzielni”. A dzieci były nie tylko dzielne, ale i sprytnie. Krysia na przykład poprosiła mamę o stary słoć po ogórkach. Włożyła do niego swój największy skarb winięty w gazetę i ukryła pod dębem przy domu.

– Poczekaj tu grzecznie parę dni – szepnęła, przydeptując ziemię. – Tu będzie najbezpieczniej. Odkopię cię, jak to się wszystko skończy.

– Synku, wstań od tego komputera i trochę pomóż! – zawołała mama. Rodzice wybudowali nowy dom i teraz porządkowali ogródek.

– Znowu? – jęknąłem, ale poszedłem.

Zadanie dostałem ambitne: wykopać osty spod dębu przy płocie. Ziemia była tak twarda, że musiałem skakać na szpadel. Przy którejś kolejnej próbie coś zagrzytało, więc kucnąłem i pogrzebałem rękami. „Skarb!” – pomyślałem. Wykopałem jeszcze kilka garści ziemi i wydobyłem sporej wielkości stoik. Podważyłem wieczko i wytrząsnąłem na dłoń papierowe zawiniątko. Była w nim mała porcelanowa lalka, ubrana w suknię balową. Ostrożnie położyłem zabawkę na ziemi, a obok rozprostowałem gazetę, z której ją odwinąłem. Była pożółkła i pachniała starością. Przeczytałem, że wydano ją w piątek pierwszego września 1939 roku. „Niemcy podstępnie zaatakowali Polskę!” – przeczytałem tytuł. Czyżby ten „skarb” leżał pod ziemią aż tak długo? Poczulem się dziwnie. „Ciekawe, czyja to lalka?” – pomyślałem. „Na pewno jakiejś dziewczyny. Czy mieszkała tu przed nami? Dlaczego nie odkopała słoika? Zapomniała? Nie mogła znaleźć?” A może... wolałem nie szukać innych powodów.

Wspominamy wakacje

Po wakacjach każdy z nas, uczniów klasy 3a, miał wiele wspomnień. Niektórym udało się zrealizować wakacyjne plany, innym nie. Dzieliłiśmy się swoimi wspomnieniami w różny sposób. Sławek napisał e-mail do Gabrysi, Zuzia i Jola spotkały się, żeby obejrzeć zdjęcia i foldery z miejsc, które odwiedziły. Emil zaprezentował dziennik podróży, a Ola i Maja przygotowały wystawę swoich obrazów wykonanych na zajęciach malarskich.

Od: Sławek
Wysłano: 25-08-2016
Do: Gabrysia
Temat: Wakacje Zdjęcia

Cześć Gabrysiu!
Jak spędziłaś wakacje? Pewnie pamiętasz, że chciałem się nauczyć nurkować. L... hurra!!!
Nurkuje!!! Nauczyłem się pływać pod wodą i porozumiewać się w niej za pomocą specjalnych znaków nurkowych. Czekałam na wiadomość od Ciebie!
Sławek

Mój dziennik podróży

5 lipca – Wyruszyliśmy w podróż.

7 lipca – Jesteśmy w Pieninach. Jesteśmy na spływie przełomem Dunajca.

15 lipca – Od dziś zwiedzamy Tatry. Zaczynamy od wsi Chochołów, niedaleko Zakopanego. Są tam górskie chaty, które tradycyjnie myje się z zewnątrz wodą z mydłem. Robi się to dwa razy w roku: przed Wielkanocą i przed świętem Bożego Ciała.

20 lipca – Bieszczady. Nocujemy w leśniczówce z widokiem na Poloninę Caryńska.

25 lipca – Wracamy do domu.

Tu nocowaliśmy.

Polonina Caryńska

8

WSPOMINAMY WAKACJE

Wystawa obrazów Oli i Mai

Oli

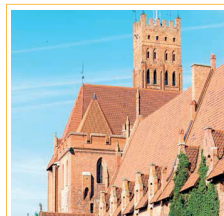

Maja

Cześć Jolu, mówi Zuzia!
Właśnie wróciłam z kolonii. Było super!
Zwiedziliśmy Toruń i zamek w Malborku.
Wpadnij do mnie, to pogołdamy zdjęcia.

Będzie po południu. Wezmę ze sobą folder o Roztoczańskim Parku Narodowym. Mam ci wiele do opowiedzenia.

Zamek krzyżacki w Malborku

Atrakcja Roztoczańskiego Parku Narodowego są koniki polskie – niewielkie konie z czarnymi gryzami.

1. Jak dzieci z klasy 3a wspominały wakacje? Jak ty wspominasz wakacje?
2. Pokaż na mapie Polski miejsca, które poznali w czasie wakacji: Emil, Zuzia i Jola.
3. Pokażcie na mapie Polski miejsca, do których chcielibyście pojechać. Dlaczego wybrałście te miejsca?

9

Strona: 8

Adaptacje graficzne:

- » zmieniono kolorystykę wybranych elementów ilustracji (podpisy zdjęć)
- » zmieniono układ wybranych elementów ilustracji (zdjęcia)

Strona: 9

Teksty poleceń przed adaptacją:

1. W jaki sposób dzieci z klasy 3a wspominały wakacje? Jakie są wasze wakacyjne wspomnienia? Zaprezentujcie je w dowolny sposób.
2. Znajdźcie na mapie Polski miejsca, które poznali w czasie wakacji: Emil, Zuzia i Jola.
3. Podzielcie się na grupy i wybierzcie miejsca w Polsce, które chcielibyście poznać. Sprawdźcie, jakie atrakcje w wybranych regionach mogą szczególnie zainteresować dzieci.

Adaptacje graficzne:

- » zmieniono układ wybranych elementów ilustracji (zdjęcia, dymki z wypowiedziami)
- » usunięto wybrane elementy ilustracji (dymki z wypowiedziami)

Na co szczególnie zwrócić uwagę?

- » różne formy, okoliczności spędzania wakacji bez wartościowania; znaczenie i urok każdej formy wypoczynku
- » różnorodność możliwości przedstawiania wakacyjnych wspomnień
- » oznaczanie na mapie miejsc wakacyjnych pobytów
- » przypomnienie nazw miesięcy, które przypadają na okres wakacyjny.
- » pisownia wielką literą imion, nazwisk, nazw miejscowości, gór, rzek
- » wyjaśnienie pojęć: e-mail, dziennik podróży

Proponowane ćwiczenia dodatkowe:

- » praca z mapą konturową/mapą Polski – dzieci opowiadają o swoich wakacjach, wskazują miejsca na mapie
- » wykorzystanie zdjęć uczniów z wakacji do swobodnych wypowiedzi dzieci
- » nazywanie różnych sposobów spędzania wakacji, bez oceniania
- » pisanie pocztówki z wakacji – układ i rodzaj informacji
- » nowe słownictwo wprowadzane w formie słowniczka
- » wykonanie dziennika podróży, w tym ćwiczenie w zapisywaniu czasowników w czasie przeszłym
- » zapoznanie dzieci z logo (emblemami) parków narodowych – umieszczenie ich na mapie
- » przypomnienie zasad zachowania w parkach narodowych; odpowiedź na pytanie, czy takie miejsca są potrzebne
- » wykorzystanie w opisie wyrazów związanych z przestrzenią (niedaleko Krakowa, obok, między miastem A a miastem B) i kierunkami geograficznymi
- » redagowanie opisu pamiątki z wakacji (rozsypanka zdaniowa, opis z lukami lub pytania do opisu: Co to jest? Skąd to masz? Jak wygląda Twoja pamiątka? Gdzie ją przechowujesz? O czym Ci przypomina?)

Piktogramy:

- » **tablica:** ciekawy, e-mail, fotografie, góry, jechać, kolonie, malować, nurkować, obraz, oglądać, park narodowy, piękny, pisać dziennik, pływać, podróżować, Polska, robić zdjęcia, rozmawiać, rozmawiać przez telefon, Super!, wakacje, zajęcia plastyczne, zamek
- » **polecenia:** Co dzieci z klasy trzeciej a mówiły o wakacjach?, Co ty robiłaś/robiłeś w wakacje?

ZAULEK SŁÓWEK

1. W domkach zapisano wyrazy z literą ó. Dlaczego tak pogrupowano te wyrazy?

1. słój trójka krówka
dół dwójka wór
rów słówko główka

Napisz te wyrazy według wzoru: wóz – wozy, mrowka – mrowisko.

2. Przepisz tekst do zeszytu i podkreśl wyrazy z ó. Do którego domku dopiszesz każdy z tych wyrazów?

Przemy z ciotką Różą pojechaliśmy w góry. Nocowaliśmy w leśniczówce u znajomej góralki pani Józefy. Pierwszego dnia zebrałyśmy kubeczek borowików i kosz grzybów, głównie borowików. Widzieliśmy też taki pełna różnokolorowych kwiatów. Wieczór spędziliśmy na koncercie góralskiego chóru. Drugiego dnia pojechaliśmy na Gubałówkę. Trzeciego dnia odwiedziłyśmy wieś Chochotów, która znajduje się kilkanaście kilometrów od Zakopanego. Z podróży wróciłyśmy w niedzielę. Przywiozłyśmy różne pamiątki: kapelusz z piórami, stary góralski i szalik z owoców włośzki.

2. czółno próżny szczegół
kłótnia równy włócznia
mózg różga wójt
ogórek róża wróżka
olówek skóra źródło
plótno sójka żółty
późno stróż żółw
próba

Wybierz 5 wyrazów i ułóż z nimi zdania.

3. szóstka sześć siódemka siedem przyjaciółka przyjaciele niósł niesie wiózł wiezie

Ułóż zdania z wyrazami z ó.

4. Kraków grochówka dachówka
Małów wskazówka kryjówka
surówka żaglówka

Napisz te wyrazy w kolejności alfabetycznej.

5. skrócił – skraca
obrócił – obraca
powtórzył – powtarza

Podziel te wyrazy na sylaby.

3. Ułóż i napisz jak najwięcej wyrazów z sylabą róż.

w ka nica
p róż ny
st a

Ułóż w podobny sposób inne wyrazy z ó.

Słó J zarówka zółw

ZWRÓĆ UWAGĘ
Ó piszemy:
■ gdy wymienia się na o, e, a,
■ w końcówkach -ów, -ówka,
■ w wielu innych wyrazach, których pisownię należy zapamiętać (wyjątki: skuwka, zasuwka).

10 ZAULEK SŁÓWEK – WYRAZY Z Ó 11

Strona: 10

Teksty poleceń przed adaptacją:

1. W domkach mieszkają wyrazy z literą ó. Odgadnijcie, według jakich zasad zostały w nich umieszczone.
2. Wskażcie w tekście wyrazy z ó. Wyjaśnijcie sobie w parach zasady ich pisowni. W którym domku powinien zamieszkać każdy z tych wyrazów?

Adaptacje graficzne:

- » zmieniono kolorystykę wybranych elementów ilustracji (ramki z poleceniami)
- » usunięto wybrane elementy ilustracji (rośliny, chmury, zwierzęta)
- » zmieniono układ wybranych elementów ilustracji (domki)
- » dodano elementy do ilustracji (numery domków)

Na co szczególnie zwrócić uwagę?

- » znaczenie wyrazów podanych jako przykłady
- » samodzielne układanie zdań
- » tworzenie liczby mnogiej rzeczowników
- » zapis w kolejności alfabetycznej
- » zasady pisowni wyrazów z ó
- » znajomość wyjątków

Proponowane ćwiczenia dodatkowe:

- » układanie zdań z rozsypki wyrazowej
- » pamięciowe opanowanie wybranej grupy wyrazów
- » gra *memory* w formie pracy grupowej – przygotowanie na osobnych karteczkach wyrazów z ó wymiennym, np. wóz – wozy itd.
- » nauka wierszyków i rymowanek dotyczących zasad pisowni wyrazów z ó
- » uzupełnianie wyrazów/zdań z brakującymi literami ó
- » uzupełnianie krzyżówki ortograficznej obrazkowo-wyrazowej

Strona: 11

Teksty poleceń przed adaptacją:

3. Ułóżcie i napiszcie jak najwięcej wyrazów zawierających cząstkę **róż**.
4. Dokończcie zdanie: Wyrazy z ó niewymiennym to na przykład... Zapiszcie to zdanie, stosując skrót **np.** (na przykład).
5. Zilustrujcie w podobny sposób inne wyrazy z ó.

Piktogramy:

- » **tablica:** ból, do zapamiętania, Kraków, król, powtórzył, przyjacielka, przyniósł, różny, siódemka, słój, surówka, szóstka, wieczór, zaulek słówek, zwrócił, żaglówka, żółw
- » Każda kolumna w tablicy ilustruje zasadę ortograficzną, w ostatniej – zostały zamieszczone wyrazy do zapamiętania, do których nie ma reguły.
- » **polecenia:** Przepisz tekst do zeszytu, Podkreśl wyrazy z „ó”, Ułóż i napisz jak najwięcej wyrazów z sylabą „róż”

Roksana Jędrzejewska-Wróbel

To jest moja szkoła

Pewnego dnia pani wyjęła z szafki kolorowe pudełko i postawiła je na parapecie.

– Zrobimy z niego Ważną Skrzynkę – powiedziała tajemniczo. – Każdy będzie mógł wrzucić tu karteczkę z pomysłem na to, co można w naszej klasie ulepszyć, albo ze skargą na to, co mi się nie podoba.

Tak było w poniedziałek. W piątek po południu wszyscy usiedli w kręgu, a pani otworzyła pudełko i wysypała na stół stos kartek. I tak rozpoczęło się zebranie. Ale tym razem nie było to zebranie rodziców z panią, tylko zupełnie własne uczniowskie zebranie klasy 3a, podczas którego dzieci czytały każdą kartkę, a pani uważnie słuchała i zapisywała pomysły na tablicy. Pomysły były różne. Jeden – żeby zajęcia przyrodnicze były jak najczęściej w lesie i na łące, a nie w sali. Drugi – żeby jak ktoś czegoś nie rozumie, mógł podnieść kartkę ze znakiem zapytania, bo niektórzy się wstydzą prosić głośno o pomoc. Trzeci – żeby czasami przestawiać ławki trochę inaczej, bo jak ciągle stoją tak samo, to jest nudno. Nad wszystkimi pomysłami głosowano przez podniesienie ręki. Każdy miał jeden głos, pani też! I wszystkie pomysły zostały przyjęte.

Były też dwie skargi: jedna, że na przerwach nie ma co robić, a druga, że na przerwach jest za głośno i to jest bardzo męczące.

– Jak możemy to zmienić? – zapytała pani.

– Może zrobimy z tyłu klasy odpoczywalnię?

Gdy ktoś będzie zmęczony, będzie mógł sobie tam odpocząć – zaproponowała Zaneta.

– Nie! Lepiej zrobić tam bawialnię! Bawialnia jest ważniejsza. Ja się nigdy nie męczę, odpoczywanie jest nudne – zaprotestował Robert.

– No to mamy kłopot, bo sala ma tylko jeden tył – roześmiała się pani.

– I co teraz? – zmartwiła się Lucja. – Nie będzie ani bawialni, ani odpoczywalni.

– Mądre z was dzieciaki i jestem pewna, że same znajdziecie rozwiązanie. – Pani nie traciła nadziei. I słusznie. Po naradzie dzieci dogadały się, że odpoczywalnię lepiej zrobić w sali, bo jest bardziej przytulna, a bawialnię na korytarzu, bo tam jest więcej miejsca.

– Tak wyglądała twórcze rozwiązanie, bravo! Możecie być z siebie dumni. – Pani aż zaklaskiwała z zachwytu nad swoją klasą.

A potem rozdała dzieciom kredki i kartki. Zwolennicy bawialni projektowali, jak ma ona wyglądać, a zwolennicy odpoczywalni rysowali, co jest potrzebne, żeby dobrze wypocząć. I co najważniejsze, nie skończyło się tylko na wymyśleniu!

Przez dwa tygodnie dzieci przynosiły z domu potrzebne rzeczy, a rodzice pomogli ponaklejać na podłogę korytarza kolorowe kwadraty i koła. I nagle korytarz zamienił się w wielką planszę do gry! A tył sali w przytulną odpoczywalnię z ulubionymi kocami, poduszkami, pluszakami i książkami.

– Ale tu macie ładnie – powiedział Robert, patrząc na miękkie poduchy pod ścianą.

Umościli się na nich zwolennicy ciszy, którzy wcześniej z zawiścią obserwowali przez uchylone drzwi, jak zwolennicy zabaw skaczą po kolorowych polach.

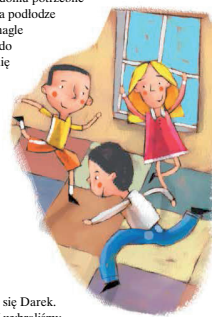
– Bardzo ładnie. Ale trochę szkoda, że nie możemy się czasem zamienić – westchnęła z żalem Zaneta, a Robert ze smutkiem pokławił głową.

– A właściwie dlaczego nie? – zdziwił się Darek.

– No jak to? Przecież głosowaliśmy. I wybraliśmy.

My odpoczywalnię, a oni bawialnię. – Zaneta wzduszyła ramionami.

– Ale przecież korzystać możemy ze wszystkiego – powiedział Darek. – To jest nasza wspólna szkoła, prawda?

1. Wymieńcie pomysły uczniów. Które z nich uważasz za ważne? Zorganizujcie zebranie uczniów waszej klasy.
2. Wykonajcie własną Ważną Skrzynkę.
3. Przeczytajcie regulamin szkolny. Czy chcielibyście coś w nim zmienić?
4. Wyjaśnijcie pisownię wyrazów: mógł, stół, rodziców, różne, którzy, wspólna.

12

TO JEST MOJA SZKOŁA

13

Strona: 12

Adaptacje graficzne:

- » usunięto wybrane elementy ilustracji (kartki)
- » zmieniono kolorystykę wybranych elementów ilustracji (Ważna Skrzynka)

Strona: 13

Teksty poleceń przed adaptacją:

1. Które z pomysłów przedstawionych w opowiadaniu uważacie za ważne? Zorganizujcie podobne zebranie uczniowskie i zgłóście własne propozycje. Zapiszcie je.
2. Zaprojektujcie własną Ważną Skrzynkę. Ustalcie, w jaki sposób będziecie z niej korzystać.
3. Zapoznajcie się ze szkolnym regulaminem uczniowskim. Czy jest coś, co chcielibyście w nim zmienić, albo coś, co chcielibyście do niego dodać? Zaproponujcie zmiany.
4. Zwróćcie uwagę na pisownię wyrazów: mógł, stół, rodziców, różne, którzy, wspólna. Wyjaśnijcie ich pisownię. Wskażcie w tych wyrazach samogłoski i spółgłoski.

Adaptacje graficzne:

- » usunięto wybrane elementy ilustracji (dzieci, drzwi)
- » zmieniono kolorystykę wybranych elementów ilustracji (podłoga, ściana)

Na co szczególnie zwrócić uwagę?

- » demokratyczny sposób ustalania zmian w klasie
- » kolejność wypowiedzania się dzieci
- » poszanowanie odmiennego zdania/ szacunek dla odmienności
- » umiejętność zawierania kompromisu
- » zauważanie potrzeb innych

Proponowane ćwiczenia dodatkowe:

- » tworzenie planu opowiadania
- » odpowiedzi na pytania do tekstu
- » opis „bawialni” i „odpoczywalni” – zebranie przymiotników określających te miejsca
- » wypisywanie warunków niezbędnych do odpoczynku; spisanie zasad dobrego odpoczywania
- » zapisanie klasowego regulaminu (nawet w formie symbolicznej)
- » przedstawienie uczniom klas młodszych regulaminu szkolnego

Piktogramy:

- » **tablica:** głosować, każdy, klasa, miejsce odpoczynku, miejsce zabawy, mój, nasz, pani, pisać, planować, pomysł, projekt, pudełko, rodzice, rozmawiać, siedzieć w kręgu, szkoła, wasz, wszyscy, wybierać, zgłaszać, zmienić
- » **polecenia:** Wymieńcie pomysły uczniów z opowiadania, Które pomysły są ważne?, Zorganizujcie zebranie uczniów waszej klasy, Zróbcie własną Ważną Skrzynkę

To jest moja szkoła

Pewnego dnia pani wyjęła z szafki kolorowe pudełko i postawiła je na parapecie.
– Zrobimy z niego Ważną Skrzynkę – powiedziała tajemniczo. – Każdy będzie mógł wrzucić tu karteczkę z pomysłem na to, co można w naszej klasie ulepszyć, albo ze skargą na to, co mu się nie podoba.

Tak było w poniedziałek. W piątek po południu wszyscy usiedli w kręgu, a pani otworzyła pudełko i wysypała na stół stos kartek. I tak rozpoczęło się zebranie. Ale tym razem nie było to zebranie rodziców z panią, tylko zupełnie własne uczniowskie zebranie klasy 3a, podczas którego dzieci czytały każdą kartkę, a pani uważnie słuchała i zapisywała pomysły na tablicy. Pomysły były różne. Jeden – żeby zajęcia przyrodnicze były jak najczęściej w lesie i na łące, a nie w sali. Drugi – żeby jak ktoś czegoś nie rozumie, mógł podnieść kartkę ze znakiem zapytania, bo niektórzy się wstydzą prosić głośno o pomoc. Trzeci – żeby czasami przedstawiać ławki trochę inaczej, bo jak ciągle stoją tak samo, to jest nudno. Nad wszystkimi pomysłami głosowano przez podniesienie ręki. Każdy miał jeden głos, pani też! I wszystkie pomysły zostały przyjęte.

Były też dwie skargi: jedna, że na przerwach nie ma co robić, a druga, że na przerwach jest za głośno i to jest bardzo męczące.

– Jak możemy to zmienić? – zapytała pani.

– Może zrobimy z tyłu klasy odpoczywalnię?

Gdy ktoś będzie zmęczony, będzie mógł sobie tam odpocząć – zaproponowała Żaneta.

– Nie! Lepiej zrobić tam bawialnię! Bawialnia jest ważniejsza. Ja się nigdy nie męczę, odpoczywanie jest nudne – zaprotestował Robert.

– No to mamy kłopot, bo sala ma tylko jeden tył – roześmiała się pani.

– I co teraz? – zmartwiła się Lucja. – Nie będzie ani bawialni, ani odpoczywalni.

– Mądre z was dzieciaki i jestem pewna, że same znajdziecie rozwiązanie. – Pani nie traciła nadziei. I słusznie. Po naradzie dzieci dogadały się, że odpoczywalnię lepiej zrobić w sali, bo jest bardziej przytulna, a bawialnię na korytarzu, bo tam jest więcej miejsca.

– Tak wyglądało twórcze rozwiązanie, bravo! Możecie być z siebie dumni. – Pani aż zaklaskała z zachwytem nad swoją klasą.

A potem rozdała dzieciom kredki i kartki. Zwolennicy bawialni projektowali, jak ma ona wyglądać, a zwolennicy odpoczywalni rysowali, co jest potrzebne, żeby dobrze wypocząć. I co najważniejsze, nie skończyło się tylko na wymyśleniu!

Przez dwa tygodnie dzieci przynosiły z domu potrzebne rzeczy, a rodzice pomogli ponaklejać na podłozie korytarza kolorowe kwadraty i koła. I nagle korytarz zamienił się w wielką planszę do gry! A tył sali w przytulną odpoczywalnię z ulubionymi kocami, poduszkami, pluszakami i książkami.

– Ale tu macie ładnie – powiedział Robert, patrząc na miękkie poduchy pod ścianą.

Umościli się na nich zwolennicy ciszy, którzy wcześniej z zazdrością obserwowali przez uchylone drzwi, jak zwolennicy zabaw skaczą po kolorowych polach.

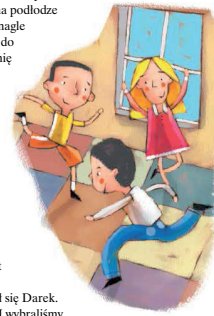
– Bardzo ładnie. Ale trochę szkoda, że nie możemy się czasem zamienić – westchnęła z żalem Żaneta, a Robert ze smutkiem pokiwał głową.

– A właściwie dlaczego nie? – zdziwił się Darek.

– No jak to? Przecież głosowaliśmy. I wybraliśmy.

My odpoczywalnię, a oni bawialnię. – Żaneta wzruszyła ramionami.

– Ale przecież korzystać możemy ze wszystkiego – powiedział Darek. – To jest nasza wspólna szkoła, prawda?

1. Wymieńcie pomysły uczniów. Które z nich uważasz za ważne? Zorganizujcie zebranie uczniów waszej klasy.
2. Wykonajcie własną Ważną Skrzynkę.
3. Przeczytajcie regulamin szkolny. Czy chcielibyście coś w nim zmienić?
4. Wyjaśnijcie pisownie wyrazów: **mógł, stół, rodziców, różne, którzy, wspólna**.

Strony: 12–13

Tekst zaadaptowany:

To jest moja szkoła

W poniedziałek pani wyjęła z szafki kolorowe pudełko i powiedziała:

– Zrobimy z niego Ważną Skrzynkę. — Każdy będzie mógł wrzucić tu karteczkę z pomysłem na to, co można w naszej klasie ulepszyć, albo ze skargą na to, co mu się nie podoba.

W piątek po południu wszyscy usiedli w kręgu, a pani otworzyła pudełko i wysypała na stół stos kartek. I tak rozpoczęło się zebranie uczniów klasy 3a.

Podczas zebrania dzieci czytały każdą kartkę, a pani uważnie słuchała i zapisywała pomysły na tablicy. Pomysły były różne. Jeden żeby zajęcia przyrodnicze były jak najczęściej w lesie i na łące, a nie w sali. Drugi – żeby jeśli ktoś czegoś nie rozumie i wstydzi się zapytać, to mógł podnieść kartkę ze znakiem zapytania. Trzeci – żeby czasami przedstawiać ławki, bo jak ciągle stoją tak samo, to jest nudno. Nad wszystkimi pomysłami głosowano przez podniesienie ręki. Każdy miał jeden głos, pani też!

I wszystkie pomysły zostały przyjęte.

Były też dwie skargi: jedna, że na przerwach nie ma co robić, a druga, że na przerwach jest za głośno i to jest bardzo męczące.

Pani zapytała: – Jak możemy to zmienić?

Żaneta zaproponowała: – Może zrobimy z tyłu klasy odpoczywalnię? Gdy ktoś będzie zmęczony, będzie mógł sobie tam odpocząć.

– Nie! Lepiej zrobić tam bawialnię! Bawialnia jest ważniejsza. Ja się nigdy nie męczę, odpoczywanie jest nudne – zaprotestował Robert.

– No to mamy kłopot, bo sala ma tylko jeden tył – roześmiała się pani.

– I co teraz? – zmartwiła się Lucja. – Nie będzie ani bawialni, ani odpoczywalni.

– Mądre z was dzieciaki i jestem pewna, że same znajdziecie rozwiązanie. – Pani nie traciła nadziei. Po naradzie dzieci ustaliły, że odpoczywalnię lepiej zrobić w sali, bo jest bardziej przytulna, a bawialnię na korytarzu, bo tam jest więcej miejsca.

Rozwiązałyście problem, bravo! Możecie być z siebie dumni. – Pani rozdała dzieciom kredki i kartki. Dzieci, które głosowały na bawialnię, projektowały, jak ma ona wyglądać, a zwolennicy odpoczywalni rysowali, co jest potrzebne, żeby dobrze wypocząć. I nie skończyło się tylko na wymyśleniu!

Przez dwa tygodnie dzieci przynosiły z domu potrzebne rzeczy, a rodzice pomogli ponaklejać na podłozie korytarza kolorowe kwadraty i koła. Wkrótce

korytarz zamienił się w wielką planszę do gry! A tył sali w przytulną odpoczywalnię z ulubionymi kocami, poduszkami, pluszakami i książkami.

– Ale tu macie ładnie – powiedział Robert, patrząc na miękkie poduchy pod ścianą.

Siedzieli na nich zwolennicy ciszy, którzy wcześniej z zazdrością obserwowali przez uchylone drzwi, jak zwolennicy zabaw skaczą po kolorowych polach.

– Bardzo ładnie. Ale trochę szkoda, że nie możemy się czasem zamienić – westchnęła z żalem Żaneta, a Robert ze smutkiem pokiwał głową.

– A właściwie dlaczego nie? – zdziwił się Darek.

– No jak to? Przecież głosowaliśmy. I wybraliśmy. My odpoczywalnię, a oni bawialnię. – Żaneta wzruszyła ramionami.

– Ale przecież korzystać możemy ze wszystkiego – powiedział Darek. – To jest nasza wspólna szkoła, prawda?

Władze Rzeczypospolitej Polskiej

KONSTYTUCJA

Konstytucja jest najważniejszym dokumentem państwie. Zebrane są w niej zasady działania państwa, a także prawa i obowiązki obywateli i obywateli Polski. Każde prawo, które zostanie uchwalone przez sejm i senat, musi być zgodne z Konstytucją Rzeczypospolitej Polskiej.

PREZYDENT

Pałac Prezydencki

Najważniejszą osobą w państwie jest prezydent, który czuwa nad przestrzeganiem prawa, stoi na czele wojska i reprezentuje nasz kraj za granicą. Wybierany jest na 5 lat przez obywateli i obywateli naszego kraju mających prawo do głosowania. Swoją siedzibę ma w Pałacu Prezydenckim w Warszawie.

SEJM I SENAT

siedziba sejmu i senatu

Bardzo ważną rolę w kraju odgrywają sejm i senat – grupa osób wybrana przez obywateli i obywateli naszego kraju uprawnionych do głosowania. Zadaniem sejmu i senatu jest dyskusowanie nad ważnymi sprawami państwa oraz opracowywanie ustaw, czyli praw obowiązujących wszystkich. Sejm składa się z 460 osób, senat – ze 100.

RZĄD

Na czele rządu stoi premier, a w skład rządu wchodzi ministrowie. Zajmują się oni różnymi działaniami państwa, np. sprawami szkół i oświaty zajmuje się minister edukacji narodowej.

siedziba ministra edukacji narodowej

14

WŁADZE RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Wizyta w gmachu sejmu i senatu

Sejm i senat zebrają się na obrady w budynkach przy ulicy Wiejskiej w Warszawie. Miejsca te odwiedził uczniowie z klasy 3a.

sala posiedzeń sejmu

W holu głównym znajdują się tablice upamiętniające ważne wydarzenia, np. wizytę papieża Polaka Jana Pawła II w Sejmie Rzeczypospolitej Polskiej.

sala obrad senatu

Obrady sejmu prowadzi marszałek sejmu. Symbolem jego władzy jest laska marszałkowska.

1. Jak się nazywa prezydent Polski, a jak premier?
2. Kto ma prawo do głosowania? Czy byłaś/byłeś kiedyś na głosowaniu? Opowiedz, co pamiętasz.
3. Zorganizujcie w waszej klasie wybory do samorządu klasowego.

14

WŁADZE RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

15

Strona: 14

Adaptacje graficzne:

- » zmieniono układ wybranych elementów ilustracji (podpisy, konstytucja)
- » usunięto wybrane elementy ilustracji (flagi)

Strona: 15

Teksty poleceń przed adaptacją:

1. Jak się nazywa urzędujący obecnie prezydent, a jak premier naszego kraju?
2. Dowiedzcie się, kto w Polsce ma prawo wybierać prezydenta oraz członków sejmu i senatu. Jak się odbywają wybory?
3. Sprawdźcie, kto sprawuje władzę w waszej miejscowości i czym się zajmuje.
4. Zorganizujcie w waszej klasie wybory do rady samorządu klasowego. Jakie cechy powinny mieć osoby, które reprezentują waszą klasę?

Adaptacje graficzne:

- » zmieniono układ wybranych elementów ilustracji (zdjęcia)

Na co szczególnie zwrócić uwagę?

- » system władzy w Polsce
- » pojęcia: *prezydent, premier, sejm, senat* i ich znaczenie
- » symbole narodowe (godło, flaga, hymn)
- » podstawowa znajomość mapy fizycznej Polski (np. umiejętność wskazania stolicy)

Pojęcia z zakresu sprawowania władzy mogą być szczególnie trudne dla dzieci ze SPE z uwagi na ich wysoką abstrakcyjność i trudność z ich wyobrażeniem.

Proponowane ćwiczenia dodatkowe:

- » wycieczka do sejmu – realna lub wirtualna
- » wskazanie na planie Warszawy miejsc związanych ze sprawowaniem władzy: sejm, pałac prezydencki, kancelaria premiera
- » wykonanie plakatu na temat „Władze Rzeczypospolitej”
- » sporządzenie notatki na temat podziału władzy w Polsce
- » zapoznanie uczniów z podziałem władzy w miejscowości uczniów (wycieczka, notatka, plakat)
- » wysłuchanie hymnu narodowego, prezentacja flagi i godła
- » pamięciowe opanowanie wybranego słownictwa: *Prezydentem Polski jest..... Premierem rządu polskiego jest.....*
- » układanie zdań z wybranymi wyrazami: *Najważniejszą osobą w państwie jest..... Pełna nazwa mojej ojczyzny to..... Hymnem Polski jest..... Symbole narodowe to.....*
- » opis osoby rządzącej, np. przewodniczącego samorządu (Jaki powinien być dobry przewodniczący?), wypisanie cech, podanie uzasadnienia

Piktogramy:

- » **tablica:** *decydować, dyskutować, głosować, Ile?, Jak?, konstytucja, Kto?, minister, Polacy, Polska, premier, prezydent, przewodzić, rząd, sejm, senat, ustanawiać prawo, wybierać*

W znakach „sejm” i „senat” zostały wykorzystane logotypy tych instytucji. Ponadto zaznaczono liczbę posłów i senatorów.

- » **polecenia:** *Jak nazywa się prezydent Polski?, Jak nazywa się premier Polski?, Kto ma prawo do głosowania?, Czy ty byłaś/byłeś kiedyś na głosowaniu?*

Gazeta Przyjazna

Czasopismo klasy 3 Numer 1

KARTKI Z KALENDARZA

30 września
Dzień
Chłopaka

14 października
Dzień Edukacji
Narodowej

FRASZKA

Naiwny
Wciąż stawiają mi za przykład pracowitość pszczoły. Pewnie chcą, bym miód przynosił w słoiku do szkoły.
Igor Sikirycki

AKTUALNOŚCI

W naszej klasie powstał Klub Pytalskich. Jest to miejsce dla tych, którzy lubią pytać i szukać odpowiedzi na pytania. Liczymy na to, że Klub będzie odpowiadał redakcji „Gazety Przyjaznej”, jakie tematy warto poruszyć. Zachęcamy Was do zakładania podobnych klubów.

Od redakcji

Witamy po wakacjach! Zapraszamy wszystkich do współpracy przy tworzeniu „Gazety Przyjaznej”. Zachęcamy do spróbowania swoich sił w pisaniu artykułów, wywiadów, wierszy, w ilustrowaniu i robieniu zdjęć.

KLUB PYTALSKICH

Czy w internecie jest wszystko, co się chce wiedzieć?

Dlaczego zwierzęta nie mogą się nauczyć mówić?

Gdzie w głowie mamy pamięć?

Czy można się nauczyć czegoś we śnie?

Czy człowiek może zapamiętać wszystko, co zechce?

Wywiad z panią pedagog

Czy każdy z nas uczy się w taki sam sposób?

– Mam do Pani kilka pytań związanych z uczeniem się. Interesuje nas na przykład to, jak się uczyć, żeby się nauczyć.

– Każdy z nas uczy się trochę inaczej. Dobrze jest wypróbować różne sposoby, żeby wybrać najlepszy dla siebie. Jedni mogą rytmicznie recytować albo śpiewać to, co chcą zapamiętać, inni mogą zapisywać informacje, na przykład w tabelce. Można tworzyć mapy myśli, na których kolorami i obrazkami zaznacza się

ważne informacje. Można się uczyć parami, wcielając się w rolę nauczyciela lub nauczycielki i ucznia lub uczennicy. Niektóre osoby piszą ważne informacje na karteczkach, a potem przyczepiają je w widocznym miejscu. Dzięki temu często na nie patrzą i łatwo zapamiętują informacje. Można też tworzyć zabawne historyjki, aby łatwiej zapamiętać to, czego chcemy się nauczyć.

– Czy jest jakaś recepta na zapamiętywanie?

– Czytanie lub słuchanie, a potem powtarzanie tego na głos nie zawsze przynosi dobre efekty. Dlatego warto znać inne sposoby. Dobrze jest wykorzystywać do uczenia się zmysły, czyli wzrok, słuch, dotyk, a nawet smak i węch. Choć nie wszystkiego można dotknąć lub posmakować, to jednak im więcej zmysłów używamy, tym lepsze są efekty uczenia się. Niektórym osobom bardzo pomaga ruch. Musicie także pamiętać, że jeśli ktoś jest zmęczony, zdenerwowany lub zmartwiony, to trudno mu się skupić.

– Czy sen może pomóc w nauce?

– Gdy jesteśmy zmęczeni, to krótka drzemka w ciągu dnia może nam pomóc zregenerować siły. Dzięki temu, że się wysypiamy i jesteśmy wypoczęci, łatwiej nam się uczyć.

– Dziękujemy za rozmowę.

– Życzę wszystkim trzecioklasistom wspaniałych efektów w nauce!

16 **GAZETA PRZYJAZNA – CZY KAŻDY...**

17

Strona: 16

Strona: 17

Adaptacje graficzne:

- » zmieniono kolorystykę wybranych elementów ilustracji (tytuł)
- » zmieniono układ wybranych elementów ilustracji (tytuł, kartki z kalendarza)

Na co szczególnie zwrócić uwagę?

- » różne sposoby uczenia się i metody sprawdzenia wiedzy
- » wywiad jako forma zapisania rozmowy

Proponowane ćwiczenia dodatkowe:

- » wykonanie kalendarza ważnych dat w życiu klasy i szkoły – ustalenie sposobu wspólnego świętowania
- » konkurs pisanie z pamięci z wykorzystaniem słownictwa na wybrany temat
- » plakat na temat „Co sprzyja uczeniu się”
- » przygotowanie pytań do wywiadu z wybranym pracownikiem szkoły lub rodzicem
- » przeprowadzenie wywiadu z wykorzystaniem wcześniej przygotowanych pytań
- » tworzenie klasowej gazetki
- » ćwiczenia w parach – wywiad
- » rozmowa z wykorzystaniem pytań, np.: *Czy w Twojej szkole wydawana jest gazetka szkolna? Jakie tematy są w niej poruszane? Czy piszesz do niej artykuły?*

Piktogramy:

- » **tablica:** *Co?, czternastego października, Czy?, Dlaczego?, dzieci, Dzień Chłopaka, Dzień Edukacji Narodowej, gazeta, Gdzie?, Jak?, Jaki?, Klub Pytalskich, numer pierwszy, pamiętać, pedagog, pytać, przysłowie, rozmawiać, rozmowa/wywiad, trzydziestego września, uczyć się*

W tablicy została przypomniana większość symboli pytań, których używanie sprawia trudność dzieciom niemówiącym. Wskazane jest modelowanie ich wykorzystania przez nauczyciela.

Janusz Korczak

Maciuś filozof

Siedzi Maciuś nad morzem, rzuca w wodę kamyczki. Taki ładny kolor ma woda. Tak jest cicho i ładnie, i dobrze. Nikogo się Maciuś nie boi, przed nikim się nie ukrywa, z nikim nie mówi, nie myśli, co będzie jutro. (...)

Maciuś stał się filozofem, to jest człowiekiem, który o wszystkim myśli, a nic nie robi. Filozof nie jest leniuchem, myślenie też jest pracą, nawet ciężką pracą. (...) Zwyczajny człowiek, jeżeli widzi, że ktoś ma coś dobrego, albo zazdrości, albo stara się mieć to samo, a filozof myśli:

(...) „Czy może być tak, żeby każdy miał wszystko, co chce?”

I tak właśnie było z Maciusem.

Siedzi Maciuś nad morzem, rzuca kamyczki, niby nic nie robi; ale głowa jego pracuje.

„Co się robi w głowie, kiedy człowiek myśli?”

Dlaczego człowiek śpi? – Jak to się zasypia, że nie można wiedzieć, kiedy się zasypia? I co to jest, jak człowiekowi się śni? Jak człowiek umiera? Dlaczego człowiek rośnie i robi się stary?

I drzewo żyje. Drzewo też rośnie, starzeje się, choruje. Biedne drzewo, nie może powiedzieć, że je boli.

A czy morze też żyje? Chyba nie. Ale w morzu są ryby. I znów dziwne: człowiek nie może oddychać i umiera w wodzie, a ryba dusi się i umiera w powietrzu.

NOTKA BIOGRAFICZNA

Janusz Korczak (żył w latach 1878–1942).

Był lekarzem, pedagogiem i pisarzem. Napisał wiele książek dla dzieci. Wśród nich są: „Król Maciuś Pierwszy”, „Król Maciuś na wyspie bezładnej”, „Kajtuś Czarodziej”. Uważał, że dzieci mają takie same prawa jak dorośli oraz że każde dziecko powinno być otoczone szacunkiem i miłością najbliższych. Dzięki jego staraniom w Warszawie powstał Dom Sierot, w którym opuszczane dzieci miały własny samorząd i mogły decydować o wielkim sprawach. Stary Doktor, bo tak o nim mówiono, w czasie II wojny światowej z wielkim zaangażowaniem opiekował się żydowskimi sierotami. W 1942 roku zginął w niemieckim obozie zagłady w Treblince wraz ze swoimi podopiecznymi, których nie chciał opuścić aż do końca.

Kiedy ludzie nie mieli aeroplanów¹ – tylko ptaki mogły fruwać. To dziwne: muszka mogła fruwać, a człowiek nie. I wychodzi, że mucha mądrzejsza od człowieka. A i teraz nawet mucha chodzi po suficie, po ścianie, po szybie, a człowiek spadłby zaraz, potłukł się.

Czy kanarek śpiewa słowami, czy nie? Czy inne kanarki wiedzą, co on śpiewa? Tyle różnych pytań budzi się w głowie Maciusia, ale stara się sam na pytania odpowiedzieć. I wygląda tak, że Maciuś jest jakby uczniem i nauczycielem razem.

fragmenty książki „Król Maciuś na wyspie bezładnej”

¹ aeroplan – dawniej samolot.

1. Jakie pytania zadaje sobie Maciuś? Czy potrafi odpowiedzieć na te pytania?
2. Kto to jest filozof?
3. Przeczytajcie notkę biograficzną o Januszu Korczaku.
4. O tym, co dla dzieci robił Janusz Korczak, opowiada książka Iwony Chmielewskiej pod tytułem „Pamiętnik Blumki”.

18

MACIUŚ FILOZOF

19

Strona: 18

Na co szczególnie zwrócić uwagę?

- » rozumienie pojęć biografia/ notka biograficzna
- » samodzielne przeczytanie notki biograficznej o Januszu Korczaku
- » wyjaśnienie pojęcia *filozof* – umiejętność pracy ze słownikiem języka polskiego

Proponowane ćwiczenia dodatkowe:

- » wyszukanie w tekście odpowiedzi na pytanie o to, kim jest filozof; porównanie jej z opisem słownikowym
- » przeczytanie notki biograficznej o Januszu Korczaku; rozmowa o poglądach Korczaka na temat dzieci, ich praw
- » pisanie biografii wybranej osoby (wybór ważnych informacji)
- » powtórzenie podstawowych wiadomości na swój temat – minibiografia (*Czego nie napiszesz w swojej biografii?*)
- » pisanie czasowników w 1. osobie liczby pojedynczej w trzech czasach – uwzględnienie planów na przyszłość
- » pisanie wybranego fragmentu opowiadania w czasie przeszłym (zmiana czasu)
- » obejrzenie filmu „Król dzieci” – wspomnienia o Januszu Korczaku
- » nawiązanie do historii innych osób pomagających dzieciom podczas II wojny światowej, np. Ireny Sendlerowej

Strona: 19

Teksty poleceń przed adaptacją:

1. Jakie pytania zadaje sobie Maciuś? Czy znajduje na nie odpowiedź? Jak myślicie, dlaczego?
2. Napiszcie opowiadanie pod tytułem „Maciuś marzyciel”.
3. Dowiedzcie się, kto to jest filozof. Wymieńcie się w parach informacjami.
4. Przeczytajcie notkę biograficzną o Januszu Korczaku. Sprawdźcie w słowniku języka polskiego, co to jest biografia.
5. Jeśli chcecie się dowiedzieć więcej o tym, co robił Janusz Korczak dla dzieci, możecie przeczytać książkę Iwony Chmielewskiej pod tytułem „Pamiętnik Blumki”.

Adaptacje graficzne:

- » usunięto wybraną elementy ilustracji (tło, horyzont)

Piktogramy:

- » **tablica:** Co?, Czy?, Dlaczego?, filozof, Jak?, Janusz Korczak, król Maciuś, książka, morze, myśleć, myślenie, odpowiadać, piasek, pisarz, prawa dzieci, pytanie, sam, zadawać pytania

„Chmurka myśli” w znakach różni się od „chmurki wypowiedzi”.

- » **polecenia:** O co pyta Maciuś?, Czy Maciuś potrafi odpowiedzieć na swoje pytania?, Co robi filozof?

Strona: 20

Adaptacje graficzne:

- » zmieniono kolorystykę wybranych elementów ilustracji (tło)

Strona: 21

Teksty poleceń przed adaptacją:

1. Jak wyobrażacie sobie osobę, która opowiada w wierszu pod tytułem „Ja”?
2. Jakie myśli zostały opisane w wierszu? Pokaż wybraną myśl za pomocą gestów.
3. Opowiedz o myślach, które przychodzą ci do głowy. Możecie to zrobić słowami albo obrazem, stosując dowolną technikę.
4. Napiszcie i zilustrujcie własny tekst pod tytułem „Ja”.
5. Załóżcie notatnik własnych myśli. Notujcie je, ilustrujcie. Wymyślcie nazwę notatnika.

Adaptacje graficzne:

- » usunięto wybrane elementy ilustracji (dzieci)

Na co szczególnie zwrócić uwagę?

- » skomplikowana treść wiersza trudna do przedstawienia i opowiedzenia
- » opis wyobrażeń, uczuć w wierszu (a nie rzeczywistości) – dziecku ze SPE utwór może wydawać się zaskakujący
- » trudne słownictwo, wymagające wyjaśnienia

Proponowane ćwiczenia dodatkowe:

- » metryczka wiersza – autor, tytuł
- » nauka na pamięć wybranego fragmentu
- » kalambury w zespołach – odczytywanie scenek na wskazany temat
- » odszukiwanie w tekście wiersza liczebników, przymiotników
- » zapisywanie liczebników głównych i porządkowych
- » tworzenie par wybranych przymiotników z rzeczownikiem
- » opis własnej osoby

Piktogramy:

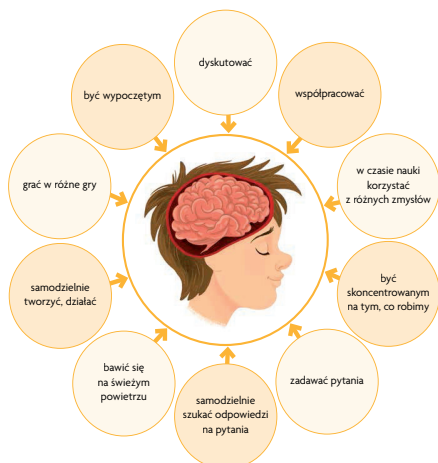
- » **tablica:** autor, Co?, głowa, ja, latać, myśl czwarta, myśl druga, myśl nowa, myśl piąta, myśl pierwsza, myśl siódma, myśl szósta, myśl trzecia, myśleć, myśli, ty, tytuł, wiersz

W tablicy zobrazowane zostały rodzaje myśli przychodzących narratorkie wiersza do głowy.

- » **polecenia:** Kto jest autorem wiersza?, Jaki jest tytuł wiersza?, Opowiedz, o czym ty myślisz

Dlaczego mózg jest ważny?

Całym naszym organizmem steruje mózg. Jest odpowiedzialny na przykład za pamięć, mowę, myślenie. Dzięki niemu możemy się uczyć. Aby mózg lepiej pracował, warto:

1. Pracujcie w parach. Opowiedzcie, co wam pomaga w uczeniu się, a co przeszkadza.

22 DLACZEGO MÓZG JEST WAŻNY?

KLUB PYTALSKICH

Proponujemy gry i zabawy, które pomagają w uczeniu się. Może i wy skorzystacie z tych pomysłów? Zachęcamy was do zorganizowania w klasie Kącika Sprzyjającego Nauce.

Wymyślcie nietypowe zastosowania dla znanych przedmiotów codziennego użytku.
To ćwiczenie rozwija pomysłowość.

Układajcie krzyżówki na wybrany temat.
To świetna zabawa, która pozwala zapamiętać znaczenie nowych wyrazów.

Stwórzcie mapę ukazującą np. historię jakiegoś wynalazku lub odkrycia.
Dzięki mapie lepiej zapamiętacie informacje o nim.

Wykonajcie „wizytówkę” waszej klasy, która będzie zawierała informacje o szczególnych umiejętnościach i zainteresowaniach każdej osoby.

Wymyślcie grę terenową na dowolny temat i zaprosicie do niej koleżanki i kolegów z innej klasy.
Przygotowanie zadań pomoże wam zdobyć wiedzę z wybranej dziedziny.

Przygotujcie karty do gry w memo na dowolny temat, polegającej np. na dobieeraniu liści do odpowiednich drzew.
W ten sposób łatwiej zapamiętacie to, czego chcecie się nauczyć.

Znajdźcie w słowniku siedem nowych wyrazów w języku obcym, którego się uczycie. Pobawcie się w skojarzenia, przedstawcie je ruchem lub gestem, narysujcie ich znaczenie.
Takie ćwiczenia pomogą wam zapamiętać te wyrazy.

2. Wymyślcie grę, która pomoże wam w uczeniu się.

23

Strona: 22

Teksty poleceń przed adaptacją:

1. Podzielcie się na grupy i porozmawiajcie o tym, co w uczeniu się wam pomaga, a co przeszkadza. Uzasadnijcie swoje wypowiedzi. Przedstawcie w klasie efekty dyskusji w dowolny sposób.

Adaptacje graficzne:

» usunięto wybrane elementy ilustracji (niebieski kontur)

Strona: 23

Teksty poleceń przed adaptacją:

2. Wymyślcie własne gry i zabawy, które w uczeniu się wam pomogą. Wykorzystajcie je podczas zajęć w klasie.

Adaptacje graficzne:

» zmieniono kolorystykę wybranych elementów ilustracji (tytuł)
» zmieniono układ wybranych elementów ilustracji (karteczki)

Na co szczególnie zwrócić uwagę?

- » funkcje mózgu
- » czynniki pomagające i przeszkadzające w uczeniu się

Proponowane ćwiczenia dodatkowe:

- » zamiana bezokoliczników na formę osobową czasownika
- » omówienie ilustracji z podręcznika
- » układanie zdań z wybranymi czasownikami w odpowiedniej formie
- » spisywanie dobrych rad dla uczących się
- » stworzenie w grupach mapy myśli: mózg i możliwe myśli dzieci – można korzystać z wycinków z gazet

Piktogramy:

- » **tablica:** czytać, głowa, grać, grać w gry terenowe, mowa, mózg, myślenie, pamięć, porozumiewać się, pracować na komputerze, rozwiązywać krzyżówkę, ruch, uczenie się, uczucia

W tablicy zamieszczono znaki oznaczające czynności mózgu (dodano uczucia i ruch).

- » **polecenia:** Wymyślcie grę, która pomoże wam w uczeniu się

ZAUŁEK SŁÓWEK

1. Przeczytajcie rozmowę z podziałem na role. Wskażcie zdania, które:

- coś oznajmują,
- są pytaniem,
- są prośbą lub rozkazem,
- wyrażają emocje.

Mama: – Wybermy się jutro na wycieczkę.
Julia: – Hura!!! A dokąd pojedziemy?
Michał: – Może do wesołego miasteczka?
Julia: – Ja wołam nad jezioro!
Mama: – Rano pojedziemy nad jezioro, a później do wesołego miasteczka.
Tata: – A co będziemy robić wieczorem?
Michał: – Zagramy w koszykówkę.
Tata: – O nie, wymyślcie coś spokojniejszego!

2. Przepisz zdania. Postaw na końcu kropkę, wykrzyknik lub pytajnik.

Hura, jedziemy na wycieczkę

Co mam spakować do plecaka

Wyjazd planujemy na godz. 8.00 rano

3. Ułóż i zapisz pytania do zdania.

Jutro całą rodziną jedziemy na wycieczkę do wesołego miasteczka.
 Kiedy... Kto... Dokąd...

4. Przeczytaj zdania z odpowiednią intonacją.

Mamo, boję się!

Ale śmiesznie wyglądam!

Proszę zachować ostrożność! Nie wychylać się z wagoników karuzeli!

Czy mogę pojechać na karuzelę?

Dzisiaj dla wszystkich dzieci wstęp jest bezpłatny.

Wesołe Miasteczko

Kasa

ZA TYDZIEŃ ODBEDZIE SIĘ FESTIWAL BANIEK MYDLANYCH. ZAPRASZAMY!

ile kosztuje bilet?

5. Wskaż na ilustracji zdania, które:

- coś oznajmują,
- są pytaniem,
- są prośbą lub rozkazem,
- wyrażają emocje.

6. O czym informuje napis na tablicy? O co pyta dziecko? Jakie polecenia wydaje operator karuzeli?

7. Dokończ zdania.

Ja idę...	My idziemy...
Ty niesiesz...	Wy niesiecie...
On ogląda...	Oni oglądają...
Ona biegnie...	One biegną...
Ono biegnie...	

8. Czy w zdaniach z poprzedniego polecenia można pominąć wyrazy: ja, ty, on, ona, ono, my, wy, oni, one?

ZWRÓĆ UWAGĘ

Mówimy i piszemy po to, aby:

- coś oznajmić, o czymś kogoś poinformować, zawiadomić, np. *Śpię przy otwartym oknie.*
Jest to zdanie oznajmujące.
- zapytać, czegoś się dowiedzieć, np. *Śpisz przy otwartym oknie?*
Jest to zdanie pytające.
- rozkazać, polecić, np. *Śpij przy otwartym oknie!*
Jest to zdanie rozkazujące.
- wyrazić emocje, np. *Uwielbiam spać przy otwartym oknie!*
Jest to zdanie wykrzyknikowe.

24 ZAUŁEK SŁÓWEK – RODZAJE ZDAŃ
25

Strona: 24

Teksty poleceń przed adaptacją:

1. Przeczytajcie rozmowę z podziałem na role, a potem zastanówcie się, które zdania:

- coś oznajmują,
- są pytaniem,
- są prośbą lub rozkazem,
- wyrażają emocje.

2. Przepiszcie zdania, stawiając na końcu kropkę, wykrzyknik lub pytajnik.

3. Ułóżcie i zapiszcie pytania do zdania.

4. Przeczytajcie zdania z odpowiednią intonacją.

5. Wskażcie na ilustracji zdania, które:

- o czymś informują,
- zawierają pytania,
- wyrażają rozkaz lub prośbę,
- przekazują emocje.

6. Powiedzcie, o czym informuje napis na tablicy. O co pyta dziecko? Jakie polecenia wydaje operator karuzeli?

Adaptacje graficzne:

» zmieniono kolorystykę wybranych elementów ilustracji (ramki z poleceniami, tło)

» usunięto wybrane elementy ilustracji (krzaki)

Strona: 25

Teksty poleceń przed adaptacją:

7. Dokończcie zdania.

8. Zastanówcie się, czy w zdaniach z poprzedniego polecenia można pominąć wyrazy:

Adaptacje graficzne:

» zmieniono układ wybranych elementów ilustracji (karuzela)

Na co szczególnie zwrócić uwagę?

- » przypomnienie sposobu budowania pytań
- » rozpoznawanie rodzajów zdań
- » rozróżnienie pomiędzy zdaniami rozkazującymi a wykrzyknikowymi
- » różne sposoby wyrażania intonacji związane z rodzajem zdań
- » wyrażanie intonacji mimiką przez osoby niesłyszące
- » umiejętność czytania z podziałem na role

Proponowane ćwiczenia dodatkowe:

- » wykonanie plakatu przypominającego rodzaje zdań – dopasowywanie podanych zdań do nagłówków
- » powtórzenie pytań związanych z częściami mowy
- » wyszukiwanie w tekście różnych rodzajów zdań
- » zamiana zdań oznajmujących na pytające
- » zamiana zdań rozkazujących na oznajmujące i pytające
- » ułożenie i zapisanie dialogu z uwzględnieniem zdań oznajmujących, pytających, rozkazujących – praca wspólna lub w parach
- » samodzielne składanie zdań z rozsypanek wyrazowych i przyporządkowanie do odpowiedniej grupy zdań

Piktogramy:

» **tablica:** emocje, oznajmienie, polecenie, pytanie, zaulek słówek, zdanie, zdanie oznajmujące, zdanie pytające, zdanie rozkazujące, zdanie wykrzyknikowe

» **polecenia:** Wskaż zdania, które coś oznajmują. Wskaż zdania, które są pytaniem, Wskaż zdania, które są prośbą lub poleceniem, Wskaż zdania, w których są emocje, Przepisz zdania, Napisz na końcu kropkę, wykrzyknik lub pytajnik, Ułóż i zapisz pytania do zdania

Agnieszka Frączek

Legenda o chlebie

Dawno, dawno temu, w czasach, kiedy nie było jeszcze komputerów, ba!, nie było nawet telewizorów, nad brzegiem polskiego morza mieszkała wdowa z pięciorgiem dzieci. Wieczorami wszyscy siadali przy ogniu, pili gorące mleko i wysłuchiwali maminych opowieści, a w każdą niedzielę dzieci budził słodki zapach ciasta.

Ale tamtego roku wszystko było inaczej... Latem nie spadała ani jedna kropla deszczu, a słońce świeciło tak mocno, że każda zasiana roślina usychała. W dodatku suche i gorące lato niemal z dnia na dzień zmieniło się w srogą zimą, a mróz zniszczył to, co oparło się słońcu i suszy. Półki w spiżarni, kiedyś pełne jedzenia, teraz świeciły pustkami. Dzieci coraz rzadziej miały ochotę na psoty. Nawet wieczorne opowieści mamy stawały się coraz bardziej zawiłane i pochmurne...

Traf chciał, że tego dnia, kiedy ze spiżarni zniknął ostatni kawałek chleba, mama spotkała Błażeja, najbliższego sąsiada i najbogatszego gospodarza we wsi. Z pachnącym chlebem za pazuchą wędrował do Oliwy, sąsiedniej wioski. Mimo suchego lata i mroźnej zimy rodzinie Błażeja wciąż dobrze się wiodło – mieli krowy, mieli prosiaki i gęsi, a przede wszystkim mieli mąkę, z której piekł chleb. Co tydzień na oliwskim targu Błażej wymieniał bochenki na inne towary. A raz nawet przyniósł zonie piękną kolorową chustę!

– Sąsiadzie... – zaczęła wdowa nieśmiało. – Nie podzieliłbyście się z nami chlebem? W zamian za to posprzątam wam obejście. Albo krowy wydaję. Albo...

za pazuchą – pod wierzchnim ubraniem.

26

LEGENDA O CHLEBIE

– Obejście mam czyste, a krowy już dawno wydajone – przerwał jej sąsiad. – Zresztą za pazuchą wcale nie nosię chleba, lecz kamień – skłamał i ruszył w dalszą drogę.

„I to kamień tak pachnie?” – pomyślała kobieta, ale nie odpowiedziała nic, tylko popatrzyła smutno za oddalającym się sąsiadem.

Ale co to? Błażej, który jeszcze przed chwilą stał lekko i zwinnie jak kot, teraz zwinął i pochylił się, jakby chleb nagle zaczął mu ciążyć. Ciągnął się noga za nogą, wreszcie stanął, wydobył pakunek zza pazuchy i z głuchym stęknieniem zrzucił go na ziemię. Rękawem otarł pot z czoła, a potem spojrział w dół... I aż podskoczył!

– Jak... Jak to?! – wyjąkał, gdy zrozumiał, dlaczego jego bagaż stał się taki ciężki. – To... kamień! Naprawdę kamień!!! – zawołał i z krzykiem pobiegł do domu.

Wieczorem wstąpił do chaty wdowy. Nieśmiało zapukał, a kiedy mu otworzono, skłonił się i wyszeptał tylko: – Wybaczcie...

Kiedy gospodyni zaprosiła go do środka, dodał: – Nie wiem, czy to były jakieś czary, czy kara za moje skąpstwo. Tak czy owak teraz już was nie zawiodę, macie moje słowo! To dla was – zakończył, wręczając wdowie worek pełen jedzenia.

Błażej dotrzymał słowa – od tego dnia sąsiedzi zawsze mogli liczyć na jego życzliwość. A chleb zamieniony w kamień trafił do kościoła w Oliwie, by upamiętnić tę historię. Dlatego do dziś ją wspominamy, choć dawno już przecież minęły czasy, kiedy nie było komputerów, ba!, nie było nawet telewizorów...

1. Co myślisz o zachowaniu gospodarza Błażeja?

2. Ułóż tytuły do ilustracji narysowanych przy każdym inicjale. Zapisz je. Opowiedz tę legendę na podstawie ilustracji.

3. Wymyśl różne zakończenia zdania: Powinniśmy się dzielić chlebem... Użyj słów: *gdyż, ponieważ, dlatego że*. Napisz te zdania.

4. Zwróć uwagę na pisownię wyrazów: *spiżarnia, Błażej, bagaż, wciąż, przecież, życzliwość*. Napisz je w kolejności alfabetycznej.

27

Strona: 26

Adaptacje graficzne:

» usunięto wybrane elementy ilustracji (tło w inicjale)

Strona: 27

Teksty poleceń przed adaptacją:

1. Co sądzicie o postępowaniu gospodarza Błażeja? Porozmawiajcie w grupach na ten temat.

2. Nadajcie tytuły poszczególnym ilustracjom narysowanym przy każdym inicjale. Zapiszcie je. Opowiedz tę legendę na podstawie ilustracji.

3. Zaproponujcie różne zakończenia zdania: *Powinniśmy się dzielić chlebem...*

Użyjcie słów: *gdyż, ponieważ, dlatego że*. Napiszcie te zdania.

4. Zwróć uwagę na pisownię wyrazów: *spiżarnia, Błażej, bagaż, wciąż, przecież, życzliwość*. Napiszcie je w kolejności alfabetycznej.

Na co szczególnie zwrócić uwagę?

- » przypomnienie, czym jest legenda
- » szacunek dla chleba
- » temat sąsiedztwa – czego możemy się spodziewać po dobrym sąsiedzie?
- » zapoznanie z wyrazem *inicjały*
- » doskonalenie umiejętności czytania ze zrozumieniem i opowiadania treści
- » pisownia wyrazów z ż niewymiennym

Proponowane ćwiczenia dodatkowe:

- » metryczka tekstu
- » oglądanie (choćby w internecie) starych ksiąg zawierających ozdobne inicjały, ozdobne pismo ręczne
- » projektowanie ozdobnego inicjału
- » wyszukiwanie przymiotników w wybranym fragmencie tekstu
- » formułowanie pytań do tekstu i odpowiadanie na nie – praca w zespołach
- » opisywanie zachowania z wykorzystaniem przymiotników
- » tworzenie par przymiotników przeciwstawnych
- » wypisanie z tekstu wyrazów z ż niewymiennym, układanie ich w kolejności alfabetycznej
- » tworzenie kolejnych stron ilustrowanego słownika ortograficznego
- » układanie opowiadania/streszczenia czytanki z rozsypanki zdaniowej (z zachowaniem związku przyczynowo-skutkowego)
- » zabawa w teatr – przygotowanie scenariusza, podział ról, odegranie scen
- » ułożenie moralu do opowiadania

Piktogramy:

- » **tablica:** *biedny, bogaty, chcieć, chleb, ciężki, dzieci, dzielić się, głodny, kamień, legenda, matka, mieć, nie chcieć, nieść, pachnący, pomagać, prosić, przeprosić, sąsiad, skąpy, skłamać, zawstydzony, zmienić się*
- » **polecenia:** *Co myślisz o zachowaniu gospodarza Błażeja?*

Legenda o chlebie

Dawno, dawno temu, w czasach, kiedy nie było jeszcze komputerów, ba!, nie było nawet telewizorów, nad brzegiem polskiego morza mieszkała wdowa z pięciorgiem dzieci. Wieczorami wszyscy siadali przy ogniu, pili gorące mleko i wysłuchiwali matczynej opowieści, a w każdą niedzielę dzieci budził słodki zapach ciasta. Ale tamtego roku wszystko było inaczej... Latem nie spadła ani jedna kropla deszczu, a słońce świeciło tak mocno, że każda zasiana roślina usychała. W dodatku suche i gorące lato niemal z dnia na dzień zmieniło się w srogą zimą, a mróz zniszczył to, co oparło się słońcu i suszy. Półki w spiżarni, kiedyś pełne jedzenia, teraz świeciły pustkami. Dzieci coraz rzadziej miały ochotę na psy. Nawet wieczorne opowieści mamy stawały się coraz bardziej zawikłane i pochmurne...

Traf chciał, że tego dnia, kiedy ze spiżarni zniknął ostatni kawałek chleba, mama spotkała Błażeja, najbliższego sąsiada i najbogatszego gospodarza we wsi. Z pachnącym chlebem za pazuchą wędrował do Oliwy, sąsiedniej wioski. Mimo suchego lata i mroźnej zimy rodzinie Błażeja wciąż dobrze się wiodło – mieli krowy, mieli prosiaki i gęsi, a przede wszystkim mieli mąkę, z której piekli chleb. Co tydzień na oliwskim targu Błażej wymieniał bochenki na inne towary. A raz nawet przyniósł żonie piękną kolorową chustę!

– Sąsiadzie... – zaczęła wdowa nieśmiało. – Nie podzieliłbyście się z nami chlebem? W zamian za to posprzątam wam obejście. Albo krowy wydoję. Albo...

za pazuchą – pod wierzchnim ubraniem.

– Obejście mam czyste, a krowy już dawno wydojone – przerwał jej sąsiad. – Zresztą za pazuchą wcale nie niosę chleba, lecz kamień – skłamał i ruszył w dalszą drogę.

„I to kamień tak pachnie?” – pomyślała kobieta, ale nie odpowiedziała nic, tylko popatrzyła smutno za oddalającym się sąsiadem.

Ale co to? Błażej, który jeszcze przed chwilą stąpił lekko i zwinnie jak kot, teraz zwolnił i pochylił się, jakby chleb nagle zaczął mu ciążyć. Ciągnął się noga za nogą, wreszcie stanął, wydobył pakunek z pazuchy i z głuchym stęknieniem zrzucił go na ziemię. Rękawem otarł pot z czoła, a potem spojrział w dół... I aż podskoczył!

– Jak... Jak to?! – wyjąkał, gdy zrozumiał, dlaczego jego bagaż stał się taki ciężki. – To... kamień! Naprawdę kamień!!! – zawołał i z krzykiem pobiegł do domu.

Wieczorem wstąpił do chaty wdowy. Nieśmiało zapukał, a kiedy mu otworzono, skłonił się i wyszeptał tylko:

– Wybaczcie...

Kiedy gospodyni zaprosiła go do środka, dodał:

– Nie wiem, czy to były jakieś czary, czy kara za moje skąpstwo. Tak czy owak teraz już was nie zawiodę, macie moje słowo! To dla was – zakończył, wręczając wdowie worek pełen jedzenia.

Błażej dotrzymał słowa – od tego dnia sąsiedzi zawsze mogli liczyć na jego życzliwość. A chleb zamieniony w kamień trafił do kościoła w Oliwie, by upamiętnić tę historię. Dlatego do dziś ją wspominamy, choć dawno już przecież minęły czasy, kiedy nie było komputerów, ba!, nie było nawet telewizorów...

1. Co myślisz o zachowaniu gospodarza Błażeja?
2. Ułóż tytuły do ilustracji narysowanych przy każdym inicjale. Zapisz je. Opowiedz tę legendę na podstawie ilustracji.
3. Wymyśl różne zakończenia zdania: Powinniśmy się dzielić chlebem... Użyj słów: **gdź, ponieważ, dlatego że**. Napisz te zdania.
4. Zwróć uwagę na pisownię wyrazów: **spiżarnia, Błażej, bagaż, wciąż, przecież, życzliwość**. Napisz je w kolejności alfabetycznej.

Strony: 26–27

Tekst zaadaptowany:

Legenda o chlebie

Dawno, dawno temu, w czasach, kiedy nie było jeszcze komputerów ani telewizorów, nad brzegiem polskiego morza mieszkała wdowa z pięciorgiem dzieci. Wieczorami wszyscy siadali przy ogniu, pili gorące mleko i słuchali opowieści mamy. W każdą niedzielę dzieci budził słodki zapach ciasta.

Ale tamtego roku wszystko było inaczej... Latem nie spadła ani jedna kropla deszczu, a słońce świeciło tak mocno, że rośliny usychały. Suche i gorące lato zmieniło się w srogą zimą, a mróz zniszczył to, co zostało. Półki w spiżarni, kiedyś pełne jedzenia, teraz były puste. Dzieci były coraz smutniejsze, a wieczorne opowieści mamy stawały się coraz bardziej zawikłane i pochmurne...

Tego dnia, kiedy ze spiżarni zniknął ostatni kawałek chleba, mama spotkała Błażeja, najbliższego sąsiada i najbogatszego gospodarza we wsi. Z pachnącym chlebem pod kurtką szedł do sąsiedniej wioski Oliwy. Rodzinie Błażeja nie brakowało jedzenia. Mieli krowy, mieli prosiaki i gęsi, a przede wszystkim mieli mąkę, z której piekli chleb. Co tydzień na oliwskim targu Błażej wymieniał bochenki chleba na inne towary.

– Sąsiadzie... – zaczęła wdowa nieśmiało. – Podzielił się z nami chlebem? W zamian za to posprzątam twoje gospodarstwo. Albo krowy wydoję. Albo...

– Gospodarstwo mam czyste, a krowy już dawno wydojone – przerwał jej sąsiad. – Pod kurtką wcale nie niosę chleba, lecz kamień – skłamał i ruszył w dalszą drogę.

„I to kamień tak pachnie?” – pomyślała kobieta, ale nie odpowiedziała nic, tylko popatrzyła smutno za oddalającym się sąsiadem.

Ale co to? Błażej, który jeszcze przed chwilą szedł lekko, teraz zwolnił i pochylił się, jakby chleb nagle zrobił się bardzo ciężki. Szedł wolno, wreszcie stanął, wyjął paczkę spod kurtki i zrzucił chleb na ziemię. Rękawem otarł pot z czoła, a potem spojrział w dół... I aż podskoczył!

– Jak... Jak to?! – wyjąkał, gdy zrozumiał, dlaczego jego bagaż stał się taki ciężki. – To... kamień! Naprawdę kamień!!! – zawołał i z krzykiem pobiegł do domu.

Wieczorem Błażej przyszedł do chaty wdowy. Nieśmiało zapukał, a gdy drzwi się otworzyły powiedział:

– Wybaczcie...

Kiedy gospodyni zaprosiła go do środka, dodał:

– Nie wiem, czy to były jakieś czary, czy kara za moje skąpstwo. To dla was – powiedział, wręczając wdowie worek pełen jedzenia. Błażej dotrzymał słowa – od tego dnia sąsiedzi zawsze mogli liczyć na jego życzliwość. A chleb zamieniony w kamień trafił do kościoła w Oliwie, by upamiętnić tę historię. Dlatego do dziś ją wspominamy.

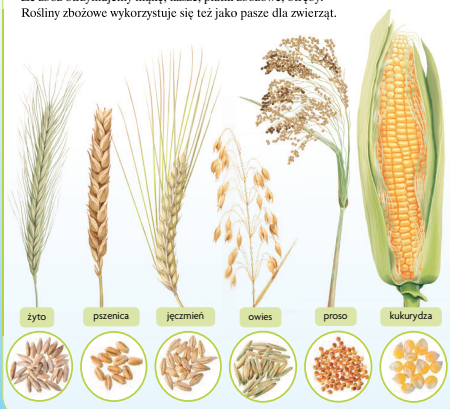
Jakie rośliny uprawia się na polu?

ROŚLINY ZBOŻOWE

Najczęściej uprawianymi roślinami są zboża. Niektóre z nich się jesienią. To zboża ozime. Wyrastają one jesienią, zimą pod śniegiem i dalej rozwijają się wiosną.

Wiosną wysiewa się zboża jare. Żniwa, czyli zbiór roślin, rozpoczynają się na początku lipca od zbioru zbóż ozimych, a kończą na początku września.

Z zboż otrzymujemy mąkę, kasze, płatki zbożowe, otręby. Rośliny zbożowe wykorzystuje się też jako pasze dla zwierząt.

28 JAKIE ROŚLINY UPRAWIA SIĘ NA POLU?

ROŚLINY OKOPOWE

Na polu rosną także rośliny okopowe, np. ziemniaki, buraki, marchew. Wykorzystuje się z nich przede wszystkim części podziemne, czyli korzenie (np. marchwi, buraka, selera) i bulwy (np. ziemniaka).

ROŚLINY WŁÓKNISTE

Rośliny włókniste, takie jak len, uprawia się, aby otrzymać z nich włókna do produkcji tkanin, nici, sznurów.

ROŚLINY OLEISTE

Z nasion roślin oleistych, do których zaliczamy także len, produkowany jest olej.

1. Zróbcie w parach doświadczenie. Nasiona lnu wsypcie między dwie serwetki i rozgnieście wałkiem. Co pojawiło się na serwetce?
2. Wymień znane ci rośliny okopowe. Do czego wykorzystuje się te rośliny?
3. Z ziemniaków można uzyskać skrobię ziemniaczaną. Skrobi ziemniaczaną używa się np. do produkcji kisielu oraz klejów. Możecie ją zrobić samodzielnie. Obierzcie dwa ziemniaki, zetrzyjcie je na tarce. Co jakiś czas odlewajcie aż na dnie pozostanie osad. Odstawcie naczynie z osadem w ciepłe miejsce do wyschnięcia. W ten sposób otrzymacie skrobię ziemniaczaną.

29

Strona: 28

Strona: 29

Teksty poleceń przed adaptacją:

1. Przygotujcie nasiona lnu, dwie serwetki i wałek do ciasta. Na serwetkę nasypcie trochę nasion. Przykryjcie je drugą serwetką. Rozgnieście nasiona wałkiem. Co pojawiło się na serwetce?
2. Poszukajcie informacji o tym, do czego wykorzystuje się rośliny okopowe.
3. Z ziemniaków można uzyskać skrobię ziemniaczaną, używaną np. do produkcji kisielu czy klejów. Możecie ją otrzymać samodzielnie. Obierzcie dwa ziemniaki, zetrzyjcie je na tarce. Co jakiś czas odlewajcie gromadzący się płyn do innego naczynia. Po 15 min delikatnie wylejcie płyn tak, by na dnie pozostał osad. Odstawcie go w ciepłe miejsce do wyschnięcia. W ten sposób otrzymacie skrobię ziemniaczaną.

Adaptacje graficzne:

» zmieniono układ wybranych elementów ilustracji (podpisy, zdjęcia)

Na co szczególnie zwrócić uwagę?

- » przyczyny uprawy roślin
- » korzyści z różnego rodzaju roślin
- » praca w parach – podział odpowiedzialności przy wykonywaniu doświadczenia
- » wyjaśnienie pojęcia *żniwa*

Proponowane ćwiczenia dodatkowe:

- » wykonanie plakatu przedstawiającego grupy roślin
- » nazywanie części roślin i wskazywanie części jadalnych
- » sporządzenie listy roślin z podziałem na grupy i nauka ich nazw na pamięć
- » odpowiedzi na pytania związane z zastosowaniem roślin z poszczególnych grup, np. *Co robimy z lnu? Jakie znasz rośliny okopowe i co można z nich zrobić?*
- » dobieranie podanych produktów do roślin
- » tworzenie przymiotników od rzeczowników, np. *żyto – żytni, ziemniak – ziemniaczany*
- » czytanie etykiet na opakowaniach różnych produktów (kasza, mąka, płatki itp.)
- » przyporządkowanie etykiet z nazwami do poszczególnych ziaren
- » zapisywanie połączeń: *mąka ziemniaczana, pszenna, kukurydziana; płatki owsiane, kukurydziane, jęczmienne*

Piktogramy:

» **tablica:** buraki, jęczmień, kukurydza, len, lina, marchew, mąka, olej, pszenica, rośliny okopowe, rośliny oleiste, rośliny włókniste, rzepak, słonecznik, soja, sznurek, tkanina, zboże, ziemniak, żyto

» **polecenia:** Wymień znane ci rośliny okopowe, Do czego używane są rośliny okopowe?

Jak powstaje chleb?

Wiosną i jesienią sieje się ziarna zbóż.

Z ziaren wyrasta zboże, które latem ścina się w czasie żniw.

Zboże młóci się, żeby wydobyć ziarna z kłosów.

Ze zmielonych w młynie ziaren zół powstaje mąka.

W piekarni z mąki i innych składników przygotowuje się ciasto na chleb.

Z ciasta wyrabia się chleb, bułki i inne rodzaje pieczywa.

Uformowane ciasto wkłada się do pieca i wypieka.

Gotowe pieczywo trafia do sklepów, a potem na nasze stoły.

Jakie są rodzaje pieczywa?

Chleb i inne pieczywo można zrobić z wielu rodzajów mąki. Najczęściej spotykamy:

Wypiekane z ciemnej lub jasnej mąki żytniej, np. chleb żytni, pumpernikiel.

Przygotowywane z mąki pszennej, np. chleb pszenny, graham, kajzerki, rogalie.

Wyrabiane z mąki pszennej i żytniej, np. chleb pszenno-żytni.

Warto jeść pieczywo z mąki pełnoziarnistej, czyli takiej, która powstała ze zmielenia ziaren wraz z okrywającymi je łuskami (otrębami), bo jest najzdrowsze. Wspólnie z dorosłymi możecie upiec chleb według podanego przepisu.

1. Jakże prace trzeba wykonać, żeby chleb znalazł się na stołach? Kto je wykonuje? Nazwij te zawody.
2. Przynieście do szkoły różne gatunki pieczywa. Spróbujcie ich. Okreście ich smak, zapach, wygląd. Wykorzystajcie wyrazy określające cechy, np. takie: chrupiący, smaczny, pachnący.
3. Wybierzcie się do piekarni lub sklepu z pieczywem.
4. Poszukaj strony internetowej muzeum chleba i wybierz się tam na wirtualną wycieczkę.

Chleb mieszany z ziarnami

- 25 dag mąki żytniej razowej
- 25 dag mąki pszennej
- 3 łyżki ziaren słonecznika
- 1 łyżka pestek dyni
- 1 łyżka nasion lnu
- 4 łyżki oleju
- pół litra lekko podgrzanej wody
- 3 dag świeżych drożdży
- płaska łyżka soli

Drożdże zalejcie 2 łyżkami lekko podgrzanej wody i posypcie łyżeczką mąki. Odstawcie na mniej więcej 30 min. Po tym czasie wyrosnięte drożdże, wodę i olej dodajcie do wymieszanych suchych składników. Mieszajcie ciasto przez 5 min, a potem odstawcie na mniej więcej 45 min. Przelóżcie masę do formy posmarowanej olejem. Piekarnik nagrzejcie do 210°C i pieczcie chleb około godziny. Smacznego!

DLA CIEKAWYCH

Prawdopodobnie pieczywo spożywano nawet 12 tysięcy lat temu. Nasi przodkowie rozgniatli między kamieniami nasiona zbóż i mieszały je z wodą. Z takiego ciasta piekli płaskie placki, które łatwo było łamać. Stąd wziął się zwyczaj łamania się chlebem.

30
JAK POWSTAJE CHLEB?
31

Strona: 30

Teksty poleceń przed adaptacją:

1. Dowiedźcie się, jakie prace muszą wykonać różne osoby, żeby chleb znalazł się na naszym stole. Jakie zawody wykonują te osoby? Co muszą wiedzieć i potrafić?
2. Przynieście do szkoły różne gatunki pieczywa. Spróbujcie ich. Okreście ich smak, zapach, wygląd. Wykorzystajcie wyrazy określające cechy, np. takie: chrupiący, smaczny, pachnący.

Adaptacje graficzne:

- » usunięto wybrane elementy ilustracji (tło)
- » zmieniono układ wybranych elementów ilustracji (zdjęcia w ramkach)

Na co szczególnie zwrócić uwagę?

- » cykl wzrostu roślin związany z porami roku
- » kolejne etapy prowadzące do wytworzenia chleba
- » historia wypiekania chleba
- » rozróżnienie pieczywa jasnego i ciemnego, słonego i słodkiego, chleba i bułek, ciast i ciastek

Proponowane ćwiczenia dodatkowe:

- » samodzielne przeczytanie notatki „Dla ciekawych”
- » wirtualna lub realna wycieczka po piekarni – obserwacja produkcji chleba
- » wyjście do sklepu i poznanie różnych gatunków pieczywa
- » nazywanie rodzajów pieczywa (chleb, bułki, pieczywo pszenne, żytnie itp.)
- » pisanie zdań typu: *Lubię jeść bułki, ale nie lubię chleba*
- » dobieranie przymiotników do rzeczowników *chleb, bułka*
- » sporządzanie przepisów na ulubione kanapki
- » wykonanie według przepisu prostego dania z wykorzystaniem produktów zbożowych
- » zapisywanie odmiany czasowników: *jeść, lubić, nie jeść, nie lubić* w różnych osobach w czasie teraźniejszym
- » układanie zdań z czasownikami *lubić/nie lubić, jeść/nie jeść* w odpowiedniej formie
- » prezentacja filmu edukacyjnego „Od ziarna do chleba”
- » odnalezienie na mapie miejscowości, w której znajduje się muzeum chleba, wyznaczenie trasy ze szkoły
- » pieczenie chleba w klasie według domowych przepisów przyniesionych przez uczniów

Strona: 31

Teksty poleceń przed adaptacją:

3. Zastanówcie się, czego jeszcze chcielibyście się dowiedzieć o wypieku lub rodzajach chleba. Wybierzcie się do piekarni lub sklepu z pieczywem.
4. Poszukajcie strony internetowej muzeum chleba i wybierzcie się tam na wirtualną wycieczkę.

Piktogramy:

- » **tablica:** *bułka, chleb, ciemny, jasny, kanapka, kanapki, kromka chleba, mąka, mieszanie, młyn, pachnący, pieczenie, pieczywo, piekarnia, piekarnik do chleba, piekarz, pole, rolnik, smaczny, zboże, ziarna*
- » **polecenia:** *Przynieście do szkoły różne rodzaje pieczywa, Spróbujcie i powiedzcie, jaki jest ich smak, zapach i wygląd, Użyjcie wyrazów: chrupiący, smaczny, pachnący, Wybierzcie się do piekarni lub sklepu z pieczywem*

Agnieszka Frączek
Dożynki
 Co się tu u nas dziś wyprawiało!
 Przyjechał trębacz z orkiestrą całą,
 piekarz z bochenkiem większym od stołu,
 hodowca bydła ze stadkiem wołów;
 wójt przyprowadził aż trzy ciągniki
 (ktoś poubierał je w słonecznik!),
 kilku rolników przywiozło skrzynie,
 a w nich buraki, jabłka i dynie,
 śliwki i gruszki, chrzan i ogórki...
 Był nawet kogut i takie kurki,
 które kudlate mają czupryniki.
 Ogromnie lubię nasze dożynki!

1. Wskaż w wierszu nazwy ludzi, zwierząt, roślin i rzeczy.

2. Narysuj podobną tabelę i wpisz do niej nazwy ludzi, zwierząt, roślin i rzeczy widocznych na ilustracji.

	Nazwy ludzi	Nazwy zwierząt	Nazwy roślin	Nazwy rzeczy
Liczba pojedyncza	rolnik	kogut	ogórek	trąba
Liczba mnoga	rolnicy	koguty	ogórki	trąby

3. Przyjrzyj się wyrazom napisanym w tabelce. Podaj inne przykłady.

	Liczba pojedyncza	
Rodzaj męski	ten	rolnik, koń...
Rodzaj żeński	ta	kura, dynia...
Rodzaj nijaki	to	zboże, jajko...

4. Wyjaśnij pisownię wyrazów z **ó**.

5. Napisz 3 zdania o tym, co przedstawia ilustracja.

ZWRÓĆ UWAGĘ
 Wyrazy, które oznaczają nazwy ludzi, zwierząt, roślin, rzeczy, to rzeczowniki. Rzeczowniki występują w liczbie pojedynczej i mnogiej. W liczbie pojedynczej wyróżniamy rzeczowniki rodzaju:
 ■ męskiego – ten, np. pan, słoń,
 ■ żeńskiego – ta, np. owca, mawa,
 ■ nijakiego – to, np. słońce, dziecko.

32 **ZAULEK SŁÓWEK – RZECZOWNIK**

Strona: 32

Teksty poleceń przed adaptacją:

1. Wskażcie w wierszu nazwy ludzi, zwierząt, roślin i rzeczy.
2. Przygotujcie podobną tabelę i wpiszcie do niej nazwy ludzi, zwierząt, roślin i rzeczy widocznych na ilustracji.

Adaptacje graficzne:

- » zmieniono kolorystykę wybranych elementów ilustracji (ramki z poleceniami, tło wiersza)
- » usunięto wybrane elementy ilustracji (dziewczynka, koń, kombajn)
- » zmieniono układ wybranych elementów ilustracji (wiersz)

Na co szczególnie zwrócić uwagę?

- » rozpoznawanie rzeczowników (co to jest rzeczownik?, jak pytamy o rzeczownik?)
- » liczba i rodzaj rzeczownika
- » znaczenie dożynek dla gospodarzy

Proponowane ćwiczenia dodatkowe:

- » czytanie wiersza, wykonanie metryczki
- » wyszukiwanie w tekście nazw osób i wyjaśnienie, czym te osoby się zajmują
- » tworzenie liczby mnogiej lub pojedynczej do podanych rzeczowników
- » zwyczaj ludowy związane ze świętem plonów
- » wypisywanie z pamięci nazw owoców i warzyw w liczbie pojedynczej i mnogiej
- » określanie rodzaju wypisanych rzeczowników w liczbie pojedynczej
- » wspólne wykonanie wieńca dożynkowego – określanie liczby elementów (liczba pojedyncza i mnoga wyrazów)
- » oglądanie filmu z dożynek
- » odpowiadanie na pytania zaczynające się od wyrazów *кто? что?*

Strona: 33

Teksty poleceń przed adaptacją:

3. Przyjrzyjcie się wyrazom napisanym w tabelkach. Podajcie inne przykłady.
4. Wyjaśnijcie pisownię wyrazów z **ó**. Podajcie podobne przykłady.
5. Napiszcie kilka zdań o tym, co przedstawia ilustracja. Podkreście rzeczowniki.

Piktogramy:

- » **tablica:** człowiek, dom, jabłko, liczba mnoga, liczba pojedyncza, ludzie, okno, ołówek, rodzaj męski, rodzaj nijaki, rodzaj żeński, rodzina, rower, rowery, rzeczowniki, szkoła, ta, ten, to, zaulek słówek

W tablicy wprowadzone zostały symbole dla pojęć: „rodzaj męski”, „rodzaj żeński”, „rodzaj nijaki”, „liczba pojedyncza”, „liczba mnoga”.

- » **polecenia:** Wskaż w wierszu nazwy ludzi, zwierząt, roślin i rzeczy, Napisz trzy zdania o tym, co jest na ilustracji

Leśna galeria

Dziś byliśmy w lesie i zrobiliśmy tam galerię obrazów. Przed wyjściem rozmawialiśmy o tym, jak można obserwować przyrodę. Przypomnieliśmy też sobie zasady zachowania się w lesie. Najważniejsze brzmią: „Zachowujemy się cicho” i „Zostawiamy teren takim, jakim go zastaliśmy”. Pani Ania dała nam tekturowe ramy, sznurki i klamerki. Bartek i Żaneta zabrali drewniane ramy do obrazów.

1 Zbieraliśmy kolorowe liście, suche gałązki i trawy oraz kawałki kory. Układaliśmy je w ramach i mocowaliśmy klamerkami. Udało nam się stworzyć wyjątkowo ciekawe obrazy. Zawiesiliśmy je na sznurkach rozpiętych między drzewami. W taki sposób powstała leśna galeria.

2 Z kasztanów, żołądź, szyszek i liści układaliśmy na trawie różne wzory.

3 W lesie szukaliśmy interesujących miejsc. Przykładaliśmy do nich puste ramy do obrazów, aby bliżej się im przyjrzeć. W ten sposób mogliśmy podziwiać ich piękno.

Przez lupę oglądaliśmy liście, szyszki, mech. Zastanawialiśmy się, dlaczego liście zmieniają kolory i opadają. Dlaczego mech na drzewach rośnie najczęściej po jednej stronie drzewa? Wsluchiwaliśmy się w leśne odgłosy, muzykę wiatru i śpiew ptaków.

Przed powrotem posprzątałimy, by po naszej wizycie nie pozostał żaden ślad.

4 W szkole zrobiliśmy ozdoby i zabawki z rzeczy, które przynieśliśmy z wycieczki. Potem podarowaliśmy je najbliższym.

Strona: 34

Strona: 35

Adaptacje graficzne:

» zmieniono układ wybranych elementów ilustracji (zdjęcia)

Na co szczególnie zwrócić uwagę?

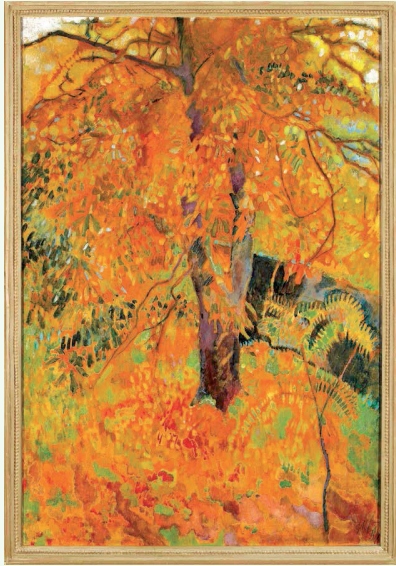
- » zwrócenie uwagi uczniów na piękno i różne możliwości jego przedstawienia
- » wprowadzenie pojęcia *galeria*
- » zachowanie się w lesie
- » miesiące przypadające na jesień
- » ekwipunek młodego przyrodnika

Proponowane ćwiczenia dodatkowe:

- » sprawdzenie rozumienia treści tekstu poprzez zadawanie pytań lub układanie pytań do wybranych fragmentów
- » wirtualna wycieczka do galerii sztuki
- » spisanie zasad zachowania się w galerii sztuki
- » wypisywanie przymiotników opisujących las jesienią
- » opis ilustracji jesiennego lasu z wykorzystaniem przymiotników i wyrażen przyimkowych
- » spisanie zasad zachowania się w lesie
- » wypisanie nazw rzeczy, które warto zabrać ze sobą do lasu, np. *lupa, lornetka, aparat fotograficzny, kompas, notatnik, mapa*
- » nazywanie kolorów jesieni, wprowadzenie nazw odcieni – *jasny, ciemny*
- » wykonanie pracy plastycznej z jesiennych liści i innych darów jesieni, stworzenie klasowej galerii prac
- » wykonanie (np. pastelami) pracy plastycznej „Jak ja to widzę” na podstawie wcześniej wykonanych zdjęć wybranych okazów leśnych; prezentacja zdjęć w formie albumu na tablicy multimedialnej
- » zabawy ruchowe w terenie

Piktogramy:

- » **tablica:** badać, być cicho, dzieci, iść na spacer, kasztan, klamerka, kwiaty, las, liście, lupa, obraz, oglądać, patyk, przyroda, rama, sprzątać, suche trawy, sznurek, szyszka, układać, żołądź
- » **polecenia:** Porównaj obraz „Jesień” i wiersz „Nasze drzewo”

Kazimierz Sichulski
Jesień

Natalia Usenko

Nasze drzewo

Stoi drzewo **złociste** pod lasem.
Oprócz słońca niewiele mu trzeba.
Czasem sobie na wietrze zatańczy,
smukłe ręce wyciąga do nieba.

Czasem kogoś przed **deszczem** osłoni,
ptaki na nim śladają przelotne.
To wiewiórka przybiegnie, to zajęć –
ono nigdy nie bywa samotne.

Przychodzimy do niego **na spacer**.
Pień sękaty ukradkiem głaszczemy.
Bo to drzewo to stary przyjaciel,
choć wydaje się głuchy i niemy...
Ale przecież nas zna od dzieciństwa,
więc lubimy odwiedzać je z bratem!

Ono zawsze nas wita z radością,
wiosną,
zimą,
jesienią
i latem.

na piknik

srebrzyste

skwarem

śniegiem

na sanki

kwitnące

zielone

wiatrem

po kwiaty

ZWRÓĆ UWAGĘ

Poetki i poeci tworzą wiersze ze słów.
Układają je tak, żeby się rymowały
lub nie, a wersy i zwrotki miały rytm.
Malarze i malarki posługują się
różnymi sposobami malowania,
kolorami i światłem.

I jedni, i drudzy mają wyobraźnię,
wrażliwość i ciekawe spojrzenie na świat.
Swoje myśli i odczucia wyrażają
w niezwykle sposób. Ich prace mogą
zadziwić, zasmucić lub rozвесelić.

1. Co wspólnego mają ze sobą obraz „Jesień” i wiersz „Nasze drzewo”?
2. Przygotujcie cztery kartoniki i podpiszcie je: wiosna, lato, jesień, zima. Z jednej strony kartoników namalujcie plamki w kolorach danej pory roku. Z drugiej strony napiszcie wyrazy, które wam się z nią kojarzą.
3. Jak można zmienić wiersz, żeby opowiadał o drzewie wiosną, latem i zimą? Wykorzystaj wyrazy znajdujące się obok wiersza lub podaj własne propozycje.

Strona: 36

Strona: 37

Teksty poleceń przed adaptacją:

1. Zastanówcie się, co wspólnego mają ze sobą obraz „Jesień” i wiersz „Nasze drzewo”.
2. Przygotujcie cztery kartoniki i oznaczcie je: wiosna, lato, jesień, zima. Z jednej strony kartoników namalujcie plamki w kolorach, które dominują w danej porze roku. Z drugiej strony napiszcie wyrazy, które wam się z nią kojarzą.
3. Wyobraźcie sobie, że obraz na sąsiedniej stronie przedstawia drzewo w innej porze roku. Jak można zmienić wiersz, żeby opowiadał o drzewie wiosną, latem i zimą? Skorzystajcie z wyrazów znajdujących się obok wiersza lub podajcie własne propozycje.

Adaptacje graficzne:

» zmieniono układ wybranych elementów ilustracji (karteczki z wyrażeniami)

Na co szczególnie zwrócić uwagę?

» różne sposoby przekazywania uczuć i wyobrażeń na ten sam temat – obraz i wiersz

Proponowane ćwiczenia dodatkowe:

- » wykonanie metryczki obrazu i wiersza
- » wypisanie przymiotników opisujących drzewo
- » wykonanie plakatu pt. „Co wiemy o drzewie?”
- » nauka wybranego fragmentu wiersza na pamięć
- » porównanie czterech pór roku – rodzaje roślin, sposób ubierania, zajęcia dzieci, pogoda, nasze odczucia
- » opisywanie pełnymi zdaniami pogody i zmian pogody w różnych porach roku
- » budowanie krótkich wypowiedzi pisemnych na tematy związane z jesienią, również te dotyczące odczuć
- » układanie bukietów z jesiennych liści

Piktogramy:

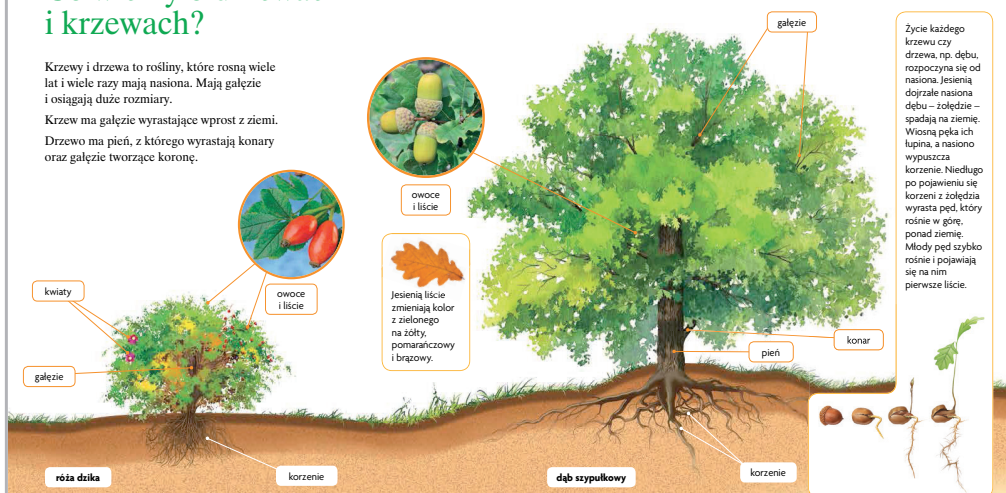
» **tablica:** autor, brat, dawno, drzewo, głaskać, iść, ja, jesień, lato, lubić, malarz, obraz, odwiedzać, poeta, przyjaciel, wiersz, wiosna, witać, zima

Co wiemy o drzewach i krzewach?

Krzewy i drzewa to rośliny, które rosną wiele lat i wiele razy mają nasiona. Mają gałęzie i osiągają duże rozmiary.

Krzew ma gałęzie wyrastające wprost z ziemi.

Drzewo ma pień, z którego wyrastają konary oraz gałęzie tworzące koronę.

1. Czym się różni drzewo od krzewu? Znajdź odpowiedź w tekście.
2. Wypisz nazwy znanych ci drzew i krzewów.
3. Czy ze wszystkich drzew opadają liście na zimę?

4. Poszukajcie informacji o tym, jak obliczyć wiek drzewa rosnącego, a jak ściętego.
5. Narysuj drzewo i krzew, które rosną blisko waszej szkoły lub waszego domu. Sprawdź, jakie mają nazwy. Podpisz rysunki.

Strona: 38

Teksty poleceń przed adaptacją:

1. Czym się różni drzewo od krzewu? Napiszcie notatkę na ten temat.
2. Porozmawiajcie w klasie o tym, jaką rolę w przyrodzie odgrywają drzewa i krzewy.
3. Dowiedzcie się, czy wszystkie drzewa zrzucają liście na zimę.

Strona: 39

Teksty poleceń przed adaptacją:

4. Poszukajcie informacji o tym, jak obliczyć wiek drzewa rosnącego, a jak ściętego.
5. Narysujcie drzewo i krzew, które rosną blisko waszej szkoły lub waszego domu. Sprawdźcie, jakie mają nazwy. Podpiszcie rysunki.

Adaptacje graficzne:

- » zmieniono kolorystykę wybranych elementów ilustracji (ramki z podpisami)
- » zmieniono układ wybranych elementów ilustracji (ramki z tekstem)

Na co szczególnie zwrócić uwagę?

- » różnorodność świata roślinnego
- » zmiany zachodzące w przyrodzie w związku z porami roku

Proponowane ćwiczenia dodatkowe:

- » wykonanie tabelki porównawczej dotyczącej drzewa i krzewu
- » poznanie nazw drzew i krzewów owocowych
- » dopasowanie podpisów (pień, liście itd.) do odpowiednich elementów obrazka
- » układanie pytań na temat drzew i krzewów do zdań: *Drzewa i krzewy rosną wiele lat. – rośnie wiele lat? Drzewo ma pień. –ma drzewo? Drzewa są wysokie. – są drzewa? Krzewy są niskie. – są krzewy?*
- » opisywanie wybranego drzewa lub krzewu z wykorzystaniem nazw elementów budowy
- » wycieczka do parku – wykonanie zdjęć roślin i szukanie informacji w dostępnych źródłach (internet, atlas roślin)
- » wykonanie zielnika z okazów przyniesionych z parku i własnych rysunków
- » wykonanie ilustracji zgodnie z opisem
- » zasadzenie drzewka na placu przed szkołą, omówienie prac pielęgnacyjnych

Piktogramy:

- » **tablica:** brązowy, dąb, drzewo, gałąź, konar, korzenie, krzew, krzew róży, kwiat, liść, łodyga, martwy, nasiona, owoce roślin, pień drzewa, rosnąć, roślina, sadzonka, więdnąć, zielony, ziemia, żywy
- » **połączenia:** Napisz nazwy drzew i krzewów, jakie znasz, Narysuj drzewo i krzew, które rosną blisko twojej szkoły lub domu, Zapytaj, jakie mają nazwy, Podpisz rysunki

Adam Wajrak

Martwe żywe drzewa

Jeśli podczas wędrowki po lesie spotkacie martwe lub obumierające drzewo, to nie zawsze znaczy, że wszystkie drzewa w tym lesie są chore.

Martwe lub obumierające drzewa, stojące i leżące, pełnią niezwykle ważną funkcję w lesie. Przede wszystkim są mieszkaniem dla przeróżnych ciekawych organizmów. W takich drzewach **dzięcioły** wykują dziuple. Te ptaki wołają pokarm, który znajdują na drzewach martwych i zamierających niż na żywych.

Pnie są schronieniem dla rozwijających się owadów. W martwych bukach składają jajeczka **nadobnice alpejskie** – niebiesko-czarne owady.

W lasach nie brakuje martwych drzew, co wpływa na występowanie tam wielu gatunków grzybów. Jednym z najładniejszych grzybów rozwijających się w takim środowisku są **czarki** – czerwone grzyby pojawiające się pod koniec zimy lub wczesną wiosną. Niezwykła jest też **sopłówka bukowa**, która wygląda jak podwodne koralowce.

Martwe, leżące drzewa są schronieniem dla **żab**, **ropuch** i **salamander**. Zwierzęta te potrzebują wilgoci, a w martwych drzewach jest jej pod dostatkiem. Rozwijają się tam też dziesiątki gatunków **mchów** i **porostów**.

dzięcioł czarny

nadobnica alpejska

czarka szkarłatna

sopłówka bukowa

Nie dziwne, że dziś mówi się, że w lesie bez martwych drzew nie byłoby tak różnorodnej przyrody. Przyjmuje się, że od śmierci drzewa do całkowitego rozkładu drewna upływa przynajmniej kilkadziesiąt lat. Na przykład pięćsetletni martwy dąb da schronienie wielu zwierzętom, roślinom i grzybom przez mniej więcej sto lat, zanim zupełnie zniknie.

żaba trawna

ropucha szara

salamandra plamista

mech

porost

1. Dobierzcie się w pary i wymyślcie pytania do tekstu. Zapiszcie odpowiedzi na najciekawsze z nich.
2. Poszukajcie w pobliskim parku lub lesie gałęzi leżących na ziemi. Zobaczcie, co na nich rośnie i jakie zwierzęta tam mieszkają.
3. Dokończ zdanie: *Martwe drzewa pełnią ważną funkcję, ponieważ...*

40

MARTWE ŻYWE DRZEWIA

41

Strona: 40

Na co szczególnie zwrócić uwagę?

- » czytanie tekstów informacyjnych jako źródła wiedzy
- » umiejętność zadawania pytań
- » pojęcie *martwy* w odniesieniu do drzewa

Proponowane ćwiczenia dodatkowe:

- » wypisanie z tekstu nazw zwierząt i roślin – zapis w tabelce
- » zapisywanie w liczbie pojedynczej i mnogiej nazw popularnych roślin i zwierząt
- » wyszukiwanie w tekście fragmentów opisujących wybrane rośliny, np. *Czarki to czerwone grzyby*.
- » ułożenie pytania do każdej nazwy wybranej z tekstu, np. *dzięcioły – Co robią dzięcioły? czarki – Jakie są czarki?*; można zapisywać jednowyrazowe odpowiedzi wyszukane w tekście
- » wykreślanie ze zdań wyrazów, które nie pasują do zdania
- » łączenie w pary rzeczowników i przymiotników
- » zabawa w „Jestem leśnikiem” – o czym mógłby być ten tekst?, opowiadanie treści własnymi słowami
- » wyszukiwanie w internecie informacji o autorze tekstu

Strona: 41

Teksty poleceń przed adaptacją:

1. Dobierzcie się w pary i ułożcie jak najwięcej pytań do tekstu. Zapiszcie te, które uznacie za najciekawsze, i na nie odpowiedzcie.
2. Poszukajcie w pobliskim parku lub lesie martwych gałęzi lub pni drzew. Zobaczcie, co na nich rośnie i jakie zwierzęta tam mieszkają.
3. Dokończcie wypowiedź: *Martwe drzewa pełnią ważną funkcję, ponieważ...* Podajcie różne argumenty.

Adaptacje graficzne:

- » zmieniono wielkość wybranych elementów ilustracji (zdjęcie)
- » zmieniono układ wybranych elementów ilustracji (zdjęcia w ramkach)

Piktogramy:

- » **tablica:** ciemny, dzięcioł, dżdżownica, grzyby, jasny, las, łamać, martwy, mieszkać, mokry, owady, potrzebny, ptaki, ropucha, rosnąć, różnorodny, salamandra, suchy, wąż, zwierzęta leśne, żaba, żywy

Piktogramowe symbole „żywy” i „martwy” odnoszą się również do zwierząt i ludzi, chociaż przedstawiają kwiat.

- » **polecenia:** Wymyślcie w parach pytania do tekstu

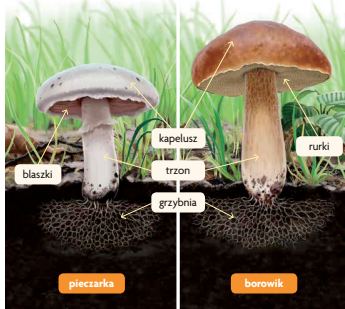
drożdże

grzyby kapeluszowe

grzyby pleśniowe

Jest wiele różnych rodzajów grzybów. Grzyby nie są ani roślinami, ani zwierzętami.

GRZYBY KAPELUSZOWE

Grzyby trujące

Pamiętaj! Niektóre grzyby kapeluszowe są trujące. Łatwo je pomylić z grzybami jadalnymi. Nigdy samodzielnie nie zbieraj grzybów!

muchomor sromotnikowy

DROŹDŹE

Przygotujcie: 2 łyżeczki drożdży, ciepłą wodę, 3 łyżeczki cukru, balon, szklaną butelkę, np. po soku.

Do butelki wyciśnij drożdże i wlejcie 5 łyżek ciepłej wody. Następnie dodajcie cukier, zakręćcie mocno butelkę i lekko potrząśnijcie, żeby składniki się wymieszały.

Odkręćcie butelkę i nałóżcie na jej szyjkę balonik. Odstawcie w ciepłe miejsce i po upływie pół godziny sprawdźcie, co się dzieje z balonikiem. Porozmawiajcie o tym, co zaobserwowałeś.

Drożdże używane są do wypieku ciast lub chleba. Wytwarzany przez nie gaz powoduje, że ciasto rośnie i jest puszyste.

GRZYBY PLEŚNIOWE

Przygotujcie: 2 kromki czerezwego chleba, wodę, 2 słoiki z zakrętkami.

Jedną kromkę pokrójcie wodą. Włóżcie każdą kromkę do oddzielnego słoika. Szczelnie zakręćcie i podpuszczcie słoiki tak, abyście wiedzieli, która kromka była mokra. Ustawcie słoiki w ciepłym miejscu i obserwujcie przez 7 dni, co się dzieje z każdym z nich. Robcie notatki lub fotografie. Nie odkręcajcie słoików!

Grzyby pleśniowe rozwijają się na jedzeniu. Potrzebują do tego odpowiedniej temperatury i wilgoci. Są bardzo szkodliwe dla zdrowia. Dlatego nie wolno jeść spleśniałych produktów.

W wilgotnych mieszkaniach na ścianach mogą rozwijać się grzyby pleśniowe. Czasami powodują one alergię i różne choroby.

Strona: 42

Strona: 43

Adaptacje graficzne:

» zmieniono układ wybranych elementów ilustracji (zdjęcia w ramkach)

Na co szczególnie zwrócić uwagę?

- » wyjaśnienie, czym są grzyby ze szczególnym uwzględnieniem mniej znanych dzieciom pleśni i drożdży
- » zagrożenie zdrowia i życia po spożyciu grzybów trujących
- » umiejętność pracy zgodnie z instrukcją
- » umiejętność wyciągania wniosków z prowadzonych doświadczeń

Proponowane ćwiczenia dodatkowe:

- » wykonanie plakatu ilustrującego rodzaje grzybów
- » wyszukiwanie w atlasie grzybów jadalnych i trujących, wpisywanie ich nazw do tabeli
- » wykonanie własnego atlasu z grzybami jadalnymi (można wykorzystać zdjęcia z gazet)
- » ułożenie hasła „Zawsze zbieraj tylko dobrze znane Ci grzyby” z rozsypanki wyrazowej – rozmowa na temat rozszyfrowanego hasła
- » ułożenie i zapisanie zdań ostrzegających przed samodzielnym zbieraniem i jedzeniem grzybów
- » opis prawdziwki i muchomora
- » wybieranie spośród różnych przedmiotów i produktów rzeczy niezbędnych do wykonania doświadczenia
- » opisywanie wyników doświadczeń przeprowadzonych w klasie

Piktogramy:

- » **tablica:** balon, butelka, ciasto drożdżowe, ciemno, ciepło, doświadczenie, drożdże, grzyby, grzyby jadalne, grzyby kapeluszowe, grzyby trujące, kromka chleba, mokro, nalewać, obserwować, pleśń, słoik, trujący, wkładać, woda, zakręcać

Zwrócenie uwagi na znaki „grzyby jadalne” i „grzyby trujące”

Anna Onichimowska

Dziewczynka w złotych kolczykach

– Pamiętacie swój pierwszy dzień w szkole? – spytała nas dzisiaj pani. Przypomniałem sobie, że nie chciałem puścić ręki babci i że pocily mi się nie tylko ręce, ale także oczy.

– A dzień pasowania na ucznia i ucześnieć? – padło kolejne pytanie, kiedy już podzieliiliśmy się swoimi wspomnieniami.

Wszyscy zaczęli mówić jednocześnie, więc pani podniosła rękę.

– W tym roku nasza klasa ma witać koleżanki i kolegów z pierwszej „a”! Tak się dobrze składa, że w pierwszej klasie jest dokładnie tyle samo uczniów i uczennic, ile jest u nas. Zapisalam na karteczkach imiona i nazwiska pierwszoklasistów. Zrobimy losowanie. Każde z was wylosuje jedno dziecko i przygotowuje dla niego niespodziankę. A potem będzie się nim opiekować. Żeby czuło się tutaj dobrze i bezpiecznie. Nie tylko w dniu ślubowania, ale w ogóle.

Wylosowałem dziewczynkę o imieniu Taisa, a mój przyjaciel Hoan – jakiegoś Adama. Narysowałem na podwójnie złożonym kartonie bukiet czerwonych róż w wazonie we wzorki i podpisałem: „Dla Taisy od Franka”. Niektórzy też przygotowali laurki. Oprócz kwiatów najczęściej pojawiały się na nich serduszka. Kilka było zrobionych z muszerek lub koraliików.

Dwudziestego piątego października mama prosiła, żebym włożył białą koszulę i muszkę. Próbowałem się bronić, ale na próżno.

– To uroczysty dzień, Franku! Pasowanie na ucznia – mrugnął do mnie tato.

Tego dnia śliśmy razem do szkoły – tato miał robić pamiątkowe zdjęcia wszystkiego, co będzie się w szkole działo.

Kiedy zgromadziliśmy się w sali gimnastycznej, patrzyłem, jak pani dyrektor dotyka po kolei ramion dzieci ogromnym ołówkiem. Ścisnąłem mocno swoją laurkę, zastanawiając się, w czyje ręce trafi.

A potem nadeszła pora zaproszenia pierwszoklasistek i pierwszoklasistów do naszej klasy. Zwróciłem uwagę na chłopca i dziewczynkę, którzy rozmawiali między sobą w nieznanym mi języku. Szturchnąłem Hoana.

– Słyszales? – szepnąłem.

Nie było czasu tego omówić, ponieważ właśnie zaczęły się występy.

Nie mogłem się skupić na ich treści, bo wciąż próbowałem zgadnąć, której dziewczynce będę pomagał. Nie znalazłem dotąd nikogo, kto miałby tak na imię. Taisą okazała się ciemnowłosa dziewczynka, która całkiem niedawno mówiła w tajemniczym języku. A przed chwilą deklamowała wiersz po polsku. Co ciekawe, Hoan wylosował jej kuzyna Adama.

– Po jakiemu rozmawiacie między sobą? – dopytywaliśmy w trakcie poczęstunku.

– Po romsku – wyjaśnił Adam.

Nie bardzo zrozumiałem, o co chodzi, ale wstydzilem się do tego przyznać.

– A ja umiem mówić po wietnamsku – pochwalił się Hoan.

Słuchałem z ciekawością, jak padają słowa romskie i wietnamskie, które znaczący to samo, a brzmiały zupełnie, zupełnie inaczej.

– Podobna ci się w szkole? – spytałem Taisę.

– Jeszcze nie wiem – przyznała, odgarniając włosy. Zauważyłem, że ma w uszach małe złote kolczyki.

Błysnął flesz – to tato pstryknął zdjęcie.

– Romowie są mniejszością etniczną, mieszkają w wielu krajach. Posługują się swoim językiem i językiem kraju, w którym mieszkają. Dlatego nasi Romowie mówią dobrze po polsku – wytłumaczył mi w domu.

Przed snem wciąż myślałem o Taisie. Czułem, że to będzie ciekawa znajomość i że uda nam się zaprzyjaźnić. A może nawet całej zwórcie, mimo różnicy wieku? Mnie, Hoanowi, Taisie i Adamowi.

NOWE SŁOWA

Mniejszość etniczna to grupa obywateli (np. polskich), która wyróżnia się pochodzeniem, językiem i obyczajami oraz dąży do zachowania swojej tradycji i kultury.

1. Jak wyglądał dzień pasowania na ucznia w szkole Franka?
2. Czego dowiedziałas/dowiedziałeś się o Taisie i Adamie?
3. Jak uczniowie starszych klas mogą pomagać młodszemu koleżankom i kolegom?
4. Zaprojektujcie i wykonajcie prezenty dla uczennic i uczniów klas pierwszych.

44

DZIEWCZYNKĄ W ZŁOTYCH KOLCZYKACH

45

Strona: 44

Na co szczególnie zwrócić uwagę?

- » bardzo trudne pojęcie *mniejszości etnicznej*
- » szanowanie kolegów niezależnie od zauważonych odmienności
- » znaczenie życzliwego opiekuna w sytuacji nowej, trudnej
- » pisownia imion i nazwisk wielką literą
- » wprowadzenie pojęcia *tolerancja*

Proponowane ćwiczenia dodatkowe:

- » podzielenie tekstu na fragmenty, nadawanie tytułów poszczególnym fragmentom
- » układanie planu opowiadania
- » wyszukiwanie w tekście odpowiedzi na pytania
- » samodzielne opowiadanie treści tekstu
- » tworzenie rzeczowników od połączeń, np. *pierwsza klasa – pierwszoklasista, pierwszoklasistka*
- » uzupełnianie zdań typu: *Hoan jest uczniem trzeciej klasy – Hoan jest Ania jest uczennicą pierwszej klasy – Ania jest*
- » pisanie notatki o sobie, odpowiadanie na pytania pomocnicze: *Jak się nazywasz? Do której klasy chodzisz? Jak nazywają się twoi koledzy i koleżanki? Z kim najbardziej się przyjaźnisz? Który przedmiot najbardziej lubisz? Dlaczego lubisz ten przedmiot? Czego nie lubisz się uczyć? Co lubisz robić po lekcjach?*
- » wypisywanie imion i nazwisk kolegów z klasy w kolejności alfabetycznej
- » sporządzanie opisu lub portretu kolegi/koleżanki
- » stworzenie klasowego albumu zdjęć – kroniki klasy trzeciej; do albumu można sukcesywnie dokładać zdjęcia z różnych uroczystości szkolnych i wycieczek, a także własne teksty – notatki o sobie, zredagowane opisy wycieczek
- » wykonanie paszportu/dowodu trzecioklasisty (imię, nazwisko, adres zamieszkania, imiona rodziców, adres szkoły, imiona rodzeństwa, można dopisać swoje wady i zalety, przykleić zdjęcie).

Strona: 45

Teksty poleceń przed adaptacją:

1. Opowiedzcie o tym, jak przebiegała uroczystość pasowania na ucznia.
2. Z czego z tekstu opowiadania można się dowiedzieć o Taisie i Adamie?
3. W jaki sposób uczennice i uczniowie starszych klas mogą pomagać młodszemu koleżankom i kolegom? Napiszcie kilka propozycji.
4. Zaprojektujcie i wykonajcie upominki dla uczennic i uczniów klas pierwszych.

Adaptacje graficzne:

- » zmieniono układ wybranych elementów ilustracji (ramki z tekstem)

Piktogramy:

- » **tablica:** Adam, chronić, czarny, Franek, grupa, Hoan, kolczyki, laurka, ludzie, miły, mniejszość, onieśmiewony, opiekować się, patrzeć, przestraszony, robić zdjęcia, rozmawiać, Taisa, tata, uroczystość, witać, włosy

Pojęcie *mniejszości* zostało zobrazowane jako „podgrupy” w zbiorze ludzi.

- » **polecenia:** Co wiesz o Taisie i Adamie? Jak uczniowie starszych klas mogą pomagać młodszemu koleżankom i kolegom?

Anna Onichimowska

Dziewczynka w złotych kolczykach

– Pamiętacie swój pierwszy dzień w szkole? – spytała nas dzisiaj pani. Przypomniałem sobie, że nie chciałem puścić ręki babci i że pocily mi się nie tylko ręce, ale także oczy.

– A dzień pasowania na ucznia i uczennicę? – padło kolejne pytanie, kiedy już podzieliiliśmy się swoimi wspomnieniami.

Wszyscy zaczęli mówić jednocześnie, więc pani podniosła rękę. – W tym roku nasza klasa ma witać koleżanki i kolegów z pierwszej „a”! Tak się dobrze składa, że w pierwszej klasie jest dokładnie tyle samo uczniów i uczennic, ile jest u nas. Zapisalam na karteczkach imiona i nazwiska pierwszoklasistów. Zrobimy losowanie. Każde z was wylosuje jedno dziecko i przygotuje dla niego niespodziankę. A potem będzie się nim opiekować. Żeby czuło się tutaj dobrze i bezpiecznie. Nie tylko w dniu ślubowania, ale w ogóle.

Wylosowałem dziewczynkę o imieniu Taisa, a mój przyjaciel Hoan – jakiegoś Adama. Narysowałem na podwójnie złożonym kartonie bukiet czerwonych róż w wazonie we wzorki i podpisałem: „Dla Taisy od Franka”. Niektórzy też przygotowali laurki. Oprócz kwiatów najczęściej pojawiały się na nich serduszka. Kilka było zrobionych z muszelek lub koralików.

Dwudziestego piątego października mama prosiła, żebym włożył białą koszulę i muszkę. Próbowałem się bronić, ale na próżno.

– To uroczysty dzień, Franku! Pasowanie na ucznia – mrugnął do mnie tato. Tego dnia szliśmy razem do szkoły – tato miał robić pamiątkowe zdjęcia wszystkiego, co będzie się w szkole działo.

Kiedy zgromadziliśmy się w sali gimnastycznej, patrzyłem, jak pani dyrektor dotyka po kolei ramion dzieci ogromnym otółkiem. Ścisnąłem mocno swoją laurkę, zastanawiając się, w czyje ręce trafi.

A potem nadeszła pora zaproszenia pierwszoklasistek i pierwszoklasistów do naszej klasy. Zwróciłem uwagę na chłopca i dziewczynkę, którzy rozmawiali między sobą w nieznanym mi języku. Szturchnąłem Hoana.

– Słyszales? – szepnąłem.
Nie było czasu tego omówić, ponieważ właśnie zaczęły się występy.

Nie mogłem się skupić na ich treści, bo wciąż próbowałem zgadnąć, której dziewczynce będę pomagał. Nie znalazłem dotąd nikogo, kto miałby tak na imię. Taisą okazała się ciemnowłosa dziewczynka, która całkiem niedawno mówiła w tajemniczym języku. A przed chwilą deklamowała wiersz po polsku. Co ciekawe, Hoan wylosował jej kuzyna Adama.

– Po jakiego rozmawiacie między sobą? – dopytywaliśmy w trakcie poczęstunku.

– Po romsku – wyjaśnił Adam.

Nie bardzo rozumiałem, o co chodzi, ale wstydziłem się do tego przyznać.

– A ja umiem mówić po wietnamsku – pochwalił się Hoan.

Słuchałem z ciekawością, jak padają słowa romskie i wietnamskie, które znały tylko samo, a brzmiały zupełnie, zupełnie inaczej.

– Podoba ci się w szkole? – spytałem Taisę.

– Jeszcze nie wiem – przyznała, odgarniając włosy. Zauważyłem,

że ma w uszach malutkie złote kolczyki.

Błysnął flesz – to tato pstryknął zdjęcie.

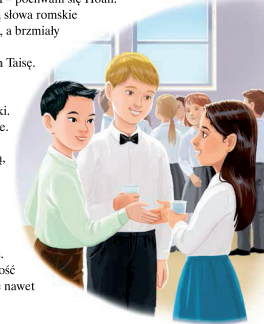
– Romowie są mniejszością etniczną, mieszkają w wielu krajach. Posługują się swoim językiem i językiem kraju, w którym mieszkają. Dlatego nasi Romowie mówią dobrze po polsku – wytłumaczył mi w domu.

Przed snem wciąż myślałem o Taisie.

Czułem, że to będzie ciekawa znajomość i że uda nam się zaprzyjaźnić. A może nawet

całej zwórcie, mimo różnicy wieku?

Mnie, Hoanowi, Taisie i Adamowi.

NOWE SŁOWA

Mniejszość etniczna to grupa obywateli (np. polskich), która wyróżnia się pochodzeniem, językiem i obyczajami oraz dąży do zachowania swojej tradycji i kultury.

1. Jak wyglądał dzień pasowania na ucznia w szkole Franka?
2. Czego dowiedziałas/dowiedziałeś się o Taisie i Adamie?
3. Jak uczniowie starszych klas mogą pomagać młodszemu koleżance/kolegom?
4. Zaprojektujcie i wykonajcie prezenty dla uczennic i uczniów klas pierwszych.

44

DZIEWCZYNKĄ W ZŁOTYCH KOLCZYKACH

45

Strony: 44–45

Tekst zaadaptowany:

Dziewczynka w złotych kolczykach

Dzisiaj pani spytała, czy pamiętamy nasz pierwszy dzień w szkole i dzień pasowania na ucznia. Zaczęliśmy opowiadać o naszych wspomnieniach, a potem pani powiedziała:

– W tym roku nasza klasa ma witać koleżanki i kolegów z pierwszej „a”! W pierwszej klasie jest dokładnie tyle samo uczniów i uczennic, ile w naszej klasie. Zapisalam na karteczkach imiona i nazwiska pierwszoklasistów. Zrobimy losowanie. Każde z was wylosuje jedno dziecko i przygotuje dla niego niespodziankę. A potem będzie się nim opiekować. Żeby czuło się tutaj dobrze i bezpiecznie. Nie tylko w dniu ślubowania, ale w ogóle.

Wylosowałem dziewczynkę o imieniu Taisa, a mój przyjaciel Hoan – jakiegoś Adama. Narysowałem na podwójnie złożonym kartonie bukiet czerwonych róż w wazonie we wzorki i podpisałem: „Dla Taisy od Franka”. Niektórzy też przygotowali laurki. Oprócz kwiatów najczęściej pojawiały się na nich serduszka. Kilka było zrobionych z muszelek lub koralików.

Dwudziestego piątego października mama prosiła, żebym włożył białą koszulę i muszkę.

– To uroczysty dzień, Franku! Pasowanie na ucznia – mrugnął do mnie tato.

Tego dnia szliśmy razem do szkoły – tato miał robić pamiątkowe zdjęcia wszystkiego, co będzie się w szkole działo.

Kiedy zebraliśmy się w sali gimnastycznej, patrzyłem, jak pani dyrektor dotyka po kolei ramion dzieci ogromnym otółkiem. Ścisnąłem mocno swoją laurkę i zastanawiałem się nad tym, komu ją dam. A potem nadeszła pora zaproszenia pierwszoklasistek i pierwszoklasistów do naszej klasy. Zwróciłem uwagę na chłopca i dziewczynkę, którzy rozmawiali ze sobą w nieznanym mi języku. Szepnąłem do Hoana: – Słyszales?

Nie było czasu o tym rozmawiać, bo właśnie zaczęły się występy.

Nie mogłem się skupić, bo wciąż próbowałem zgadnąć, której dziewczynce będę pomagał. Nie znalazłem nikogo, kto miałby na imię Taisa.

Taisą była ciemnowłosa dziewczynka, która niedawno mówiła w tajemniczym języku. A przed chwilą mówiła wiersz po polsku. Hoan wylosował jej kuzyna Adama.

– W jakim języku rozmawiacie między sobą? – dopytywaliśmy w trakcie poczęstunku.

– Po romsku – wyjaśnił Adam.

Nie bardzo rozumiałem, o co chodzi, ale wstydziłem się do tego przyznać.

– A ja umiem mówić po wietnamsku – pochwalił się Hoan.

Słuchałem z ciekawością, jak padają słowa romskie i wietnamskie, które znały tylko samo, a brzmiały zupełnie, zupełnie inaczej.

– Podoba ci się w szkole? – spytałem Taisę.

– Jeszcze nie wiem – przyznała, odgarniając włosy. Zauważyłem, że ma w uszach malutkie złote kolczyki.

– Romowie są mniejszością etniczną, mieszkają w wielu krajach. Posługują się swoim językiem i językiem kraju, w którym mieszkają. Dlatego nasi Romowie mówią dobrze po polsku – wytłumaczył mi tato w domu. Przed snem wciąż myślałem o Taisie.

Czułem, że to będzie ciekawa znajomość i że uda nam się zaprzyjaźnić. Mnie, Hoanowi, Taisie i Adamowi.

Aleksander Fredro

Paweł i Gawel

Paweł i Gawel w jednym stali domu,
Paweł na górze, a Gawel na dole;
Paweł, spokojny, nie wadził¹ nikomu,
Gawel najdziksze wymyślał swawole².
Ciągle polował po swoim pokoju:
To pies, to zając – między stoły, stolki
Gonił, uciekał, wywraçał koziołki,
Strzelał i trąbił, i krzyczał do znoju³.
Znosił to Paweł, nareszcie nie może:
Schodzi do Gawła i prosi w pokorze:
– Zmłuj się, waćpan⁴, połuj ciszej nieco,
Bo mi na górze szyby z okien lecą.
A na to Gawel: – Wolność, Tomku,
W swoim domku.
Cóż było mówić? Paweł ani pisał,
Wrócił do siebie i czapkę nacisnął.
Nazajutrz Gawel jeszcze smacznie chrapie,
A tu z powały⁵ coś mu na nos kapie.
Zerwał się z łóżka i pędzi na górę.
Stuk! puk! – Zamknięto. Spogląda przez dziurę
I widzi... Cóż tam? Czy pokój w wodzie,
A Paweł z wędką siedzi na komodzie⁶?
– Co waćpan robisz? – Ryby sobie łowię.
– Ależ, mospanie⁷, mnie kapie po głowie!
A Paweł na to: – Wolność, Tomku,
W swoim domku.
Z tej powiastki moral w tym sposobie:
Jak ty komu, tak on tobie.

¹ nie wadził – nie przeszkadzał.
² swawole – figle, psoty.
³ do znoju – aż ktoś się zmęczy.
⁴ waćpan – zwrot grzecznościowy: proszę pana, szanowny panie.
⁵ wolność – mieć swobodę, robić, co się chce.
⁶ z powały – z sufitu.
⁷ komoda – szafka, skrzynia.
⁸ mospanie – miły panie, proszę pana.

1. Jak zachowywali się Paweł i Gawel?
2. Przeczytajcie dwa ostatnie wersy wiersza. Ostatni z nich to moral. Jak go rozumiesz?
3. Jak sąsiedzi mogą sobie pomagać?
4. Odegrajcie w klasie scenki pt. „Jak ty komu, tak on tobie”.

Strona: 46

Na co szczególnie zwrócić uwagę?

- » język w wierszu
- » znaczenie przypisów
- » moral jako nauka płynąca z wiersza lub bajki
- » sytuacje konfliktowe oraz emocje przeżywane w związku z nimi
- » kształtowanie umiejętności radzenia sobie z sytuacjami trudnymi

Proponowane ćwiczenia dodatkowe:

- » uzupełnienie metryczki wiersza – autor, tytuł
- » sprawdzenie, kim był Aleksander Fredro
- » pisanie odpowiedzi na pytania: *Kto jest bohaterem wiersza? Kto mieszka na górze? Kto mieszka na dole?*
- » zapisanie fragmentu wiersza współczesnym językiem (można korzystać z przypisów)
- » zapisanie współczesnym językiem zdań opisujących zachowania Pawła i Gawła
- » spisanie zasad zachowania, którymi powinien kierować się dobry sąsiad – wykorzystanie czasowników z wiersza
- » czytanie wiersza z podziałem na role, udział narratora
- » prezentacja na forum klasy scenki pt. „Sąsiedzi”, przygotowanej przez wybranych uczniów, np. *dziecko słucha głośno muzyki, do drzwi puka sąsiadka i prosi rodziców dziecka o ciszę, ponieważ jej córka właśnie odrabia lekcje – stop-klatka – reszta klasy rozważa możliwe zakończenia – sąsiadki pokłóć się, a może dojdą do porozumienia; zadaniem aktorów jest odegranie końcówki zgodnie z ustaleniami klasy*
- » ilustrowanie wyrażenia, np.: *Jest koleżeński. Pomaga koledze w nauce. Często się spóźnia na lekcje. Nie dba o porządek.*

Wyrażenia przedstawiamy za pomocą ilustracji, do których uczniowie dobierają odpowiednie podpisy lub dokonują słownej analizy sytuacji.

Strona: 47

Teksty poleceń przed adaptacją:

1. Co sądzicie o Pawle i Gawle? Opowiedzcie, jacy byli i jak postępowali. Jakich rad można udzielić Pawłowi, a jakich Gawłowi?
2. Przeczytajcie dwa ostatnie wersy wiersza. Porozmawiajcie o tym, co to jest moral. Skorzystajcie ze słownika języka polskiego.
3. O czym powinien pamiętać każdy sąsiad? Jak sąsiedzi mogą sobie pomagać?
4. Napiszcie i zilustrujcie krótkie opowiadanie, wiersz lub komiks pod tytułem: „Kto pod kim dołki kopie, ten sam w nie wpada”.

Adaptacje graficzne:

- » zmieniono układ wybranych elementów ilustracji (przypisy, ramka z poleceniami)
- » usunięto wybrane elementy ilustracji (krzesło, żyrandol)
- » zmieniono kolorystykę wybranych elementów ilustracji (fale)

Piktogramy:

- » **tablica:** *brykać, dom, Gawel, głośny, jest, łowić, mokry, Można., mój, nad, Nie wolno!, niżej, Paweł, pod, polować, sąsiedzi, spokojny, wrzeszczeć, wyżej*

Przypomnienie ważnych znaków „można” i „nie wolno”.

- » **polecenia:** *Co robili Paweł i Gawel?, Jak sąsiad może pomagać drugiemu sąsiadowi?*

Roksana Jędrzejewska-Wróbel

Bo to było tak...

Zaprosiłem Hoana do domu i bardzo się cieszyłem, że się zgodził przyjść. Lubię, jak mnie ktoś odwiedza, a poza tym Hoan miał przynieść tangram.

Hoan jeszcze nigdy u mnie nie był. Umówiliśmy się na trzecią. Już się nie mogłem doczekać, więc wyjrzałem przez okno. I zobaczyłem Hoana, jak idzie – prosto do mojego bloku. Ucieszyłem się, że przyjdzie wcześniej i będziemy mieli więcej czasu na zabawę.

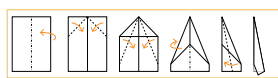
Ale Hoan zrobił coś dziwnego – zamiast nacisnąć domofon, usiadł na ławce na placu zabaw. Machałem do niego, ale on mnie nie widział, bo co chwilę patrzył na zegarek. Bez sensu tak siedzieliśmy – ja u góry, a on na dole. Chciałem zejść na dwór, ale wtedy Hoan nagle wstał, podbiegł do domofonu i zadzwonił. No to znowu się ucieszyłem i jak mu mama otworzyła, to zawolałem: „Hurra!” i zacząłem skakać po łóżku. Myślałem, że wejdzie do pokoju i zacznie skakać ze mną, ale nie. Stał tylko w drzwiach i się uśmiechał. Zapytałem, czemu tak stoi, a on powiedział, że nie wie, czy może wejść, bo go przecież nie zaprosiłem. No to się zacząłem śmiać, czy on jest jakaś księżniczka, która trzeba sto razy zapraszać. Wtedy Hoan wszedł i usiadł na krześle, ale wyglądał, jakby wcale nie miał ochoty się ze mną bawić. Bez sensu taka wizyta. Najpierw siedział na podwórku, a teraz znowu siedzi na krześle. A ja tak na niego czekałem! Zrobiło mi się strasznie przykro.

Tak przykro, że o mało się nie poplakalem. Ale nie chciałem płakać przy Hoanie, żeby się ze mnie nie śmiał, więc zawolałem:

– Skoro nie chciałeś przychodzić, to możesz sobie iść do domu!

I Hoan wyszedł. A teraz jest na mnie obrażony. Nic z tego nie rozumiem. Tak się cieszyłem na wspólną zabawę, a on nawet nie zdążył mi pokazać tangramu.

- Zróbcie samoloty z papieru. Puszczajcie samoloty tak, żeby leciały jak najdalej i jak najdłużej.

Emil zaprosił mnie do siebie do domu. Bardzo się ucieszyłem na wspólną zabawę; Emil miał mi pokazać swoje modele samolotów. Nigdy jeszcze u niego nie byłem i trochę się denerwowałem. Zawsze, kiedy idę dokądś pierwszy raz, bardzo się przejmuję. Umówiliśmy się na trzecią, ale nie mogłem się doczekać, więc wyszedłem pół godziny wcześniej. Okazało się, że blok Emila jest niedaleko i szybko tam doszedłem. Chciałem zadzwonić domofonem, ale przypomniałem sobie, że rodzice zawsze powtarzają, że trzeba być punktualnym, czyli nie przychodzić ani za późno, ani za wcześnie, tylko dokładnie wtedy, kiedy się umówiliśmy. No to nie zadzwoniłem, tylko usiadłem na ławce i cały czas sprawdzałem na zegarku godzinę, żeby było punktualnie. Jak się w końcu zrobiła za pięć trzecia, to pobiegłem do domofonu. Myślałem, że Emil czeka tak samo jak ja na naszą zabawę, ale on nawet nie podeszedł do drzwi, kiedy przyszedłem. Otworzyła mi jego mama. Była bardzo miła, ale przecież to nie z nią miałem się bawić. Pomyślałem, że może Emil zapomniał o tym, że się umówiliśmy. Albo że umówił się z kimś innym, bo z jego pokoju słychać było jakieś krzyki. Poszedłem tam – Emil skakał po łóżku i wrzeszczał, jakby go w ogóle nie obchodziło, że już jestem.

Jak mnie zobaczył, przestał wrzeszczeć i zapytał, czemu tak stoję. Nie można się komuś wpychać do pokoju bez pytania. Tata mówi, że to niegrzeczne, dlatego powiedziałem, że przecież mnie nie zaprosił. A wtedy Emil zaczął się ze mnie śmiać i przezywać od księżniczki.

Wszedłem, ale było mi bardzo przykro i odechciało mi się tej całej zabawy. Emilowi chyba też, bo jak tylko usiadłem na krześle, to powiedział, żebym sobie poszedł. No to szybko wyszedłem, bo nie chciałem, żeby widział, jak płaczę. Nic z tego nie rozumiem. Po co on mnie w ogóle zapraszał? Tak się cieszyłem na wspólną zabawę, a nawet nie zobaczyłem tych samolotów.

1. Odszukaj w tekście informacje o tym, kiedy i gdzie dzieje się akcja opowiadania.
2. Co było powodem nieporozumienia między Emilem a Hoanem? Co czuli każdy z chłopców?
3. Odegrajcie w parach scenkę rozmowy Emila i Hoana, która odbyła się w domu Emila.
4. Co poradzilibyście Emilowi, a co Hoanowi, żeby chłopcy wyjaśnili nieporozumienie? Napiszcie rady dla wybranego chłopca.

48 BO TO BYŁO TAK...

49

Strona: 48

Teksty poleceń przed adaptacją:

- Przygotujcie samoloty z papieru zgodnie z instrukcją lub według własnego pomysłu. Puszczajcie samoloty tak, żeby leciały jak najdalej lub utrzymywały się w powietrzu jak najdłużej.

Adaptacje graficzne:

- » usunięto wybrane elementy ilustracji (tło)

Strona: 49

Teksty poleceń przed adaptacją:

1. Odszukajcie w tekście fragmenty mówiące o tym, kiedy i gdzie dzieje się akcja tego opowiadania.
2. Co doprowadziło do nieporozumienia pomiędzy Emilem a Hoanem? Jak myślicie, co mógł czuć każdy z chłopców?
3. Odegrajcie w parach scenkę rozmowy Emila i Hoana, która odbyła się w domu Emila. Zwróćcie uwagę na słowa i gesty. Przypomnijcie sobie, co to jest mowa ciała.
4. Co poradzilibyście Emilowi, a co Hoanowi, żeby chłopcy wyjaśnili nieporozumienie? Napiszcie rady dla wybranego chłopca.

Na co szczególnie zwrócić uwagę?

- » różnice kulturowe przyczyną różnic w zachowaniu
- » sposoby na zachowanie dobrych relacji z przyjaciółmi
- » różne zachowania powodem nieporozumień
- » reguły zachowania się w różnych miejscach i sytuacjach.

Proponowane ćwiczenia dodatkowe:

- » wypisanie nazw uczuć i ich ilustrowanie
- » kończenie zdań: *Jestem wesoły, gdy* *Jestem wesoły, bo* *Jestem smutny, gdy* *Jestem smutny, bo*
- » układanie pisemnego zaproszenia dla kolegi/ koleżanki ze wskazaniem celu wizyty
- » zapisanie w formie zdań, co można robić w czasie wolnym
- » pisanie opowiadania o wizycie kolegi lub koleżanki
- » wspólne zabawy: składanie prostych tangramów
- » rozmowa o tym, jak być dobrym kolegą – stworzenie planu realizacji postawionego celu
- » odgrywanie scenek, w których dochodzi do nieporozumienia, a potem jest ono wyjaśniane

Piktogramy:

- » **tablica:** bawić się, czekać, Emil, Hoan, inaczej, kolega, lubić, nieporozumienie, obrażony, odwiedzić, oglądać, podniecony, przygnębiony, przyjść, siedzieć, skakać, uprzejmy, wyglądać, zaprosić, zdziwiony, zmartwiony

Znak „nieporozumienie” stanowi połączenie symboli „nie rozumiem” i „nie rozumiesz mnie”.

- » **polecenia:** Co czuł Hoan?, Co czuł Emil?, Co poradzilibyście Emilowi, a co Hoanowi?, Napiszcie rady dla Hoana lub Emila

Roksana Jędrzejewska-Wróbel

Bo to było tak...

Zaprosiłem Hoana do domu i bardzo się cieszyłem, że się zgodził przyjść. Lubię, jak mnie ktoś odwiedza, a poza tym Hoan miał przynieść tangram.

Hoan jeszcze nigdy u mnie nie był. Umówiliśmy się na trzecią. Już się nie mogłem doczekać, więc wyjrzałem przez okno. I zobaczyłem Hoana, jak idzie – prosto do mojego bloku. Ucieszyłem się, że przyjdzie wcześniej i będziemy mieli więcej czasu na zabawę.

Ale Hoan zrobił coś dziwnego – zamiast nacisnąć domofon, usiadł na ławce na placu zabaw. Machałem do niego, ale on mnie nie widział, bo co chwilę patrzył na zegarek. Bez sensu tak siedzieliśmy – ja u góry, a on na dole. Chciałem zejść na dwór, ale wtedy Hoan nagle wstał, podbiegł do domofonu i zadzwonił. No to znowu się ucieszyłem i jak mu mama otworzyła, to zawołałem: „Hurra!” i zacząłem skakać po łóżku. Myślałem, że wejdzie do pokoju i zacznie skakać ze mną, ale nie. Stał tylko w drzwiach i się uśmiechał. Zapytałem, czemu tak stoi, a on powiedział, że nie wie, czy może wejść, bo go przecież nie zaprosiłem. No to się zacząłem śmiać, czy on jest jakaś księżniczka, którą trzeba sto razy zapraszać. Wtedy Hoan wszedł i usiadł na krześle, ale wyglądał, jakby wcale nie miał ochoty się ze mną bawić. Bez sensu taka wizyta. Najpierw siedział na podwórku, a teraz znowu siedzi na krześle. A ja tak na niego czekałem! Zrobiło mi się strasznie przykro. Tak przykro, że o mało się nie poplakalem. Ale nie chciałem płakać przy Hoanie, żeby się ze mnie nie śmiał, więc zawołałem:

– Skoro nie chciałeś przychodzić, to możesz sobie iść do domu!

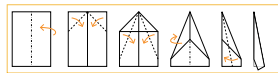
I Hoan wyszedł. A teraz jest na mnie obrażony. Nic z tego nie rozumiem. Tak się cieszyłem na wspólną zabawę, a on nawet nie zdążył mi pokazać tangramu.

Emil zaprosił mnie do siebie do domu. Bardzo się ucieszyłem na wspólną zabawę; Emil miał mi pokazać swoje modele samolotów. Nigdy jeszcze u niego nie byłem i trochę się denerwowałem. Zawsze, kiedy idę dokądś pierwszy raz, bardzo się przejmuję. Umówiliśmy się na trzecią, ale nie mogłem się doczekać, więc wyszedłem pół godziny wcześniej. Okazało się, że blok Emila jest niedaleko i szybko tam doszedłem. Chciałem zadzwonić domofonem, ale przypomniałem sobie, że rodzice zawsze powtarzają, że trzeba być punktualnym, czyli nie przychodzić ani za późno, ani za wcześnie, tylko dokładnie wtedy, kiedy się umówiliśmy. No to nie zadzwoniłem, tylko usiadłem na ławce i cały czas sprawdzałem na zegarku godzinę, żeby było punktualnie. Jak się w końcu zrobiła za pięć trzecia, to pobiegłem do domofonu. Myślałem, że Emil czeka tak samo jak ja na naszą zabawę, ale on nawet nie podszedł do drzwi, kiedy przyszedłem. Otworzyła mi jego mama. Była bardzo miła, ale przecież to nie z nią miałem się bawić. Pomyślałem, że może Emil zapomniał o tym, że się umówiliśmy. Albo że umówił się z kimś innym, bo z jego pokoju słychać było jakieś krzyki. Poszedłem tam – Emil skakał po łóżku i wrzeszczał, jakby go w ogóle nie obchodziło, że już jestem. Jak mnie zobaczył, przestał wrzeszczeć i zapytał, czemu tak stoję. Nie można się komuś wpychać do pokoju bez pytania. Tata mówi, że to niegrzeczne, dlatego powiedziałem, że przecież mnie nie zaprosił. A wtedy Emil zaczął się ze mnie śmiać i przezywać od księżniczki.

Wszedłem, ale było mi bardzo przykro i odechciało mi się tej całej zabawy. Emilowi chyba też, bo jak tylko usiadłem na krześle, to powiedział, że bym sobie poszedł. No to szybko wyszedłem, bo nie chciałem, żeby widział, jak płaczę. Nic z tego nie rozumiem. Po co on mnie w ogóle zapraszał? Tak się cieszyłem na wspólną zabawę, a nawet nie zobaczyłem tych samolotów.

- Zróbcie samoloty z papieru. Puszczajcie samoloty tak, żeby leciały jak najdalej i jak najdłużej.

1. Odszukaj w tekście informacje o tym, kiedy i gdzie dzieje się akcja opowiadania.
2. Co było powodem nieporozumienia między Emilem a Hoanem? Co czuł każdy z chłopców?
3. Odegrajcie w parach scenkę rozmowy Emila i Hoana, która odbyła się w domu Emila.
4. Co poradziłbyście Emilowi, a co Hoanowi, żeby chłopcy wyjaśnili nieporozumienie? Napiszcie rady dla wybranego chłopca.

48

BO TO BYŁO TAK...

49

Strony: 48–49

Tekst zaadaptowany:

Bo to było tak...

Zaprosiłem Hoana do domu i bardzo się cieszyłem, że przyjdzie. Umówiliśmy się na trzecią.

Hoan jeszcze nigdy u mnie nie był. Czekając na niego wyjrzałem przez okno. I zobaczyłem Hoana, jak idzie – prosto do mojego bloku. Ucieszyłem się, że przyjdzie wcześniej i będziemy mieli więcej czasu na zabawę.

Hoan usiadł na ławce na placu zabaw i czekał. Machałem do niego, ale on mnie nie widział, bo co chwilę patrzył na zegarek. Chciałem zejść na dwór, ale wtedy Hoan nagle wstał, podbiegł do domofonu i zadzwonił.

Mama otworzyła mi drzwi, a ja zawołałem: „Hurra!” i zacząłem skakać po łóżku. Myślałem, że wejdzie do pokoju i zacznie skakać ze mną. Hoan nie wszedł, tylko stał w drzwiach i się uśmiechał. Zapytałem, czemu tak stoi, a on powiedział, że nie wie, czy może wejść, bo go przecież nie zaprosiłem. Zacząłem śmiać się z jego zachowania.

Wtedy Hoan wszedł i usiadł na krześle, ale nie miał już ochoty się ze mną bawić. A ja tak na niego czekałem! Zrobiło mi się strasznie przykro i chciało mi się płakać. Ale nie chciałem płakać przy Hoanie. Hoan wyszedł. A teraz jest na mnie obrażony. Nic z tego nie rozumiem. Tak się cieszyłem na wspólną zabawę!

Emil zaprosił mnie do siebie do domu. Bardzo się ucieszyłem na wspólną zabawę. Nigdy jeszcze u niego nie byłem. Umówiliśmy się na trzecią, ale nie mogłem się doczekać, więc wyszedłem pół godziny wcześniej. Blok Emila jest niedaleko i szybko tam doszedłem. Chciałem zadzwonić domofonem, ale byłem za wcześnie. Przypomniałem sobie, że rodzice zawsze powtarzają, że trzeba być punktualnym, czyli nie przychodzić ani za późno, ani za wcześnie. Usiadłem na ławce przed domem Emila i cały czas sprawdzałem na zegarku godzinę, żeby było punktualnie. Myślałem, że Emil czeka na naszą zabawę, ale on nawet nie podszedł do drzwi, kiedy przyszedłem. Otworzyła mi jego mama.. Pomyślałem, że może Emil zapomniał o tym, że się umówiliśmy. Z pokoju Emila słychać było jakieś krzyki. Poszedłem tam – Emil skakał po łóżku i wrzeszczał, zachowywał się jakby nie chciał się ze mną bawić. Nagle przestał wrzeszczeć i zapytał, czemu tak stoję. Tata zawsze mówi, że nie można się komuś wpychać do pokoju bez pytania, to niegrzeczne.

Powiedziałem Emilowi, że przecież mnie nie zaprosił, a wtedy Emil zaczął się ze mnie śmiać.

Wszedłem, ale było mi bardzo przykro i już nie chciałem się bawić. Emil chyba też nie chciał się już bawić. Usiadłem na krześle, a Emil powiedział, że bym sobie poszedł. Szybko wyszedłem, bo nie chciałem, żeby widział, jak płaczę. Nic z tego nie rozumiem.

Agnieszka Frączek

Cztery żywioły

Wędrowiec 1: *(zerkając w niebo)*
Co za pogoda! Zaraz będzie lato.
Znowu zmokniemy!

Wędrowiec 2:
I przemoczymy w kaluzach buty. Brr!

Wędrowiec 1:
Przyjemniej by się nam wędrowało,
gdyby nie ta woda – wszędzie jej pełno!

Woda: *(z oburzeniem)*

Ale przecież bez wody nie byłoby przyrody! Nie byłoby was!
Bez wody w ogóle się nie da żyć, nie wiedzieliście o tym?

Wędrowiec 1:

Może i racja...?

Wędrowiec 2:
Ależ mi się chce pić!
(wyciąga butelkę wody, pije łapczywie)
Od razu lepiej!

Woda: *(z uśmiechem)*

A nie mówilam?

(idź dalej, jednemu z Wędrowców wiatr zwiwa czapkę)

Wędrowiec 1: *(goniąc czapkę)*
Zostaw, to moje! Nieznośne wietrzykso!

Powietrze:

Przepraszam, to było niechcący. Ale za to przegoniłem chmury, teraz już nie zmokniecie.

Wędrowiec 2:
Dzięki, to mile.

Powietrze: *(z dumą)*

A wiecie, że gdyby nie ja, nie moglibyście oddychać?

Wędrowiec 1:
Chwalipięta...

Powietrze: *(ciągnie dalej, niezrażone)*
I tamto ognisko beze mnie też by się nie mogło palić!

Wędrowiec 2:
O, rzeczywiście! Tam jest ognisko!

Wędrowiec 1:
(do siedzących wokół ogniska)

Możemy się przysiąść?
(siada na kamieniu i wyciąga ręce w stronę ognia)
Mmm, jak ciepłutko...

Ogień:

Uważaj! *(Wędrowiec 1, przestraszony, odsuwa ręce)*
Chętnie cię ogrzeję, ale pamiętaj: nie igrasz się z ogniem!

Wędrowiec 1:
Już dobrze, dobrze... Wiem, że na ciebie trzeba uważać.

Ogień:

Nie tylko na mnie – każdy z nas, żywiołów, potrafi być niebezpieczny. Ale wszystkie cztery są ci potrzebne.

Wędrowiec 2:

Cztery?... Zgodą, piję wodę, wdycham powietrze, ogrzewam się przy ogniu...
To trzy, a gdzie czwarty żywioł?

(gdzieś spod Wędrowca 2 odzywa się oburzony głos)

Ziemia:

A na czym siedzisz?!

(Wędrowiec 2 zrywa się z krzykiem, zaskoczony)

I na czym teraz stoisz? Na ziemi,

prawda? A po czym dzisiaj wędrowałeś?

Wędrowiec 2:

No... po piasku, po skalach... czasem po błocie...

Ziemia:
Sam widzisz! To wszystko przecież jest właśnie czwartym żywiołem: ziemią.

Woda, Powietrze, Ogień, Ziemia:

(chorem, do publiczności)
Ziemia, powietrze, ogień i woda – wszystkie kryjemy się nieopodal i wszystkie cztery, przez cały czas, towarzyszymy każdemu z was.

1. Podzielcie kartkę na cztery części. Na każdej z nich napiszcie nazwę jednego żywiołu: woda, ogień, powietrze i ziemia. Następnie uzupełnijcie każdą część słowami, które kojarzą się z danym żywiołem.
2. Przygotujcie stroje, rekwizyty i scenografię. Odegrajcie scenkę pod tytułem „Cztery żywioły”.
3. Którym żywiołem chciałabys/chciałbyś być? Narysuj i podpisz.

Strona: 50

Na co szczególnie zwrócić uwagę?

- » teatr jako sposób opisania rzeczywistości i uczuć
- » tworzenie melodii i śpiewanie (może okazać się trudne lub niemożliwe)
- » znaczenie wody, ognia, powietrza, ziemi dla uczniów niesłyszących i niemówiących

Proponowane ćwiczenia dodatkowe:

- » wspólne zapisywanie na tablicy wyrazów związanych z żywiołami – uczniowie samodzielnie porządkują pojęcia
- » wypisanie pozytywnych i negatywnych skojarzeń związanych z żywiołami
- » ruch przy muzyce przygotowanej przez nauczyciela
- » czytanie z podziałem na role, zachowaniem odpowiedniej intonacji, akcentowaniem zdań pytających i wykrzyknikowych
- » wykonanie mapy myśli dotyczącej czterech żywiołów (przy licznej klasie można dokonać podziału na grupy kilkuosobowe; każda grupa robi mapę myśli jednego żywiołu; następnie składamy całość)

Strona: 51

Texty poleceń przed adaptacją:

1. Podzielcie kartkę na cztery części. Na każdej z nich napiszcie nazwę jednego żywiołu. Następnie uzupełnijcie każdą część skojarzeniami, które przychodzą wam do głowy.
2. Zaprojektujcie stroje, zaproponujcie rekwizyty i wymyślcie scenografię. Odegrajcie scenkę pod tytułem „Cztery żywioły”.
3. Wyobraźcie sobie, że jesteście jednym z żywiołów. Który byście wybrali? Namalujcie ilustrację i wymyślcie do niej tytuły.
4. Wymyślcie melodię do ostatnich czterech wersów. Zaśpiewajcie ją z akompaniamentem wybranych instrumentów.

Adaptacje graficzne:

- » usunięto wybrane elementy ilustracji (tło)
- » zmieniono układ wybranych elementów ilustracji (zdjęcia w ramkach)

Piktogramy:

- » **tablica:** *chodzić, gorący, mokry, oddychać, ogień, ogrzewać się, pić, powietrze, twardy, wędrowiec drugi, wędrowiec pierwszy, wietrzny, woda, ziemia, żywioły*
- » **polecenia:** *Którym żywiołem ty chciałabys/chciałbyś być?, Narysuj i podpisz*

Agnieszka Frączek
Cóż... taka praca!

ZAULEK SŁÓWEK

Było
Jesień znów miała dziś huk roboty!
Najpierw pędzelkiem machała złotym –
przemalowała dębom korony,
przebrała buki, przebrała klony –
wsadziła w lesie rydze i kanie,
wrzosi wysiała nam na polanie.

Jest
Teraz mgły mokre rozwiesza wszędzie,
kasztany strąca z drzew i żołędzie,
a na dodatek dni wciąż nam skraca
i nie chce przestać! Cóż... taka praca.

Będzie
Już wkrótce zrzuci z drzew całe złoto,
w kałuże zdmuchnie je albo w błoto,
na pożegnanie śniegiem nam spynie...
i zniknie!

1. Przeczytajcie wiersz.
2. Pokażcie ten wiersz za pomocą gestów i ruchu.
3. Napisz i namaluj, co jeszcze może robić Pani Jesień.
4. Która zwrotka opowiada o tym, co teraz robi Pani Jesień?
Która zwrotka opowiada o tym, co robiła wcześniej?
Która zwrotka opowiada o tym, co będzie robiła potem?
5. Odszukajcie w wierszu wyrazy oznaczające czynności lub stany i pogrupujcie je według wzoru.

Czas przeszły już się zdarzyło	Czas teraźniejszy dzieje się teraz	Czas przyszły wydarzy się w przyszłości
przemalowała	rozwiesza	zniknie

6. Dokończ zdania, każde inaczej, np. Ja zbieram liście w parku. Ty zbierasz jabłka w sadzie.

Ja zbieram...	My zbieramy...
Ty zbierasz...	Wy zbieracie...
On zbiera...	Oni zbierają...
Ona zbiera...	One zbierają...
Ono zbiera...	

• Napisz te zdania w czasie przeszłym, np. Ja wczoraj zbierałam/zbierałem liście w parku. Ty zbierałaś/zbierałeś jabłka w sadzie.
• Napisz te zdania w czasie przyszłym, np. Ja jutro będę zbierać liście w parku. Ty jutro będziesz zbierać jabłka w sadzie.

ZWRÓĆ UWAGĘ
Wyrazy oznaczające:
■ czynności (odpowiadające na pytanie: co robi?), np. *śpiewa, podlewa,*
■ stany (odpowiadające na pytanie: co się z nim dzieje?), np. *śpi, znika* – to czasowniki.
Czasowników możemy użyć w czasie:
■ przeszłym, np. *zrobił, czytała,*
■ teraźniejszym, np. *robi, czyta,*
■ przyszłym, np. *będzie robić (zrobi), będzie czytać (przeczyta).*

52 **ZAULEK SŁÓWEK – CZASOWNIK** 53

Strona: 52

Teksty poleceń przed adaptacją:

1. Przeczytajcie wiersz. Opowiedzcie o swoich wrażeniach.
2. Pokażcie ten wiersz za pomocą gestów i ruchu.
3. Co jeszcze może robić Pani Jesień? Napiszcie kilka propozycji. Namalujcie je.
4. Która zwrotka opowiada o tym, co teraz robi Pani Jesień, która o tym, co robiła wcześniej, a która o tym, co będzie robiła potem?
5. Odszukajcie w wierszu wyrazy oznaczające czynności lub stany i pogrupujcie je według wzoru.
6. Podajcie pięć dowolnych czasowników. Zapiszcie je w czasie teraźniejszym, przeszłym i przyszłym, np.: *śpiewa, śpiewał, zaśpiewa.*

Adaptacje graficzne:

- » zmieniono kolorystykę wybranych elementów ilustracji (ramki z tekstem)

Strona: 53

Teksty poleceń przed adaptacją:

7. Dokończcie zdania, każde inaczej, np.: Ja zbieram liście w parku. Ty zbierasz jabłka w sadzie.
- Wyobraźcie sobie, że wykonywaliście te czynności wczoraj. Jak wtedy będą brzmiały zdania?
- Zaplanujcie wykonywanie tych czynności na jutro. Opowiedzcie o nich koleżance lub kolebie.
8. Opowiedzcie sobie w parach, co robiliście wczoraj, co zamierzacie robić jutro, a co robicie teraz.

Na co szczególnie zwrócić uwagę?

- » personifikacja jesieni w wierszu
- » czasowniki jako nazwy czynności lub stanów występujące w trzech czasach
- » umiejętność rozpoznawania czasu i osoby podanych czasowników

Proponowane ćwiczenia dodatkowe:

- » określanie zmian pogody jesienią: wczesna jesień (złota jesień), jesień, późna jesień (jesienna szaruga)
- » wyszukiwanie w tekście wierszy wyrazów i połączeń opisujących zmiany zachodzące w przyrodzie jesienią: *Co robi pani jesień? – Jesień pędzelkiem macha złotym.*
- » zapisanie zdań opisujących jesień: *Drzewa jesienią zmieniają kolory. Jesienią w lesie są grzyby.*
- » wyszukiwanie w tekście czasowników
- » tworzenie czasu przyszłego przez dodanie *będzie* do czasu przeszłego
- » wykonanie osi czasu i zapisywanie w trzech czasach czynności wykonywanych codziennie, np. *myć, jeść, uczyć*
- » zapisanie krótkiego tekstu (np. o jesieni, o pracy w szkole) z wykorzystaniem czasowników w trzech czasach
- » uzupełnianie zdań wyrazami oznaczającymi czynności
- » rozwijanie zdań na temat jesieni, np. *Jesień strąca kasztany. Jesień strąca brązowe kasztany z drzew.*

Piktogramy:

- » **tablica:** *będę malowała, będę spał, będę widział, czas, czas przeszły, czas przyszły, czas teraźniejszy, czasowniki, dziś, jutro, Kiedy?, malowałam, maluję, przeszłość, przyszłość, spałem, śpię, teraźniejszość, wczoraj, widzę, widziałem, zaulek słówek*

Kolejne rzędy znaków obrazują czas przeszły, teraźniejszy, przyszły w powiązaniu ze znakami „wczoraj”, „dziś”, „jutro”. Nie został oznaczony rodzaj, więc można odczytywać znaczenie symboli zarówno w odniesieniu do rodzaju męskiego, jak i żeńskiego.

- » **polecenia:** *Dokończ zdania, każde inaczej, Na przykład: Ja zbieram liście w parku, Ty zbierasz jabłka w sadzie, Napisz te zdania w czasie przeszłym, Na przykład: Ja wczoraj zbierałam/zbierałem liście w parku, Ty wczoraj zbierałaś/zbierałeś jabłka w sadzie, Napisz te zdania w czasie przyszłym, Na przykład: Ja jutro będę zbierać liście w parku, Ty jutro będziesz zbierać jabłka w sadzie*

Natalia Usenko

Ziemia

Zawsze chciałem wiedzieć,
co się kryje w ziemi.
W tym królestwie kretów
i czarnych korzeni.
Jakie skarby skrywa?
Jakie tajemnice?
Co tam porabiają
myszy i dżdżownice?

Chciałbym kiedyś zwiedzić
wszystkie te jaskinie –
pod powierzchnią ziemi
spuścić się na linie,
znaleźć piękny kryształ
w jej głębinach ciemnych.
Albo może jakiś
kamień drogienny?

Nocą śpię w swym łóżku.
Dzień już dobiegł końca.
Śpię, a Ziemia nie śpi –
krąży wokół Słońca.
Obraca się, niesie jak na karuzeli
mnie,
ocean, góry
i stada gazeli,
miasta pełne światła,
węże na pustyni...

A dokoła Kosmos,
ciemny i olbrzymi.

1. Przeczytaj wiersz. Wypisz z niego pytania.
2. Jak się nazywa nasza planeta?
Czy znasz nazwy innych planet?
3. Namalujcie własne ilustracje do wiersza.
Nadajcie im tytuły. Przygotujcie wystawę.

54 ZIEMIA

55

Strona: 54

Adaptacje graficzne:

- » zmieniono kolorystykę wybranych elementów ilustracji (tło wiersza)

Strona: 55

Texty poleceń przed adaptacją:

1. Przeczytajcie wiersz. Czy któreś z pytań szczególnie was zainteresowało? Dlaczego?
2. Czego chcielibyście się dowiedzieć o naszej planecie? Przygotujcie spis zagadnień, które was ciekawią. Poszukajcie w grupach informacji na interesujące was tematy.
3. Namalujcie własne ilustracje do wiersza. Nadajcie im tytuły. Przygotujcie wystawę.

Adaptacje graficzne:

- » zmieniono układ wybranych elementów ilustracji (ramka z poleceniami)

Na co szczególnie zwrócić uwagę?

- » Ziemia – jedyną planetą Układu Słonecznego zamieszkałą przez ludzi
- » bardzo zróżnicowana budowa kuli ziemskiej
- » wysoce abstrakcyjny charakter ilustracji Układu Słonecznego lub modelu przestrzennego
- » połączenie w wierszu rzeczywistości podziemnej i kosmicznej

Proponowane ćwiczenia dodatkowe:

- » uzupełnienie metryczki wiersza – tytuł i autor
- » wypisanie z wiersza nazw zwierząt żyjących pod ziemią i bogactw ukrytych w ziemi
- » pisanie pierwszej zwrotki wiersza z pamięci
- » powtórzenie nazw planet naszego Układu Słonecznego
- » opisywanie ilustracji przedstawiającej ukształtowanie terenu, zbiorniki wodne
- » uzupełnianie tabelki z nazwami roślin i zwierząt
- » zaznaczanie ukształtowania terenu odpowiednimi kolorami na mapie konturowej – według wzoru mapy Polski
- » oglądanie filmu popularnonaukowego
- » odszukanie na ilustracji elementów odnoszących się do rzeczywistości podziemnej i kosmicznej

Piktogramy:

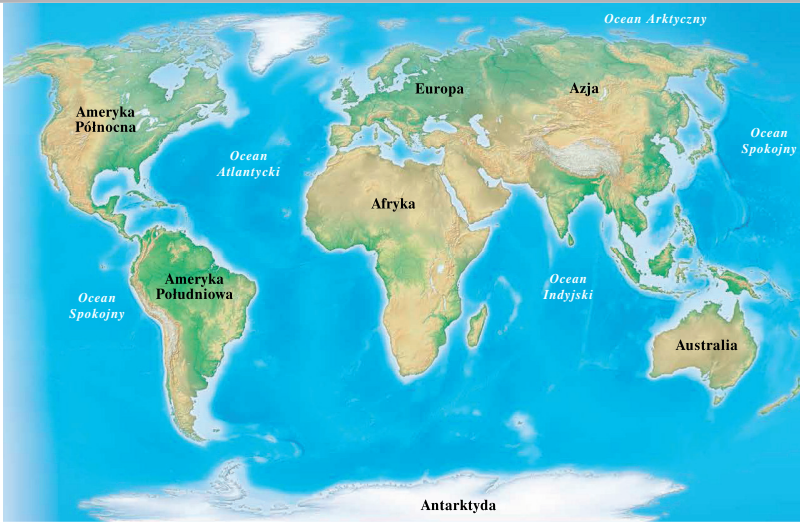
- » **tablica:** dżdżownica, gwiazdy, jaskinia, korzenie, kosmos, krążyć, kret, kryształ, mysz, nad, noc, nora, pod, słońce, spać, Układ Słoneczny, ziemia, Ziemia
- » **polecenia:** Jak nazywa się nasza planeta?, Czy znasz nazwy innych planet?

Ziemia widziana z kosmosu.

Kontynenty

Na mapie świata zobaczycie ogromne lądy otoczone oceanami. Te lądy to kontynenty:
Ameryka Północna,
Ameryka Południowa,
Europa,
Azja,
Afryka,
Australia
oraz Antarktyda.

Wyberamy się w podróż palcem po mapie przez wszystkie kontynenty.

Naszym przewodnikiem będzie Obiektyswiat.

1. Wymyślcie w parach pytania dotyczące kontynentów. Zadajcie je w klasie.
2. Przygotujcie w grupach etykiety ze słowami, zdjęcia i ilustracje związane z każdym z kontynentów. Wykonajcie ze zgromadzonych materiałów klasową mapę kontynentów.

róża wiatrów

56 KONTYNENTY
57

Strona: 56

Adaptacje graficzne:

- » zmieniono kolorystykę wybranych elementów ilustracji (tło)
- » zmieniono układ wybranych elementów ilustracji (dymki z wypowiedziami)

Strona: 57

Teksty poleceń przed adaptacją:

1. Wymyślcie w parach zagadki dotyczące położenia oraz wielkości kontynentów. Zadajcie je w klasie.
2. Podzielcie się na grupy i przygotujcie „bank słów” oraz „bank zdjęć i ilustracji” związanych z każdym z kontynentów. Wykorzystajcie zgromadzone materiały do przygotowania klasowej mapy kontynentów.

Na co szczególnie zwrócić uwagę?

- » różnice między globusem a mapą ścienną
- » kolory na mapie
- » pisownia nazw geograficznych wielką literą
- » pojęcia: *ląd, ocean, kontynent*
- » przypomnienie kierunków świata

Proponowane ćwiczenia dodatkowe:

- » znalezienie na mapie/globusie kontynentu, na którym mieszkamy, a także kontynentów, z których pochodzą rodziny Hoana i Żanety
- » kolorowanie mapy konturowej według wzoru
- » pisanie nazw kontynentów i innych nazw geograficznych wielką literą – układanie ich w kolejności alfabetycznej
- » uzupełnianie tekstu nazwami kontynentów
- » wyszukiwanie ciekawostek z przymiotnikami w stopniu najwyższym: *największy kontynent, najwyższe góry, najzimniejszy kontynent* itp.
- » określanie kierunków na mapie zgodnie z różą wiatrów
- » opisywanie mapy kontynentów z wykorzystaniem nazw kierunków, np. *Na północ od Afryki jest Na południe od Europy jest*

Piktogramy:

- » **tablica:** *Afryka, Ameryka Południowa, Ameryka Północna, Australia, Azja, Europa, ląd, ocean, południe, półkula wschodnia, półkula zachodnia, północ, świat, wschód, zachód*
- » **polecenia:** *Wykonajcie klasową mapę kontynentów*

Podróże z Obieżyświatem

Europa

Naszą podróż zaczynamy od Europy. Chcemy lepiej poznać ten kontynent. Podzieliłmy się na grupy, każda z nich dostała inne zadanie. Po wykonaniu zadań wyniki naszej pracy zaprezentujemy w klasie. Zachęcamy was, żebyście także zostali podróżnikami.

GRUPA II

- „Zwiedzamy” miasta.
- Poznajemy architekturę i zabytki.

Każdy kraj w Europie ma swoją historię, kulturę i tradycje. W każdym kraju można podziwiać zarówno zabytki, jak i nowoczesną architekturę.

Dawna i nowoczesna architektura Londynu, stolicy Wielkiej Brytanii.

Bazylika Świętego Piotra w Watykanie.

Ruiny starożytnej świątyni na Akropolu w Atenach, stolicy Grecji.

GRUPA I

- Oglądamy krajobrazy.
- Poznajemy zwierzęta i rośliny.

Wolga – najdłuższa rzeka Europy.

Fiordy w Norwegii.

Alpy – najwyższe europejskie góry.

zubr

Pola lawendy we Francji.

GRUPA III

- Dowiadujemy się, w jakim celu powstała Unia Europejska.
- Szukamy informacji o symbolach Unii Europejskiej: jej flagie i hymnie.

W Europie jest 46 państw. Niektóre z nich postanowiły się połączyć w unię, aby sobie pomagać. Polska należy do Unii Europejskiej od 1 maja 2004 roku.

UNIA EUROPEJSKA MA WŁASNĄ FLAGĘ I HYMN
Hymn Unii to Fragment IX symfonii skomponowanej przez Ludwiga van Beethovena (czytaj: wan betowena).

GRUPA IV

- Zbieramy ciekawostki.
- Organizujemy turniej wiedzy o Europie.

*Najmniejsze państwo w Europie to Watykan.
Najwyższa góra to Mont Blanc (czytaj: mą blą).
Największa wyspa to Wielka Brytania.
Największy czynny wulkan to Etna we Włoszech.*

58 **PODRÓŻE Z OBEIŻYŚWIATEM – EUROPA**

59

Strona: 58

Adaptacje graficzne:

- » zmieniono kolorystykę wybranych elementów ilustracji (tło tekstu)
- » zmieniono układ wybranych elementów ilustracji (zdjęcia)

Strona: 59

Na co szczególnie zwrócić uwagę?

- » nazwy mieszkańców krajów i kontynentów
- » różnorodność krajobrazów i dóbr kulturowych
- » praca w grupach systemem projektowym, współpraca, podział odpowiedzialności

Proponowane ćwiczenia dodatkowe:

- » praca z mapą konturową Europy – zaznaczanie kolorami Polski i różnych państw wymienionych w podręczniku
- » przypomnienie rodzajów krajobrazów – oznaczenie na mapie miejsc z ilustracji w podręczniku
- » zapisanie w zeszytach ciekawostek grupy IV i oznaczenie na mapie miejsc, o których mowa
- » podanie własnych przykładów nazw pisanych wielką literą
- » przygotowanie w grupach informacji na temat wybranych miast w Europie
- » rysowanie flag wybranych państw Europy oraz flagi Unii Europejskiej

Piktogramy:

- » **tablica:** Europa, grupa czwarta, grupa druga, grupa pierwsza, grupa trzecia, informacja, krajobraz, miasto, państwa, quiz, roślina, szukać, Unia Europejska, wymyślać, zabytki, zbierać, zwiedzać, zwierzęta

1. Przeczytaj wypowiedzi dzieci mieszkających w różnych krajach Europy. Zwróć uwagę na wyrazy napisane wielką literą.

2. Na podstawie przeczytanych informacji uzupełnij tabelkę według wzoru.

Imię	Państwo	Miasto
Lotta	Niemcy	Kolonja

3. Odszukaj w wypowiedziach dzieci nazwy geograficzne.

4. Zadajcie sobie w parach takie pytania, na które odpowiedzi znajdziecie w tekstach dzieci.

5. Przepisz i uzupełnij tekst:
Nazywam się ... Mieszkam w ..., przy ul. Najbliżej mojej miejscowości znajdują się następujące miasta: ...

6. Napisz nazwy wybranych krajów, a potem dokończ według wzoru.
Węgry – węgierski, Niemcy – niemiecki

7. Sprawdź na mapie i napisz, przez jakie kraje przepływa rzeka Ren.

8. Wybierz nazwy innych europejskich państw i napisz według wzoru.
Czechy – Czeszka, Czech

ZWRÓĆ UWAGĘ
Wielką literę piszemy na początku:
■ zdań,
■ imion i nazwisk, nazw narodowości,
■ nazw geograficznych: państw, miast, kontynentów, gór, rzek, jezior, mórz, oceanów, wysp,
■ tytułów, np. książek, filmów.

ZAŁĘK SŁÓWEK

Dagny
Jestem Norweżką. Mój dom znajduje się w miejscowości Bergen położonej nad Morzem Północnym. Lubię podróżować. Z ostatniej wycieczki na Jawę przywiozłam lalki jawańki. Jawa to wyspa. Należy do Indonezji.

Lotta
Przez moje miasto przepływa rzeka Ren. Mieszkam w Kolonii w Niemczech. Mam psa Reksa. To owczarek niemiecki.

Augusto
Mieszkam w Lizbonie. Jestem Portugalczykiem. Mój tata jest marynarzem. Teraz płynie przez Ocean Atlantycki do Ameryki Południowej.

Amelia
Moja ojczyzna jest Francją. Z okna mojego domu widać wieżę Eiffla (czytaj: ajfla). Latwo odgadnąć, gdzie mieszkam. Lubię sport, muzykę argentyńską i chińskie potrawy. Mówię po francusku i angielsku.

Franek
Jestem Polakiem. Mieszkam w Katowicach. Babcią i dziadek mówią gwara śląską, często zwracają się do mnie Franek.

Tatiana
Mieszkam w Rosji, w miejscowości Wołgograd. Chętnie chodzę do kina. Ostatnio obejrzałam film „Wyprawa strachów”.

Bence
Mój kraj to Węgry. Mieszkam w Budapeszcie. Lubię tańce węgierskie. Potrafię zatańczyć czardasza.

Antonio
Mój tata jest Włochem – Europejszczykiem, a mama Hinduską. Urodziła się w Indiach. Razem z rodzicami mieszkam we Włoszech, w Rimini.

60 **ZAŁĘK SŁÓWEK – WIELKA LITERA** 61

Strona: 60

Teksty poleceń przed adaptacją:

1. Przeczytajcie wypowiedzi dzieci mieszkających w różnych krajach Europy. Zwróćcie uwagę na wyrazy napisane wielką literą.
2. Na podstawie przeczytanych informacji uzupełnijcie tabelkę według wzoru.
3. Odszukajcie w wypowiedziach dzieci nazwy geograficzne.
4. Zadajcie sobie w parach takie pytania, na które odpowiedzi znajdziecie w tekstach dzieci.
5. Przepiszcie, uzupełniając tekst odpowiednimi wyrazami:
6. Napiszcie nazwy wybranych krajów, a potem dokończcie według wzoru.
Węgry – węgierski, Niemcy – niemiecki
Co zauważacie? Kiedy piszemy wielką, a kiedy małą literę?

Strona: 61

Teksty poleceń przed adaptacją:

7. Sprawdźcie na mapie i napiszcie, przez jakie kraje przepływa Ren.
8. Wybierzcie nazwy innych europejskich państw i napiszcie według wzoru.
9. Zaproponujcie zdania, w których wykorzystacie jak najwięcej wyrazów pisanych wielką literą.

Na co szczególnie zwrócić uwagę?

- » stosowanie wielkiej litery
- » różnorodność krajobrazów
- » możliwość migracji – zmiany miejsca zamieszkania

Proponowane ćwiczenia dodatkowe:

- » zapisywanie nazw państw i narodowości mieszkańców, np. *Mieszkam we Francji. Jestem Francuzką/Francuzem. Mówię po francusku.*
- » wskazywanie na mapie Europy państw wymienionych w tekście
- » przyporządkowanie nazw państw występujących w tekście do wcześniej przygotowanych flag (gra dydaktyczna na zasadzie łączenia w pary)
- » wypisanie z tekstu wyrazów napisanych wielką literą i ich segregowanie (imię, nazwa państwa, nazwa miasta itd.)
- » układanie zdań z wybranymi wyrazami, zapisywanie tych zdań
- » ćwiczenia z wykorzystaniem nazw państw i miast oraz pytaniami *gdzie?*; uzupełnianie zdań z lukami, np. *Mieszkam w E....., w P....., w Warszawie.*
- » określanie osoby na podstawie opisu – zabawa na wzór *Zgadnij, kim jestem*, np. *Mieszkam w Niemczech, w Kolonii. Mój pies nazywa się Reks. Jak mam na imię? Kim jestem?*
- » odmiana czasownika *mieszkać* w czasie teraźniejszym w liczbie pojedynczej i mnogiej
- » uzupełnianie tekstu z lukami odpowiednią formą, np. *Oni (mieszkać) we (Francja). Oni są Anna (mieszkać) w (Niemcy). Ona jest My (mieszkać) w (Polska). My jesteśmy*
- » określenie położenia państw z tekstu względem Polski – praca z mapą, np. *Na wschód od Polski jest*
- » stworzenie informacji o sobie, podobnej do tekstów dzieci przedstawionych na ilustracji

Piktogramy:

- » **tablica:** *Amerykanie, filmy, Imiona i nazwiska, Janusz Korczak, książki, miasta, miejsca, nazwy geograficzne, nazwy narodowości, państwa, pisać, początek zdania, Polacy, tytuły, wielkie litery, zaulek słówek*

Poszczególne kolumny obrazują zasady pisowni wielkiej litery.

- » **polecenia:** *Uzupełnij tabelkę, Odszukaj w wypowiedziach dzieci nazwy geograficzne, Napisz nazwy wybranych krajów*

KLASA 3A

O nas | Kontakt | **Aktualności** | Klub Pyralich | Konkursy | Galeria zdjęć | Książki

14 X – Dzień Edukacji Narodowej. Składamy najlepsze życzenia wszystkim osobom pracującym w naszej szkole. Niech spełniają się Wasze plany i marzenia!

10 X – W Turnieju Trudne Słówka wzięli udział klasy drugie i trzecie naszej szkoły. Kto wygrał? Niestety nie my. Zwycięzcą została klasa 3b. Gratulujemy!

30 IX – Dzień Chłopaka. Z okazji Dnia Chłopaka zorganizowaliśmy dyskotekę. Były specjalne muzyczne dedykacje dla wszystkich naszych kolegów. Co na to chłopcy? Uznali, że był to świetny pomysł!

23 IX – Święto Pieczonego Ziemniaka. Wspólnie z rodzicami zorganizowaliśmy pieczenie ziemniaków. Zamiast talerzy użyliśmy liści kapusty. Śpiewaliśmy piosenki i opowiadaliśmy o różnych zwyczajach związanych z jesienią.

11 IX – Spotkanie z panią pedagog. Jego temat brzmiał: „Czy każdy z nas uczy się w taki sam sposób?”. Stwierdziliśmy, że warto częściej organizować takie spotkania.

7 IX – Ruszyła nasza strona internetowa. Stronę pomógł nam zrobić kuzyn Leny – pan Artur, który jest informatykiem i zajmuje się grafiką komputerową. Bardzo dziękujemy!

1. Kto pomógł klasie 3a przygotować stronę WWW?
a) Tata Leny.
b) Mama Leny.
c) Kuzyn Leny.

2. Kim jest pan Artur?
a) Informatykiem, który naprawia komputery.
b) Informatykiem, który zajmuje się grafiką komputerową.
c) Informatykiem, który uczy w szkole.

3. Jak brzmiał temat spotkania z panią pedagog? Napiszcie, stosując cudzysłów.
– 6 wymiennym,
– 6 niewymiennym,
– z końcówką -ów.

4. Z okazji Dnia Chłopaka dziewczyny zorganizowały...
a) wyjście do kina.
b) dyskotekę.
c) poczęstunek.

5. W turnieju ortograficznym wygrała klasa...
a) 2a. b) 3a. c) 3b.

6. Co dzieci zapisały pod datą 23 września?
a) Spotkanie z rodzicami.
b) Święto Pieczonego Ziemniaka.
c) Pierwszy dzień jesieni.

7. Z tekstów „Aktualności” wypisz wyrazy z:
– 6 wymiennym,
– 6 niewymiennym,
– z końcówką -ów.

8. Która informacja w „Aktualnościach” składa się tylko ze zdań oznajmujących? Napisz datę i tytuł tej informacji.

9. Zaproponuj własne życzenia z okazji Dnia Edukacji Narodowej. Napisz je.

10. Poszukajcie strony internetowej waszej miejscowości. Napiszcie jej adres.

62 **NASZA STRONA WWW** 63

Strona: 62

Strona: 63

Na co szczególnie zwrócić uwagę?

- » strona internetowa szkoły jako źródło informacji o wydarzeniach szkolnych
- » budowa strony internetowej (zakładki)
- » zawód informatyk
- » przypomnienie znaków rzymskich
- » quiz

Proponowane ćwiczenia dodatkowe:

- » odczytywanie informacji z zakładki *aktualności*, zastosowanie odpowiedniej intonacji
- » odczytywanie dat: *14 X – czternastego października, 20 X – dwudziestego października, 30 XI – trzydziestego listopada* itd.
- » wykonanie pracy plastycznej – „projektowanie” strony internetowej
- » praca z komputerem – przeglądanie strony internetowej szkoły, zwrócenie uwagi na informacje umieszczone na stronie, oglądanie zdjęć, czytanie tekstów
- » zamieszczenie wspólnie zredagowanego opisu wycieczki, atrakcyjnych zajęć itp. na stronie internetowej szkoły
- » założenie na stronie internetowej szkoły zakładki *Moja klasa* (dla zaawansowanych)
- » zachęcanie do pisania krótkich informacji i zamieszczania ich na stronie internetowej szkoły, zaangażowanie do pomocy rodziców
- » wymyślenie quizu na dowolny temat dla zaprzyjaźnionej klasy

Piktogramy:

- » **tablica:** czytać, informacje, informatyk, internet, klasa 3a, klawiatura, laptop, myszka, pisać na komputerze, pytać, pytania, strona internetowa, wiedzieć, wybierać, wymyślać, zdjęć

Autorki: **Maria Lorek, Monika Zatorska**

Konsultanci:

konsultacja merytoryczno-dydaktyczna – **dr hab. Eugenia Rostańska**; językowa – **prof. dr hab. Jerzy Podracki**;

przyrodnicza – **dr Katarzyna Wójcik**

Redakcja merytoryczna: **Magdalena Chlebowska, Alina Namiecińska**

Redakcja językowa: **Monika Niewielska**

Dyrektor artystyczny, koncepcja graficzna: **Artur Matulaniec**

Grafik, projekt okładki: **Katarzyna Trzeszczkowska**, grafik: **Ewa Marszał**

Teksty: **Paweł Beręsewicz, Agnieszka Frączek, Aleksander Fredro, Roksana Jędrzejewska-Wróbel, Janusz Korczak, Anna Onichimowska, Joanna Papuzińska, Igor Sikirycki, Natalia Usenko, Adam Wajrak**

Fotoedycja, produkcja sesji: **Maciej Marcinek**

Rekwizyty: **Beata Stachańczyk**

Skład i łamanie: **Maria Kaszkowiak, Olga Latuszkiewicz, Jarosław Pawłowski**

Redakcja techniczna: **Maria Kaszkowiak, Olga Latuszkiewicz**

Korekta: **Ewa Grzona**

Wydanie I, 2016

Wydawca: **Ministerstwo Edukacji Narodowej**

Warunki korzystania z podręcznika: www.naszaskola.men.gov.pl

Adaptacja dla uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi (uczniów niepełnosprawnych mających trudności w uczeniu się i/lub komunikowaniu się, w tym niesłyszących i słabosłyszących, z upośledzeniem umysłowym, autyzmem i afazją)

Adaptacja polegała na modyfikacji tekstów i ilustracji z uwzględnieniem potrzeb komunikacyjnych i edukacyjnych ww. uczniów.

Szczegółowe omówienie wprowadzonych zmian znajduje się w poradniku dla nauczyciela dostępnym na stronie:

www.naszelementarz.men.gov.pl

Uniwersytet Warszawski, Wydział Polonistyki, Pracownia Lingwistyki Migowej, ul. Krakowskie Przedmieście 26/28, 00-927 Warszawa

Autorzy: **Agnieszka Bajewska-Kołodziejak, Magdalena Baranowska, Katarzyna Cichočka-Segiet, Emilia Danowska-Florczyk, Piotr Mostowski, Paweł Rutkowski, Małgorzata Skuza, Krystyna Ziątek**

Recenzenci: recenzja surdopedagogiczna – **Justyna Kowal**; oligofrenopedagogiczna – **Beata Rola**;

w zakresie alternatywnych i wspomagających metod komunikacji – **Agnieszka Pilch**; językowa – **Małgorzata Burta**

Redaktorzy merytoryczni: **Paweł Rutkowski, Piotr Mostowski**

Redaktor językowa: **Emilia Danowska-Florczyk**

Adaptacja grafik, skład i łamanie: **Łukasz Kamieniak**

Kierownik adaptacji: **Paweł Rutkowski**

Rok adaptacji: 2016

Materiały na licencji Creative Commons – Uznanie Autorstwa 3.0 Polska (szczegóły www.naszaskola.men.gov.pl):

Teksty: Paweł Beręsewicz, Agnieszka Frączek, Aleksander Fredro, Roksana Jędrzejewska-Wróbel, Janusz Korczak, Anna Onichimowska, Natalia Usenko, Adam Wajrak

Ilustratorzy: Magdalena Babińska – s. 9, 22, 30, 31, 62–63; Ilona Brydak – s. 16–17, 54–55; Marta Drapiewska – I, II, IV strona okładki, strona tytułowa, s. 2, 4–5, 9, 28, 29, 42, 44, 45, 60–61;

Alicja Gapińska – s. 10–11, 24–25; Andrzej Gosik – s. 38–39; Artur Gulewicz – s. 12, 13, 46–47; Mikołaj Kamler – s. 18–19; Elżbieta Kidacka – s. 16 (kwiaty), s. 17 (chlópiec-pszczoła);

Łukasz Król – s. 56–57, 58–59, III strona okładki; Artur Matulaniec – s. 10, 24, 32, 42, 52, 60 (szylidy); s. 16 (prezent), s. 56, 58 (Obieżywiat); Monika Pollak – s. 6–7; Daniel Rudnicki – s. 26–27, 32–33;

Marianna Sztyma – s. 52–53; Dariusz Twardoch – s. 20–21.

Fotograficy i fotografie: Maciej Czajka – s. 38 (owoce dębu); Kancelaria Sejmu – s. 14 (Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej); Maciej Marcinek – s. 14 (budynek Ministerstwa Edukacji Narodowej); Tomasz Piłat/Robert Sobociński – s. 15 (laska marszałkowska, dzieci w sejmie – 2), s. 34, 43, 48, 49, 50, 51, 56 (dzieci); Tomasz Piłat – s. 17 (podkładka), s. 30 (pieczywo – 6), s. 35 (prace przyrodnicze – 3, zabawki – 4), s. 42 (drożdże), s. 43 (doświadczanie – 3), s. 48 (samolot); Krzysztof Wilczyński/Muzeum Narodowe w Warszawie – s. 36 (obraz „Jesień”); https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Roztocze_konik_polski.jpg – s. 9 (konik polski); <https://commons.wikimedia.org/> – s. 9 (logo Roztoczańskiego Parku Narodowego); <https://pl.wikipedia.org/wiki/> – s. 41 (porost); https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Cantharellus_cibarius047.jpg – s. 42 (kurka); <https://pl.wikipedia.org/wiki/> – s. 43 (muchomor sromotnikowy); pixabay.com – s. 57 (róza wiatrów); https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Flag_of_Europe.svg – s. 59 (flaga Unii Europejskiej).

Materiały poza licencją Creative Commons – Uznanie Autorstwa 3.0 Polska (szczegóły www.naszaskola.men.gov.pl):

Teksty: Joanna Papuzińska – wiersz „Ja” można nieodpłatnie publikować przez 10 lat od dnia 11 grudnia 2015 r.; Igor Sikirycki – wiersz „Naiwny” można nieodpłatnie publikować przez 10 lat od dnia 15 stycznia 2016 r.

Zdjęcia i agencje fotograficzne: Photogenica – s. 8 (chlópiec); vovan13/Photogenica – s. 8 (telefon); Manka/Photogenica – s. 8 (przełom Dunajca); Skrzypczak/Reporter/East News – s. 8 (domy w Chochołowie); Wojciech Zatwarnicki/Reporter/East News – s. 8 (Polonina Caryńska); Richard Semik/Photogenica – s. 9 (zamek w Malborku); Marek Bazak/East News – s. 9 (las); M.Lasyk/Reporter/East News – s. 9 (rzeka Wieprz); Photogenica – s. 9 (ramy obrazów); Photogenica – s. 14 (flagi); tarczas/Photogenica – s. 14 (Pałac Prezydencki); Zenon Zyburtowicz/East News – s. 14 (siedziba sejmiku i senatu); Jakub Wysocki/Reporter/East News – s. 15 (sala posiedzeń sejmiku); Photogenica – s. 16 (pani pedagog); Laski Diffusion/EastNews – s. 18 (Janusz Korczak); Madlen/Photogenica – s. 28 (ziarna żyta, pszenicy, jęczmienia, owsa, prosa, kukurydzy); spline_x/Photogenica – s. 29 (ziarna rzepaku); Photogenica – s. 29 (ziarna słonecznika); Photogenica – s. 29 (ziarna soi); East News – s. 31 (zbiór zboża); Roger Ashford/Photogenica – s. 38 (owoce dzikiej róży); Photogenica – s. 39 (liść dębu); Aleksander Bolbot/Photogenica – s. 40–41 (las); Duncan Usher/ardea.com/East News – s. 40 (dzięciol czarny); FLPA/East News – s. 40 (nadobnica alpejska); East News – s. 40 (czarka szkarłatna); Premium Stock/East News – s. 40 (sopłówka bukowa); Bob Gibbons/ardea.com/East News – s. 41 (zaba trawna); Value Stock Images/East News – s. 41 (ropucha szara); UIG Nature Environment/East News – s. 41 (salamandra płamista); Marek Bazak/East News – s. 41 (mech); Martina L/Photogenica – s. 42 (grzyby pleśniowe); Achim Glatz /CD/ Photogenica – s. 42 (muchomor czerwony); Maslov Dmitry/Photogenica – s. 42 (maślak zwyczajny); Photogenica – s. 56 (Ziemia); Vlad61/Photogenica – s. 58 (Wołga); tom.griger/Photogenica – s. 58 (fiordy); wildman/Photogenica – s. 58 (Alpy); Wojciech Stróżyk/Reporter/EastNews – s. 58 (złub); PinkBadger/Photogenica – s. 58 (las brzoźowy); GBP27/Photogenica – s. 58 (lawendowe pole); quixoticsnd/Photogenica – s. 59 (Londyn); whitewizard/Photogenica – s. 59 (Bazylika św. Piotra); SergeyAK/Photogenica – s. 59 (Partenon); Antonio GuillemF/Photogenica – s. 62 (grafik komputerowy); Photogenica – s. 62 (pani pedagog).

Zdjęcia agencji fotograficznych można nieodpłatnie publikować m.in. do użytku edukacyjnego i promocyjnego (szczegóły www.naszaskola.men.gov.pl).

Minister Edukacji Narodowej zgodnie z art. 22c ust. 3 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty, Dz.U. z 2004 r. Nr 256, poz. 2572, z późn. zm. zasięgnął opinii rzeczoznawców: dr hab. Ewy Skrzetuskiej i dr hab. Katarzyny Kłosińskiej.

„Nasza szkoła. Podręcznik do szkoły podstawowej. Klasa 3. Część 1A” oraz „Nasza szkoła. Podręcznik do szkoły podstawowej. Klasa 3. Część 1B” autorem Marii Lorek, Moniki Zatorskiej zostaje dopuszczony z mocy prawa do użytku szkolnego (art. 22c ust. 2 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty, Dz.U. z 2004 r. Nr 256, poz. 2572, z późn. zm.). Rok dopuszczenia: 2016

PORADNIK DLA NAUCZYCIELA

„Nasza szkoła.
Podręcznik do szkoły podstawowej. Klasa 3.”
składa się z czterech części:

1. część

2. część

3. część

4. część

The Picture Communication Symbols ©1981–2016 by Mayer-Johnson LLC.
All Rights Reserved Worldwide. Used with permission.
Boardmaker™ is a trademark of Mayer-Johnson LLC.

Warszawa 2016
ISBN 978-83-65152-48-0 (całość)
ISBN 978-83-65152-49-7 (część 1a)

MINISTERSTWO
EDUKACJI
NARODOWEJ